

౬౦

శ్రీ రమణాయనమః

శ్రీ వాసిష గణపతిముని గ్రంథిత

శ్రీ రమణగీత

తాత్పర్య సహితము

శ్రీ రమణ చత్వారింశత్, విభక్త్యష్టకము,
గురుగీతము సతాత్పర్యాసబంధములతో

మూడవ కూర్పు

ప్రకాశకులు :

నిరంజనానందస్వామి

సర్వాధికారి

శ్రీ రమణాశ్రమము

తిరువణ్ణామలై

1938

సర్వస్వామ్యసంకలితము]

[వెల అ. 6.

విషయానుక్రమణిక

ఉపోద్ఘాతము	పుట iii
ఆమోదోక్తి	vii
శ్రీ రమణస్తుతి	x
శ్రీ అరుణాచల పంచరత్నము	1
గ్రంథమహిమ	4

శ్రీ రమణగీతా

అధ్యాయము

౧. ఉపాసన ప్రాధాన్య నిరూపణం	5
౨. మార్గత్రయ కథనం	10
౩. ముఖ్యకర్తవ్య నిరూపణం	12
౪. జ్ఞానస్వరూప కథనం	16
౫. హృదయవిద్యా	18
౬. మనోనిగ్రహోపాయః	23
౭. ఆత్మవిచారాధికారి తదంగనిరూపణం	26
౮. ఆశ్రమ విచారః	33
౯. గ్రంథిభేద కథనం	36
౧౦. సంఘవిద్యా	41
౧౧. జ్ఞానసిద్ధి సామరస్య కథనం	45

౧౨. శక్తివిచారః	పుట
౧౩. సన్యాసే శ్రీపురుషయోస్తుల్యాధికార నిరూపణం	50
౧౪. జీవన్ముక్తి విచారః	58
౧౫. శ్రవణ మనన నిదిధ్యానచ నిరూపణం	61
౧౬. శక్తివిచారః	64
౧౭. జ్ఞానప్రాప్తి విచారః	67
౧౮. సిద్ధమహిమాను కీర్తనం	70
శ్రీ రమణ చత్వారింశత్-(అనుబంధము ౧)	73
శ్రీ రమణ విభ క్యష్టకము-(అనుబంధము ౨)	83
శ్రీ గురుగీతము-(అనుబంధము 3)	98
	103

శ్రీ వాసిష్ఠ గణపతిమునులు

ఉ పో ధ్వా త ము ⁶⁹⁴² 3-3-3

మలయందు జ్ఞానతేజోమూర్తులై ప్రకాశిం
గాఁ శ్రీ రమణమహర్షుల ఉపదేశరూపగ్రంథ
లీ గ్రంథము నందలి విషయములఁ బరిశీలించి
తొ రని వీనినిట ప్రస్తావింపలేదు. మహాత్మర
నూత్రప్రాయముగు నొప్పు నీ గ్రంథము నెవముగ
చంగ్రహముగఁ దెలుపఁగలరు? కాని మంత్ర
రూగ జ్ఞానయోగ భక్తియోగ రహస్యములిందు
చూపింపఁబడినవని నూత్రముఁ జెప్పనగును.
చుపదేశించిన మహాపురుషుల నామముఁగొని
'త' యని యీ గ్రంథము న్యనహరింపఁబడు

'గ'వాఁవాసుదేవుఁడు భగవద్గీతయందు నుపదే
గాఁ కృష్ణద్వైపాయనుఁడు తదనుసారముగ గ్రం
థము నయినట్లు, ఇందు భగవాన్ శ్రీ రమణ
దేవులు శ్రీ వాసిష్ఠగణపతి మునీంద్రులు తదను
ంథ నిబంధక ర్తయునై యొప్పుచున్నారు. ప్రశ్న
కులై గ్రంథ నిబంధక ర్తయు వారిలో నొకరుగ
'త్రమిట విశేషాంశము.

మణలు జేరిగిన దినము లీ ప్రశ్నోత్తరమాలలో

విశదమగుటచే నివి ఒకేదినమున జేరుగ లేదని స్పష్టమగుచుండ నీ విషయ మిచ్చట మఱల జెప్పనక్కరలేదు.

ప్రశ్నలకు శ్రీ భగవాను లుత్తర మిచ్చునపుడును, లేక తామె ఉపన్యసించునపుడును గ్రంథకర్త సన్నిహితుఁడై తదంశములను శ్లోకరూపమున రచించినట్లు స్పష్టముగఁ దెలియనగును. తమ ప్రశ్నలివియని తెల్లమగునట్లు గ్రంథకర్త ఉత్తమపురుష ప్రయోగించిరి. ద్వితీయాధ్యాయమునందు రెండవ శ్లోకము శ్రీ భగవానులు స్వయముగనే యనుగ్రహించిరి. ఆ అధ్యాయ పరిశిష్టశ్లోకముల వలన ఈ శ్లోకార్థమును గ్రంథకర్త విశదీకరించిరి. 5-వ 6-వ అధ్యాయములు శ్రీ భగవానులె ఉపన్యసించిరి; ఇతర అధ్యాయములలో ప్రశ్నలకనుగుణ్యమగు నుత్తరము లొసఁగిరి.

ఈ గ్రంథోపదేశకులను గూర్చియు గ్రంథకర్తను గూర్చియు కొలఁదిగఁ దెలిపి విరమింతును.

ఉపదేశకులగు భగవాన్ శ్రీరమణమహర్షులు ప్రమాధి సంవత్సర మార్గశీర్షమాస పునర్వసు నక్షత్రమం దావిర్భవించి, దుర్ముఖి సంవత్సర శ్రావణమాసమునందు కేవల మీశ్వరానుగ్రహముచే ఆత్మసాక్షాత్కారము బడసి పితృగృహము వీడి శ్రీ అరుణగిరి జేరి నిత్య సహజాత్మ నిష్ఠాగరిష్ఠులై ప్రకాశించుచున్నారు.

పాండ్యదేశమునందు తిరుచ్చుళి నివాసులు పరాశర కులోద్భవులును బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులును అగు శ్రీసుందరమయ్య రుకును అశఘమ్మకో నుద్భవించి, బ్రహ్మచర్యమునుండియే వీరు పరమహంస్తు లయిరి.

శాస్త్రప్రమాణముల నాధారముగఁ జేసిగాని, అనుమానపూర్వక తర్కనిరూపణముచేగాని శ్రీ భగవాను లుపదేశించువారు గారు. అంతర్ధ్యానదృష్టిచే స్వానుభవమువలన జూచిన దాని నుపదేశించు వీరు త్రిమతస్థు లనేకులచే గురుభావముతో నారాధింపఁ బడుచున్నారు. ధీమంతులగు శిష్యులనేకులు నిత్య సహజాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులగు శ్రీ భగవానులు గుహంశ సంభూతులని మొక్కుచున్నారు. శిష్యులలో శ్రేష్ఠులగు ఈ గ్రంథకర్తయు నిట్లే ఉత్తమస్తుతిఁగావించిరి. దివ్యజ్ఞాన దృష్టిచేఁ దెలియనగు యీ విషయము నినుమంతయు నిరూపింప నే నశక్తుఁడనైనను విశ్వసింతునని మాత్రము చెప్పగలను.

గ్రంథకర్తయుగు శ్రీ గణపతి మునీంద్రులు విశాఖ పట్టణజిల్లా కలవరాయి గ్రామ నివాసులగు శ్రీ నరసింహ శాస్త్రిల పుత్రులు. బహుధాన్యసంవత్సర కార్తికమాస మఘ నక్షత్రమున జన్మించి, ప్లవంగసంవత్సరమునందు వీరు శ్రీ భగవానుల శిష్యులైరి. తపోఘనులగు వీరు గతించిన ధాత్య సంవత్సర శ్రావణశుద్ధ సప్తమినాఁడు తీర్తిశ్రేష్ఠులైరి.

వస్తుతః ఏతద్గ్రంథ పరిశీలనాపరులు నిష్కల్మషయోగ మార్గాభిజ్ఞులగుదు రనుటయందు లేశమైన సంశయములేదు. జిజ్ఞాసులకు యోగసాధకులకు నీ గ్రంథ ప్రచురణము మిక్కిలి యుపకరించుననుట నిర్వివాదాంశము.

శ్రీమంతులు,

స జ్ఞాన సేవకుడు.

శాస్త్రప్రమాణముల నాధారముగఁ జేసిగాని, అనుమానపూర్వక తర్కనిరూపణముచేగాని శ్రీ భగవాను లుపదేశించువారు గారు. అంతర్ధ్యానదృష్టిచే స్వానుభవమువలన జూచిన దాని నుపదేశించు వీరు త్రిమతస్సు లనేకులచే గురుభావముతో నారాధింపఁ బడుచున్నారు. ధీమంతులగు శిష్యులనేకులు నిత్య సహజాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులగు శ్రీ భగవానులు గుహంశ సంభూతులని మొక్కుచున్నారు. శిష్యులలో శ్రేష్ఠులగు ఈ గ్రంథకర్తయు నిట్లే ఉత్తమస్తుతిఁగావించిరి. దివ్యజ్ఞాన దృష్టిచేఁ దెలియనగు యీ విషయము నిసుమంతయు నిరూపింప నే నశక్తుఁడనైనను విశ్వసించునని మాత్రము చెప్పగలను.

గ్రంథకర్తయుగు శ్రీ గణపః మునీంద్రులు విశాఖ పట్టణజిల్లా కలవరాయి గ్రామ నివాసులగు శ్రీ నరసింహ శాస్త్రిల పుత్రులు. బహుధాన్యసంవత్సర కార్తికమాస మఘ నక్షత్రమున జన్మించి, ప్లవంగసంవత్సరమునందు వీరు శ్రీ భగవానుల శిష్యులైరి. తపోఘనులగు వీరు గతించిన ధాత్య సంవత్సర శ్రావణశుద్ధ సప్తమినాడు కీర్తిశేషులైరి.

వస్తుతః ఏతద్గ్రంథ పరిశీలనాపరులు నిష్కల్మషయోగ మార్గాభిజ్ఞులగుదు రనుటయందు లేశమైన సంశయములేను. జిజ్ఞాసులకు యోగసాధకులకు నీ గ్రంథ ప్రచురణము మిక్కిలి యుపకరించుననుట నిర్వివాదాంశము.

ఇట్లు,

స జ్ఞ న సే వ కు డు.

ఆ మో దో క్తి

సదసద్యక్తి హేతువులారా !

శ్రీరమణభగవానుని జిత్తమున నుంచి రమణగీతోప నిషత్పరామర్శ మొనరింతునని యెంచితిని. కాని తిత్పరనా నందమున నున్నప్పుడు వ్రాయఁదరముకాదని యనవలసివచ్చు చున్నది. “ఆనందమే బ్రహ్మమని దెలియఁదగు” నను గూఢోపదేశము రూఢమగుచున్నది. పరామర్శించుటెక్కడ ? అపారభావసంభావనాభేదముగ రమణగీతను విమర్శింతు ననుటకంటె వింతలేదు. ప్రతిపదము సారస్పూరితమయి యున్నది. విషయము భగవద్రమణగదితము, గణపతిముని గ్రంథితమయి సుగుప్తమైయున్నది. ఇంకఁగావలయునదేమి ? ఆవ్యక్తులెవరు ? ఎవరై ననేమి ? తెలిసికొందమన్న వేటొక చో నడుగుఁడు. నన్నడుగఁదలఁతురేని, వినుఁడు. వారిరువురు నరనారాయణులు. ఆర్యజ్ఞానహీనతాదవనిర్దిగ్ధభారతీయజన తరుమండల ప్రాప్త దివ్యజ్ఞానామృతాంభోధరాధి దేవతలు. ఇతరులుకారు.

ఆ వ శ్య క త.

భగవద్గీత గలదు. రమణగీతయేల ? భగవద్గీతాను వాదమనుటకు మాఱు రమణగీతయనిరా ? అపూర్వవిషయ మిందేమి కలదు ? నామభేదమే యందురా ? పైశంకల నిరా కరించి యావశ్యకతఁ జూపవలయును. భగవద్ముక్తి యగుటయే

యావశ్యకతయని భక్తులకుఁ జెప్పెదను. విమర్శకులకిట్లుఁ
 వ్రాకుత్తును. వేదవేదాంగ వేదాంతములనేకధావ్యాఖ్యాతవాక్కుల
 ములయి జిజ్ఞాసుసందేహ నివారణాక్షమములై విశ్వాసపాత్ర
 ములుగాక విమర్శక జనులకు సత్వాన్వేషకులకు నూహాభంగ ?
 ములై యిప్పుడున్నవి. అన్యమత సిద్ధాంతముల నరయుట
 కాస హెచ్చయ్యెను. దీనిని నివారించుటయెట్లు? జ్ఞానకాండ
 మని యలసత నలవరించుకొనవలయునా? ఆదర్శకస్థితి నొంద
 వలయునా? స్థితప్రజ్ఞఁడేమిచేయఁదగును? మొదలగు సంశ
 యములుగలవు. సంసారియెట్లుండవలయును? గృహస్థఁడేమి
 చేయఁదగును? వీనికిఁ బ్రత్యుత్తర మొక్కరీతి నిచ్చువారేరి?
 కలుగకపోవరు. వారేవీరు. “సత్వాసత్యవివేకము వై రాగ్య
 సాధనము. ఆత్మనిష్ఠ బంధహానియగును”. అని రమణగీత
 యుపక్రమింపఁబడినది. సిద్ధలోక మహిమాభివర్ణనముతో
 నుపసంహరింపఁబడినది. అని తాత్పర్యలింగమిందు గ్రహింప
 వలనుపడదు. ఒక్కొక్కప్రశ్నకు నుత్తరమును విమర్శించు
 కొనుచు రావలయును. కావున ననేకసంశయోచ్ఛేదియని
 చెప్పకయ చెప్పుచున్నది. వానప్రస్థులకును, గృహస్థులకును,
 బ్రహ్మవాదులకును, సన్యాసులకును, సాంఖ్యులకును, శాసకుల
 కును, భారతీయులకును, నితరులకును నందఱకు నన్నివిధముల
 నుపపత్తిఁజూపి, తత్తదభిరుచిమూలమునఁ పరమపదము
 బోధించి యనుభూతిమార్గములఁ జూపి యసాధారణ కార్య
 నిర్వహణ సామర్థ్యము ప్రకటించు గ్రంథముకలదా? బ్రహ్మ
 సూత్రములున్నవి. లేకేమి? అనేక విజ్ఞానేకాధాభిప్రేతము.
 సంశయప్రోతము. నివృత్తియెట్లు? రమణగీతయే. ఇట్టిగ్రంథ

ముదయింపవలసివచ్చెను. భగవదుక్తియగుట నత్యంతావశ్యకమయగును.

వి శే ష ము లు.

శిష్యులనేక స్థితులవారును బ్రహ్మము లనేక మతములునై తదుద్ధరణార్థముగ బోధించిన బోధములు నుత్తరములు వివిధభిషయ నిర్ణాయకములని చెప్పవలయునా? ద్వైతమా? అద్వైతమా? ఏమియో సత్యమతము. ఇట్టివిషయములనేకములు గలవు. ఇదియొక యపూర్వత.

గ్రంథ ప్ర శం స.

బ్రహ్మసూత్రములకు, ధర్మపదమునకు (దమ్మపదము), ఉపనిషత్తులకు, గీతలకు, అన్యమత గ్రంథములకు (బైబిలు, కొరాను ఇత్యాదులకు), సమన్వయ వ్యాఖ్యానము కావలయునని తలంచువారీ “రమణగీత” పరింపవలగును. నీలకంఠ, శంకర, రామానుజ, మధ్వాది వ్యాఖ్యాతృజన హృదయవిద్య నెఱుంగుదమన్న రమణగీతఁ బరింపవలయును. శంకరుఁడు జగత్తు నసత్యమనలేదని యెన్నేని యుక్తివాదములు లోకములోఁ బుట్టలేదు? వారివారి నిష్కృష్టాభిప్రాయముల నెందఱో యన్వేషించిరి, సంశయించిరి.

“నాసత్యంచితయేద్విశ్వం । నవాస్వస్యతదన్యతాం॥”

“సిద్ధానాంకృతకృత్యానాం । గళంతినియమాస్వయం॥”

“ఉపాసనంవినాసిద్ధిరైవ”

“కుర్వంతిభూయస్యైచిత్తశుద్ధయే॥”

ఇత్యాది మహావాక్యముల నరయునప్పు డనేక సంశయ

నివారణైక గ్రంథమిదియే యని యందుము. పంచమాధ్యాయములోని హృదయవిద్య, దశమాధ్యాయములోని సంఘవిద్య, అష్టమాధ్యాయములోని యాశ్రమధర్మ నిర్వచనము, “సోపానవత్పరం ప్రాప్తం”; “అత్యంతపక్వచిత్తస్య క్రమాపేక్షానవిద్యతే” అను వాక్యములలోని గంభీరాభిప్రాయమును గ్రహించితీరవలయును. భావసంబంధాఖిల పరాపరవిద్యలకు నాకరంబై సకలశాస్త్ర సాగర్మమై సజ్జనసేవ్యమై యొప్పు రమణగీత విమర్శింపఁ గడంగుదురేని మూలగ్రంథమునకు మించునని విస్తరభీతిచే విరమించుచున్నాను.

10-11-23,
B. H. School,
Madanapalle. }

ఇట్లు,
భావానందుడు,
కాశీభట్ట కృష్ణరాయశాస్త్రి,
సాలూరు,
Vizag District.

శ్రీ రమణస్తుతి

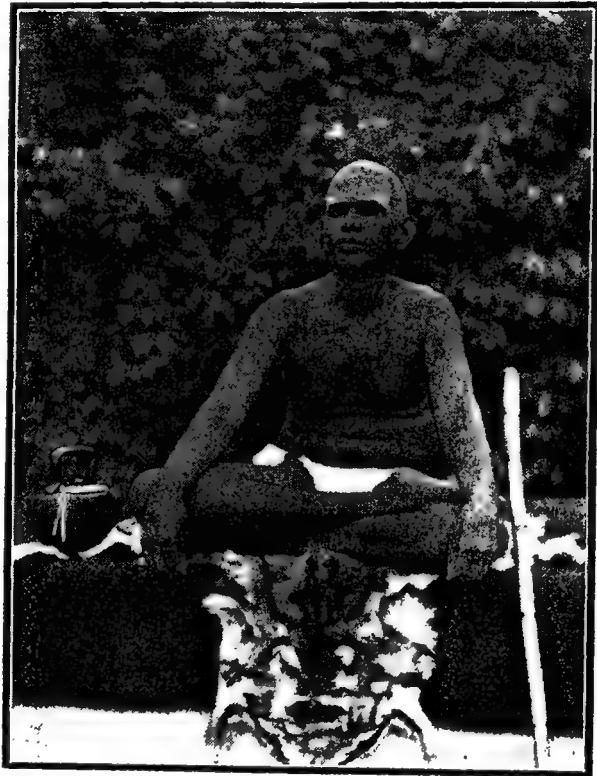
అపారసచ్చిత్సుఖవారిరాజే

ర్యస్యోర్మి మాత్రం భువనం సమస్తం ।

గుహాహితంశీతం రమణం గభీరం

చింతావిహీనం హృది చింతయామి ॥

లోకమంతయు ఆలలు మాత్రమై ఒప్పు ఆనంత సచ్చిత్సుఖ సాగర
స్వయాపుడును, హృదయ గుహావాసియు, గంభీరుడును, చింత
రహితుడునగు శ్రీ రమణుని హృదయమున స్మరింతును.

భగవాన్ శ్రీ రమణ మహర్షుల వారు

శ్రీ అరుణాచల పంచరత్నం.

1. కరుణా పూర్ణ సుధాభే ।

కబళిత ఘన విశ్వరూప కిరణావల్యా ।

అరుణాచల పరమాత్మ ।

న్నరూఢోభవ చిత్తకంజ సువికాసాయ ॥

దయచే నిండిన అమృత సముద్రమా ! కిరణపంక్తిచే మింగబడిన
గొప్ప ప్రపంచరూపము గలవాడవైన అరుణాచల పరమాత్మా ! హృదయ
పద్మము మిగుల వికసింప జేయుటకై సూర్యుడ వగుమా !

2. త్వయ్యరుణాచల సర్వం ।

భూత్వాస్థిత్యా ప్రలీనమేతచ్ఛిత్రం ।

హృద్యహమిత్యాత్మతయా ।

సృత్యసిభోస్తేవదంతి హృదయంనామ ॥

అరుణాచలుడా ! నీయందీ చిత్రమంతయుబుట్టి, నిలిచి, లయమగు
చున్నది. అత్మ స్వరూపుడవగుటచేత హృదయమునందు “నేను” అని,
ఓయీ ! నాట్యమాడుచున్నావు గదా ! దానివలన నీకు హృదయమను
పేరు గలిగెననుచున్నారు.

3. అహమితి కుతఆయాతీ ।

త్యన్విష్యాంతః ప్రవిష్టయాత్మమలధియా ।

అవగమ్య స్వం రూపం ।

శామ్యత్యరుణాచల త్వయినదీవాభౌ ॥

ఆ “నేను” యనున చెచ్చటనుండి వచ్చుచున్నది యని లోపల బ్రవేశించిన నిర్మలమగు బుద్ధిచే వెదకి స్వీయమగు అనగా తనదియగు రూపమును దెలిసికొని, అరుణాచలుడా! సముద్రమునందలి నదివలె నీయందే చేరుచున్నాడు.

4. త్యక్త్వా విషయం బాహ్యం ।

రుద్ధప్రాణేన రుద్ధమనసాంతస్త్యాం ।

ధ్యాయన్పశ్యతి యోగీ ।

దీధితి మరుణాచల త్వయి మహీయంతే ॥

ఓయీ! యరుణాచలుడా! బాహ్యవిషయములను వదలి నిరోధించిన ప్రాణముచే నిరోధింపబడిన మనస్సుచే యోగి నిన్ను లోపల ధ్యానించుటచేత నీయందలి వెలుగును జూచుచున్నాడు. ఈ నీ వెలుగు గొప్పది.

5. త్వయ్యర్చితమనసా త్వాం ।

పశ్యం త్సర్వం తవాకృతితయా సతతం ।

భజతేనన్యప్రీత్యా ।

సజయత్యరుణాచల త్వయి సుఖే మగ్నః ॥

నీయందర్శించిన మనస్సుచే సర్వమును నీయాకారముగ నెప్పుడును చూచుచున్నవాడై, అనన్యమగు భక్తిచేత నిన్నైవ్వడు ధ్యానింపుచున్నాడో, ఓయీ యరుణాచలుడా! వాడు సుఖస్వరూపుడవగు నీయందు మునిగినవాడై విజయము జెందుచున్నాడు.

శ్రీమద్రమణ్యమహార్షే ।

ద్దర్శన మరుణాచలస్య దేవగిరా ।

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

గళంతీ గంకేయం విమలతరగ్గీతై వ మహతో ।

నగాధీశాచ్ఛ్రీమద్రమణ ముని కూపాజ్ఞనిమతీ ।

పథోవాణీరూపా ద్దణపతిక వేర్భక్త హృదయం ।

సముద్రం సంయాతి ప్రబలమలహరిణ్యానుపదం ॥

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

అతి నిర్మలమైన ఈ రమణగీత గంగ శ్రీరమణముని యను అత్యున్నత పర్వతరాజములో నుద్భవించి గణపతికవి వాగ్రూప మార్గమున పడేపడే బహు కల్మషనాశినియై ప్రవహించుచు భక్తహృదయార్ణవములో సంగమమగును.

శ్రీరమణాయనమః

శ్రీ ర మ ణ గీ తా.

ప్రథమోధ్యాయః

ఉపాసన ప్రాధాన్య నిరూపణం.

1. మహర్షిం రమణం నత్వా కార్తికేయం నరాకృతిం ।
మతం తస్య ప్రసన్నేన గ్రంథే నోపనిబధ్యతే ॥

మొదటి అధ్యాయము.

మనుష్యాకృతిః దాల్చిన కుమారస్వామియగు రమణమహర్షి ని నమ
స్కరించి, యతని మతంబును నిర్మలంబగు గ్రంథరూపంబుగ నొనర్చెదను.

2. ఈశపుత్రశకేరామ భూమినందధరామితే ।

ఏకోన త్రింశద్దివసే ద్వాదశే మాసి శీతలే ॥

1913 క్రీస్తుశకము డిసెంబరునెల ఇరువదితొమ్మిదియవ తేదీని.

3. ఉపవిష్టేషు సర్వేషు శిష్యేషు నియతాత్మసు ।

భగవంత మృషిం సోహ మప్యచ్ఛం నిర్ణయాప్తయే ॥

సకలురగు శిష్యులు చలించని చిత్తముకలవారై కూర్చొని
యండగ సిద్ధాంతమును జెలిసికొను నిమిత్తము భగవంతుడగు ఋషిని
నేనడిగితిని.

ప్రథమః ప్రశ్నః.

4. సత్యాసత్యవివేకేనముచ్యతే కేవలీన కిం ।

ఉతాహో బంధహీనాయ విద్యతే సాధనాంతరం ॥

మొదటి ప్రశ్న.

ఇది సత్య మిది యసత్య మని పరామర్శించుటచేతనే ముక్తిని చెందు చున్నాడా? లేక బంధమునుండి తొలగుటకు వేరగు సాధనమున్నదా?

ద్వితీయః ప్రశ్నః.

5. కిమలం శాస్త్రచర్చయే జిజ్ఞాసూనాంవిముక్తయే ।

యథాగురూపదేశంకి ముపాసనమపేక్షతే ॥

రెండవ ప్రశ్న.

ఆత్మను చెలియఁగోరువారికి ముక్తికొఱకు శాస్త్రచర్చయే చాలు నా? గురూపదేశము ననుసరించి యేదైన నొక యుపాసన మపేక్షింపఁ బడునా?

తృతీయః ప్రశ్నః.

6. స్థితప్రజ్ఞః స్థితప్రజ్ఞ మాత్మానం కింసమర్థయేత్ ।

విదిత్వా పరిపూర్ణత్వం జ్ఞానస్యోపరతేరుత॥

మూడవ ప్రశ్న.

సహజస్థితిగలవాఁడు పూర్ణత్వమును చెలిసికొనియో లేక ప్రాపం చకజ్ఞాన ముపరమించుటవలననో తనను సహజస్థితి కలవానినిగా నిశ్చయించుకొనగలదా?

చతుర్థః ప్రశ్నః.

7. జ్ఞానినం కేనలింగేన జ్ఞాతుం శత్యంతి కోవిదాః । క్రి

నాలుగవ ప్రశ్న.

విద్వాంసు లేగుర్తుచేత (నొకనిని) జ్ఞానముకలవానినిగ గన్గొనెదరు?

పంచమః ప్రశ్నః.

జ్ఞానాయైవ సమాధిః కిం కామాయాప్యత కల్పతే॥

అయిదవ ప్రశ్న.

యోగము జ్ఞానమాత్రసాధనమా? లేక కోరికకు గూడ సాధనమగునా?

షష్ఠః ప్రశ్నః

8. కామేనయోగ మభ్యస్య స్థితప్రజ్ఞో భవేద్యది।
సకామోఽ ముష్యసాఫల్య మధిగచ్ఛతివానవా॥

ఆఱవ ప్రశ్న.

కోరికనిమిత్తమై యోగమభ్యసించి వృత్తిరోధమాహత్యముచే మధ్యకాలమునందు పూర్ణ జ్ఞానసిద్ధి తటస్థించినయెడల నతనికి పిమ్మట మొదటికోరిక ఫలించునా?

9. ఏవం మమ గురుః ప్రశ్నా నాకర్ణ్య కరుణానిధిః।
అబ్రవీత్సంశయచ్ఛేదీ రమణో భగవాన్మహిః॥

దయాసముద్రుండును, సంశయములఁ బోగొట్టువాఁడును, భగవంతుడును, గురువునగు రమణమహర్షి యివ్వధముగ నేనడిగిన ప్రశ్నల విని బదులు చెప్పెను.

ప్రథమ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

10. మోచయేత్సకలాన్బంధా నాత్మనిష్ఠైవ కేవలం।
సత్యాసత్య వివేకంతు ప్రాహుర్వైరాగ్యసాధనం॥

మొదటి ప్రశ్న కుత్తరము.

ఆత్మయందలి నిలకడ యొక్కటియే సకల బంధములఁ బోగొట్టును. సత్యమును అసత్యమును విమర్శించి వేరుపఱచి తెలిసికొనుటను వైరాగ్యమునకు సాధనమని చెప్పుచున్నారు.

11. సదాతిష్ఠతి గంభీరో జ్ఞానీకేవల మాత్మని।
నాసత్యం చింతయేద్విశ్వం నవాస్వస్య తదస్యతాం॥

జ్ఞాని యాత్మయందే గంభీరుడై యెల్లప్పుడు నిలకడఁ జెంది యుండును. ప్రపంచమును యుగత్యుగమని తలచడు. ప్రపంచము తనకంటె వేఱని యుం దలచడు.

ద్వితీయ ప్రశ్నోత్తరం.

|| 12. నసంసిద్ధి ర్విజిజ్ఞాసోః కేవలం శాస్త్రచర్చయా |

13 శ్లో ఉపాసనం వినాసిద్ధి రైవస్యాదితినిర్ణయః ||

రెండవప్రశ్న కు త్తరము.

ఆత్మ నెఱుగ దలచిన వానికి కేవలము శాస్త్రశోధనచేత సిద్ధిగలుగదు. ఉపాసన లేక సిద్ధి కలుగదని సిద్ధాంతము.

14 శ్లో 13. అభ్యాసకాలేనహజాం సిద్ధింప్రాపూరుపాసనం |

సిద్ధిం స్థిరాం యదాగచ్ఛేత్ సైవజ్ఞానంతదోచ్యతే ||

అభ్యాసకాలమందలి సహజమగు నిలకడను యుపాసనయని చెప్పుచున్నారు. ఆనిలకడ ఎప్పుడు స్థిరమగుసిద్ధిని పొందునో అప్పుడదియే జ్ఞానమని చెప్పబడుచున్నది.

14. విషయాన్ సంపరిత్యజ్య స్వస్వభావేనసంస్థితిః |

జ్ఞానజ్వాలాకృతిః ప్రోక్తా సహజాస్థితిరాత్మనః ||

ఆత్మకు విషయముల వదలి జ్ఞానజ్వాలాకారమైన స్వాభావికమగు నిలకడ సహజస్థితి యనబడుచున్నది.

తృతీయ ప్రశ్నోత్తరం.

15. నిర్వాసనేవమానేన స్థిరాయాం సహజస్థితౌ |

జ్ఞానీజ్ఞానినమాత్మానం నిస్సందేహస్సమర్థయేత్ ||

మూడవప్రశ్న కు త్తరము.

వాసనారహితమగు [మునియొక్క భావమగు] మానముచేత సహ

గా జ్ఞాని తనను సందేహములేక జ్ఞానిగా నిశ్చ

చతుర్థ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

సమత్వేన లింగేన జ్ఞాన మూహ్యతాం!

నాలుగవప్రశ్న కు త్తరము.

యందు పక్షపాతములేక మెలగుట యను గుర్తుచేత
దని యూహింపవలయును.

పంచమ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

స్వమాధిస్తు కామం ఫలతి నిశ్చితం॥

అయిదవప్రశ్న కు త్తరము.

అధియోగ మభ్యసించిన వానికి నిశ్చయముగా కోరిక

షష్ఠ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

యోగమభ్యస్య స్థిత ప్రజ్ఞోభవేద్యది।

ముష్య సాఫల్యం గచ్ఛన్నపినహర్షయేత్ ॥

ఆఱవప్రశ్న కు త్తరము.

యోగమభ్యసించి మధ్యయందు పూర్ణజ్ఞానియైన
క యితనికి ఫలించును, గాని దానిచే నతడు సంత
సాగ్యైక వినియోగే స్థుఁడగును.

తాను బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే

వాసి నో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపని

ఉపాసనప్రాధాన్య నిరూపణం

నామ ప్రథమోధ్యాయః॥

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీత
యందు రమణ శిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ
జేయబడిన గ్రంథమున ఉపాసన ప్రాధాన్య
నిరూపణమును మొదటి అధ్యాయము.

ద్వితీయోధ్యాయః

మార్గత్రయ కథనం.

1. ఈశపుత్ర శకేబాణ

భూమినందధరామితే!

చాతుర్మాస్యే జగౌసారం

సంగృహ్య భగవాన్ ఋషిః॥

రెండవ అధ్యాయము.

1915 క్రీస్తుశకము చాతుర్మాస్యములో సారమును సంగ్రహించి
భగవంతుఁడగు ఋషి యీక్రింది శ్లోకముచే గీర్తించెను.

2. “హృదయ కుహరమధ్యే కేవలం బ్రహ్మమాత్రం

హృహమహమితిసాక్షా దాత్మరూపేణభాతి ।

హృదివిశే మనసాస్వం చిన్వతా మజ్జతావా

పవనచలన రోధా దాత్మనిష్ఠోభవత్సం॥”

హృదయమును గుహయొక్క మధ్యమున కేవలము బ్రహ్మమే
“నేను నేను” అని ప్రత్యక్షముగ యాత్మరూపముగ ప్రకాశింపుచున్నది.
ఆత్మనుగుఱించి వెదకుచున్న లేక ముణుగుచున్న మనస్సుచే హృదయమున
బ్రవేశింపుము; లేక ప్రాణవృత్తి నిరోధమువలన నీవాత్మయందు నిలకడఁ
గలవాఁడవగుము.

3. శ్లోకం భగవతోవక్తా నృహవేరిమముద్ధతం।

శ్రుత్యంతసారంయోవేదసంశయోనాస్య జాతుచిత్ ॥

భగవంతుడగు రమణబుషి ముఖమునుండి బయలు వెడలిన వేదాంత సారభూతమగు నీ శ్లోకము నెవడు తెలిసికొనునో యతని కెప్పుడును సంశయము గలుగదు.

4. అత్రశ్లోకే భగవతా పూర్వార్థే స్థానమిరితం।

శారీరకస్యదృశ్యేస్మిన్ శరీరేపాంచభౌతికే॥

దృశ్యమగునదియు పంచభూతములచే నేర్పడిన ఈ శరీరము నాశ్రయించిన యాత్మయొక్క స్థానమును భగవంతుడీ శ్లోకమున పూర్వార్థమందు (హృదయకుహరమధ్యమని) వచించెను.

5. తత్రైవలక్షణం చోక్తం ద్వైతమిశాచవారితం।

ఉక్తంచాప్యపరోక్షత్వం నానాలింగ నిబర్హణం॥

ఆ పూర్వార్థమునందే లక్షణమును వచించెను. జీవేశ్వర భేదమును బోగొట్టెను. అనేకచిహ్నములనుండి చొలగినదగు ప్రత్యక్షభావమును వచించెను.

6. ఉపదేశోద్వితీయార్థే శిష్యాభ్యాసకృతేకృతః।

త్రేధాభిన్నేనమార్గేణ తత్త్వాదైక్యం సమీయుషా॥

ద్వితీయార్థమందు మాడు విధములుగ భేదమును జెందినదియు, తత్త్వమువలన ఏకత్వము నొందిన మార్గముచే శిష్యుల కభ్యాసమగుటకై యుపదేశమొనర్చెను.

7. ఉపాయోమార్గణాభిఖ్యః ప్రథమస్సం ప్రకీర్తితః।

ద్వితీయో మజ్జనాభిఖ్యః ప్రాణరోధ స్మృతీయకః॥

ఆత్మను వెదుకుటయు, యాత్మయందే ముగ్ధుగుటయు, ప్రాణమును సిరపరచుటయు ఆత్మను కన్గొనుట కీమాడు యుపాయము లుపదేశింపబడెను.

అర్హేనైవ మార్గ మార్గైః

ఇతి శ్రీరమణగీతాను బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
 రమణాంతేవాసిన్ వాసిష్ఠస్య గణపతే రుప
 నిబంధే మార్గత్రయ కథనం నామ

ద్వితీయోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణ గీత
 యందు రమణశిష్యుఁడును వాసిష్ఠుఁడునగు గణపతిచే
 జేయబడిన గ్రంథమున మార్గత్రయ కథనము
 రెండవ అధ్యాయము.

తృతీయోధ్యాయః

ముఖ్య కర్తవ్య నిరూపణం.

1. దైవరాతస్య సంవాద మాచార్య రమణస్యచ।
 నిబద్ధీ మస్త్రతీయేస్మిన్ అధ్యాయే విదుషాంముదే॥
 మూడవ అధ్యాయము.

దైవరాతునికిని యాచార్యుఁడగు రమణునికిని జరిగిన సంవాద
 మును ఈ మూడవ అధ్యాయమున విద్వాంసులు సంతసించుటకై చేర్చు
 చున్నారు.

దైవరాత ఉవాచ.

2. కింకర్తవ్యం మనుష్యస్య ప్రధానమిహసంస్మృతౌ।
 ఏకం నిర్ధార్యభగవత్ తన్నే వ్యాఖ్యాతు మర్హతి॥
 దైవరాతుని వాక్యము.

మనుష్యునికీసంసారమున ముఖ్యముగ జేయఁదగిన కార్యమెద్దియో,
 ఓ భగవంతుడా! నాకు విస్తరించి చెప్పుము.

భగవానువాచ.

3. స్వస్యస్వరూపం విజ్ఞేయం ప్రధానం మహాదిచ్ఛతా।
ప్రతిష్ఠాయత్ర సర్వేషాం ఫలానాముతకర్మణాం॥

భగవంతుని వాక్యము.

గొప్పతనము నిచ్చించువానిచే యెచ్చట సకలములైన ఫలములును కర్మలును గాపురముండునో యాతనదగు యాత్మరూపము ప్రధానవిజ్ఞేయము.

దైవరాత ఉవాచ.

4. స్వస్యస్వరూపవిజ్ఞానే సాధనంకిం నమానతః।
సిద్ధ్యేత్సేనప్రయత్నేన ప్రత్యద్వప్తిర్మహీయసీ॥

దైవరాతుని వాక్యము.

సంగ్రహముగా తన్నుతాదెలిసికొను సాధనమెద్ది? ఏ ప్రయత్నముచే మిగుల గొప్పదగు ప్రత్యద్వప్తి (తన్నుదా చూచుట) లభించును.

భగవానువాచ.

5. విషయేభ్యఃపరావృత్య వృత్తిస్సర్వాఃప్రయత్నతః।
విమర్శే కేవలంతిష్ఠే దచలేనిరుపాధికే॥

భగవంతుని వాక్యము.

ప్రయత్నముచే సర్వములగు వ్యాపారములను విషయములగు భోగములనుండి మరలించి (అనగ తొలగించి) చలించనిదియు విషయములేనిదియునగు కేవల విమర్శయందే నిలకడ జేసి యుండవలయును.

6. స్వస్యస్వరూపవిజ్ఞానే సాధనం తత్సమానతః।
సిద్ధ్యేత్సేనైవప్రయత్నేన ప్రత్యద్వప్తిర్మహీయసీ॥

తనయొక్క యాత్మరూపమునుఁ దెలిసికొనుటకు మున్ను బేరొక్కనఁబడినదియె సంగ్రహముగ సాధనము. ఆ ప్రయత్నముచేతనే మిగుల

గొప్పదగు ప్రత్యక్షపిఠి సిద్ధింపుచున్నది. [అనగా, తన (ఆత్మ) బింబమును (ఆత్మయగు) తాను చూచుట కలుగుచున్నది.]

దైవరాత ఉవాచ.

7. యావత్సిద్ధిర్భవేన్న వ్రాణాం యోగస్య మునికుంజర!
తావంతనియమాః కాలం కిం యత్నముపకుర్వతే॥

దైవరాతుని వాక్యము.

ఓ మునిశ్రేష్ఠుడా! యెంతకాలములోగ మనుష్యులకు యోగసిద్ధి కలుగునో యంతకాలమువఱకు యా యోగ ప్రయత్నమునకు నియమములుపకార మొనర్చు చున్నవా?.

భగవానువాచ.

8. ప్రయత్నముపకుర్వంతి నియమాయుంజతాంసతాం!
సిద్ధానాంకృతకృత్యానాం గలంతినియమాస్వయం॥

భగవంతుని వాక్యము.

యోగమభ్యసించుచున్న సత్పురుషులయొక్క యోగప్రయత్నమునకు నియమములు తోడ్పడుచున్నవి; పట్టునలను సాధించిన సిద్ధులనుండి నియమములు తమంతటనే తొలగిచుచున్నవి.

దైవరాత ఉవాచ.

9. కేవలేనవిమర్శేన స్థిరేణ నిరుపాధినా!
యథాసిద్ధిస్తథామంత్రైః జప్తైస్సిద్ధిర్భవేన్నవా॥

దైవరాతుని వాక్యము.

ఉపాధిరహితమగు స్థిరమైన కేవల విమర్శచే సిద్ధి గలిగినటుల మంత్రజపములచే సిద్ధి కలుగునా? లేదా?

భగవానువాచ.

10. అచంచలేనమనసా మంత్రైర్జప్తైర్నిరంతరం |
సిద్ధిస్సాన్యత్ శ్రద్ధానానాం జప్తేన ప్రణవేనవా ||
భగవంతుని వాక్యము.

అచంచలమగు మనస్సుచే నెడతెగక జపించిన మంత్రముచేనైనను ప్రణవ జపముచేనైనను, శ్రద్ధగలవానికి సిద్ధియొదవును.

11. వృత్తిర్జపేనమంత్రాణాం శుద్ధస్యప్రణవస్యవా |
విషయేభ్యఃపరావృత్తా స్వస్వరూపాత్మికాభవేత్ ||

మంత్రముయొక్కగాని శుద్ధప్రణవముయొక్కగాని జపముచే విషయములనుంచి తొలగిన వ్యాపారము తనయొక్క యాత్మరూపముతో నైక్యముఁ జెందినదగును.

12. ఈశపుత్రశక్తైల భూమినందధరామితే |

సప్తమే సప్తమేసోయం సంవాదోఽభవదద్భుతః ||

1917 క్రీస్తుశకము జూలై నెల యేడవ తేదీని యీ అద్భుత సంవాదము జరిగెను.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే

రమణాంతేవాసిनో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుప

నిబంధే ముఖ్యకర్తవ్యనిరూపణంనామ

తృతీయోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు

రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన

గ్రంథమున ముఖ్యకర్తవ్య నిరూపణమును

మూడవ అధ్యాయము.

చతుర్థోధ్యాయః.

జ్ఞానస్వరూపకథనం.

ప్రథమః ప్రశ్నః.

1. అహంబ్రహ్మస్మీతి వృత్తిః కింజ్ఞానం మునికుంజర !

ఉతబ్రహ్మహమితిధీః ధీరహం సర్వమిత్యుత ॥

నాలుగవ అధ్యాయము.

మొదటి ప్రశ్న.

మునిశ్రేష్ఠుడా! “నేను బ్రహ్మమగుచున్నాను” అను వృత్తి జ్ఞానమా? లేక “బ్రహ్మము నేను” యను బుద్ధి జ్ఞానమా? “నేను సర్వము” అను బుద్ధియా?

2. అథవాసకలంచైతత్ బ్రహ్మేతిజ్ఞానముచ్యతే ।

అస్మాత్ వృత్తి చతుష్కాద్వా కిన్నుజ్ఞానం విలక్షణం ॥

మఱియు “ఈ సర్వప్రపంచమును బ్రహ్మ” మనునది జ్ఞానమా? ఈ నాలుగు వృత్తులకంటె విలక్షణమగునదియే జ్ఞానమా?

అస్యోత్తరం.

3. ఇమంమమగురుఃప్రశ్న మంతేవాసినఆదరాత్ ।

ఆకర్ణ్యైరమణోవాక్య మువాచభగవాన్మునిః ॥

ఉత్తరము.

శిష్యుడగు నాయొక్క ఈ ప్రశ్న నాదరముచే విని భగవంతుడును గురువునగు రమణయుషి ప్రత్యుత్తరమును వచించెను.

4. వృత్తయోభ్యావనా ఏవ సర్వావతానసంశయః ।

స్వరూపావస్థితింశుద్ధాం జ్ఞానమాహుర్మనీషిణః ॥

ఈ సకలములగు వృత్తులు తలంపులేను. సంశయములేదు. విద్వాంసులు పరిశుద్ధులుగా నాత్మరూపమునందలి నిలకడను జ్ఞానమని చెప్పచున్నారు.

ద్వితీయః ప్రశ్నః.

5. గురోర్వచ స్తదాకర్ణ్య సంశయచ్ఛేదకారకం ।

అపృచ్ఛంపున రేవాహ మన్యంసంశయముద్గతం ॥

రెండవ ప్రశ్న.

సంశయమును బోగొట్టు గురువుయొక్క యామాటను విని తిరుగు వేఱగు సంశయమును గుఱించి యడిగితిని.

6. వృత్తివ్యాప్యంభవేద్బ్రహ్మ నవానాథతపస్వినాం ।

ఇమంమేహృదినంజాతం సంశయంచేత్తుమర్హసి ॥

తపస్సులయొక్క పతియగు ఓ ఋషీ! వృత్తిచే బ్రహ్మ వ్యాపింపబడునా కాదా? నాయొక్క హృదయమునఁ గలిగిన ఈ సంశయమునుఁ బోగొట్ట నర్హుడగుచున్నావు.

ప్ర

అస్యోత్తరం.

7. తమిమంప్రశ్నమాకర్ణ్య మిత్రమంఘ్రిజుషాంఋషిః ।

అభిషిచ్యకటాక్షేణ మామిదంవాక్యమబ్రవీత్ ॥

ఉత్తరము.

ఈ ప్రశ్న విని తనయొక్క పాదసేవకులకు మిత్రమగు నన్ను క్రేగంట జూచి, ఋషి పలికెను.

8. స్వాత్మభూతంయదిబ్రహ్మ జ్ఞాతంవృత్తిఃప్రవర్తతే ॥

స్వాత్మకారాతదాభూత్వా నపృథక్ ప్రతిత్థిషతి ॥

వృత్తి తనయొక్క యాత్మయైన బ్రహ్మను తెలిసికొనుటకు.

మెలగుచున్నట్టాయెనా యప్పుడు ఆ యాత్మతో నైక్యమునుఁ జేందినదై
యాత్మకంటె వేఱుగ నుండదు.

9. అయంప్రాగు క్తవవాబ్దే సప్తమేత్వేకవింశకే ।

అభవన్నామితగ్రంథః సంవాదో రోమహర్షణః ॥

ఈ చిన్నదగు మా గంభీర సంవాదము 1917 జూలై యిరువది
యొకటియవ తేదీని జరిగెను.

ఇతి శ్రీ రమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే

రమణాంతేవాసి నో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే

జ్ఞానస్వరూపకథనంనామ చతుర్థోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీ రమణగీతయందు

రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన

గ్రంథమున జ్ఞానస్వరూపకథనము నాలుగవ అధ్యాయము.

పంచమోధ్యాయః.

హృదయవిద్యా.

1. ప్రాగు క్తేబ్దేష్టమేమాసి నవమేదివసేనిశి ।

ఉపన్యసితవాక్సమ్య గుద్దిశ్యహృదయంమునిః ॥

అయిదవ అధ్యాయము.

మున్ను జేర్కొనబడిన వత్సరమున ఎనిమిదవ నెలయందు తొమ్మి
దవ దినమున రాత్రి ఋషి హృదయమును గుఱించి యుపన్యసించెను.

2. నిర్గచ్ఛంతియతస్సర్వా వృత్తయోదేహధారిణాం ।

హృదయంతత్సమాఖ్యాతం భావనాకృతివర్ణనం ॥

దేహధారులకు సకలములకు వ్యాపారము లెచ్చటనుంచి బయలు వెడలుచున్నదో అదియే హృదయమనబడును. ఆకారవర్ణనము కేవల భావన.

3. అహంవృత్తిస్సమస్తానాం వృత్తీనాంమూలముచ్యతే !

నిర్గచ్ఛతియతోహంధీః హృదయం తత్సమానతః ||

సకలవృత్తులకు “నేను” అను వృత్తి మూలమని చెప్పబడుచున్నది. “నేను” అను బుద్ధి ఎచ్చటనుండి బయలు వెడలుచున్నదో యదియే హృదయము.

4. హృదయస్యయదిస్థానం భవేచ్ఛక్రమనాహతం ।

మూలాధారంసమారభ్య యోగస్యోపక్రమఃకుతః ||

హృదయమున కనాహతచక్రమే స్థానమైనయెడల మూలాధారము నుండి యోగారంభ మెట్లు సిద్ధించును?

5. అన్యదేవ తతోర క్త పిండార్థదయముచ్యతే ।

అయంహృదితివృత్త్యాత దాత్మనోరూపమీరితం ||

ఆ రక్తపిండముకంటె హృదయము వేఱగునదియే. హృత్ + అయం = హృదయం అను పదవిభాగముచే ఆత్మరూపము హృదయమని చెప్పబడుచున్నది.

6. తస్యదక్షిణతోధామ హృత్ప్రేనై వవామతః ।

తస్మాత్ ప్రవహతిజ్యోతిః సహస్రారంసుషుమ్నయా ||

హృత్ఫలకమునందు హృదయము కుడివై పుననున్నది. ఎడమవై పున కాదు. ఆ హృదయస్థానమునుండి సుషుమ్న నాడియొక్క మార్గముగ జ్యోతిస్సు (వెలుతురు) సహస్రారమునకు ప్రవహించుచున్నది.

7. సర్వందేహంసహస్రారా త్తదా లోక్తానుభూతయః ।

తాఃప్రపశ్యత్విభేదేన సంసారీమనుజోభవేత్ ||

ఆ జ్యోతిస్సు సహస్రారమునంచి దేహమునందంతయు (నాథుల ద్వారా) ప్రసరింపుచున్నది. [అనగా యాజ్యోతి దశేంద్రియములద్వారా వెలి ప్రవాహము గలదగుచున్నది]. అప్పుడు లోకానుభవములు కలుగుచున్నవి. మనుష్యుఁ డా లోకానుభవములను యాత్మప్రకాశముకంటె వేఱని తలచెనా సంసారమునం జిక్కికొనును.

8. ఆత్మస్థస్యసహస్రారం శుద్ధంజ్యోతిర్మయంభవేత్ ।

తత్రజీవేన్నసంకల్పో యదిసాన్నిధ్యతఃపతేత్ ॥

ఆత్మయందు నిలకడఁ జెందినవానియొక్క సహస్రారము శుద్ధమై జ్యోతిస్వరూపమగును. సాన్నిధ్యబలమువల్ల దానియందుపడిన సంకల్పము జీవించదు.

9. విజ్ఞాయమాన విషయం సన్నికర్షేణయద్యపి ।

నభవేద్యోగభంగాయ భేదస్యాగ్రహణేమనః ॥

మనస్సు సాన్నిధ్యముచే లోక విషయంబులఁ జెలిసికొనుచున్నను భేదమును గ్రహింపనప్పుడు యోగమునకు భంగము కలుగదు.

10. గృహ్ణతోపిస్థిరై కాధీ స్సహజాస్థితిరుచ్యతే ।

నిర్వికల్పస్సమాధిస్తు విషయాసన్నిధౌభవేత్ ॥

విషయములను గ్రహించునపుడుకూడ స్థిరంబైన ఏకాకారబుద్ధి. సహజస్థితి యని చెప్పబడుచున్నది. విషయములను గ్రహింపనపుడు నిర్వికల్ప సమాధి గలుగును.

11. అండంవపుషినిశ్చేషం నిశ్చేషంహృదయేవపుః ।

తస్మాదండస్యసర్వస్య హృదయంరూపసంగ్రహః ॥

శరీరమున మిగతలేనిదిగ యండముండును. హృదయమున శరీరము మిగతలేక యుండును. అందువలన సర్వమును యండముయొక్క రూప సంగ్రహము హృదయము.

12. భువనం మనసోనాన్య దన్యన్నహృదయాన్యనః ।

అశేషాహృదయేతస్మా త్కథాపరిసమాప్యతే ॥

భువనం మనస్సుకంటే వేటైనది గాదు. మనస్సు హృదయమున కంటే వేటగునదిగాదు. అందువలన హృదయమున సర్వప్రపంచకథయు ముగింపబడుచున్నది.

13. కీర్త్యతేహృదయంపిండే యథాంజేభానుమండలం ।

మనస్సహస్రారగతం బింబంచాంద్రమసంయథా ॥

బ్రహ్మాండమున సూర్యమండలమువలె, పిండాండమున హృదయ మున్నది. అండమున చంద్రబింబమువలె పిండమున సహస్రారగతంబగు మనంబున్నది.

14. యథాదదాతితపనః తేజఃకైరవబంధవే ।

ఇదంవితరతిజ్యోతిః హృదయంమనసేతథా ॥

తేజస్సును చంద్రునికి సూర్యుడిచ్చినటుల, హృదయము మనస్సు నకు వెలుతురు నిచ్చుచున్నది.

15. హృద్యసన్నిహితోమర్త్యః మనఃకేవలమీక్షతే ।

అసన్నికర్షేసూర్యస్య రాత్రౌచంద్రే యథామహః ॥

సూర్యునియొక్క పరోక్షమున రాత్రికాలమున చంద్రునియందలి తేజస్సునువలె, హృదయముయొక్క పరోక్షమున మనుజుఁడు మనస్సును మాత్రము చూచుచున్నాడు.

16. అపశ్యత్తేజసోమూలం స్వరూపంసత్యమాత్మనః ।

మనసాచపృథక్పశ్యత్ భావానశ్యతిపామరః ॥

తేజస్సునకు మూలమును సత్యమునకు యాత్మయొక్క స్వరూప మును కన్గొననివాడై భావములను వేటుగా మనస్సుచే చూచుచూ పామరుఁడు నశించుచున్నాడు.

17. హృదిసన్నిహితోజ్ఞాసీ లీనంహృదయతేజసి ।

ఈక్షు తేమానసంతేజః దివాభానావివైందవం ॥

జ్ఞానియగువాఁడు హృదయసన్నిధానమున మెలగుచున్నవాఁడై హృదయ తేజస్సునందిమిడియున్న మానసంబగు తేజంబును పగలు సూర్యునియందిమిడియున్న చంద్రుని తేజమునువలె కన్గొనుచున్నాడు.

18. ప్రజ్ఞానస్యప్రవేత్తారః వాచ్యమర్థం మనోవిదుః ।

అర్థంతులక్ష్యంహృదయం హృదయాన్నాపరఃపరః ॥

విద్వాంసులు మనస్సును జ్ఞానమునకు వాచ్యార్థమని వచింపుచున్నారు. హృదయమును లక్ష్యార్థమని చెప్పచున్నారు. హృదయముకంటె ఈశ్వరుఁడు వేఱుకాడు.

19. దృగ్దృశ్యభేదధీరేషా మనసిప్రతితిష్ఠతి ।

హృదయేవ ర్తమానానాం దృగ్దృశ్యేనైకతాంప్రజేత్ ॥

చూచునది చూడదగినదను భేదబుద్ధి మనస్సునందున్నది. హృదయమున (ఆత్మయందు) మెలగుచున్నవారికి దృగ్దృశ్యములందు ఐక్యముఁ గలుగును.

20. మూర్ఖానిద్రాతిసంతోష శోకావేశభయాదిభిః ।

నిమిత్తైరాహతావృత్తిః స్వస్థానంహృదయంప్రజేత్ ॥

మూర్ఖ నిద్ర గొప్పసంతోషము దుఃఖము ఆవేశము భయము మున్నగు నిమిత్తములచే గొట్టబడినదగు వృత్తి తన తావగు హృదయమునఁ చేరును.

21. తదానజ్ఞాయతేప్రాప్తిః హృదయస్యశరీరిణా ।

విజ్ఞాయతేసమాధౌతు నామభేదోనిమిత్తతః ॥

ఆ సమయమున శరీరలకు హృదయముయొక్క సంబంధముఁ జెలి

యదు; సమాధియందై ననో ఈ సంబంధము చెలియుచున్నది. నామభేదము నిమిత్తభేదముచే గలిగినది.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతే వాసి నో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
హృదయవిద్యానామ పంచమోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున హృదయవిద్యయను అయిదవ అధ్యాయము.

షష్ఠోధ్యాయః.

మ నో ని గ్ర హో పా య : .

1. నిరూప్యహృదయస్వైవం తత్త్వంతత్త్వవిదాంవరః ।

మనసోనిగ్రహోపాయ మవదద్రమణోమునిః ॥

ఆఱవ అధ్యాయము.

హృదయముయొక్క తత్త్వము నిట్లు నిరూపించి తత్త్వవేత్తలలో
శ్రేష్ఠుడగు రమణయుషి మనస్సును నిగ్రహించు యుపాయమును వచించెను.

2. నిత్యవృత్తి మతాన్మణాం విషయాస క్తచేతసాం ।

వాసనానాం బలీయస్త్యా స్మనోదుర్నిగ్రహంభవేత్ ॥

విషయములందాసక్తమగు చిత్తముగలవాడును ఎడతెగని వ్యాపారముఁ గలవారైనా మనుజులయొక్క మనస్సు దుర్వాసనలచే బలిష్ఠమగుట వలన లోబఱచుకొనుట కలవిగానిదిగ యుండును.

3. చలంతన్నిగృహ్ణీయా త్ప్రాణరోధేనమానవః ।

పాశబద్ధోయథాజంతు స్తథాచేతోనచేష్టతే ॥

చలంబగు ప్రాణవాయువు నడ్డగించి చంచలంబగు ఆ మానసంబును లోబఱచుకొనవలయును. అప్పుడు త్రాటిచేగట్టిన పశువువలె మనస్సు చలంపదు.

4. ప్రాణరోధేనవృత్తీనాం నిరోధస్సాధితోభవేత్ ।

వృత్తిరోధేనవృత్తీనాం జన్మస్థానే స్థితోభవేత్ ॥

చలంబగు ప్రాణమును యడ్డగించుటచే వృత్తుల నడ్డగింపవచ్చును. వృత్తుల నడ్డగించుటచే యా వృత్తులు బుట్టిన తావగు హృదయమున నిలకడ జెందినవాడగును.

5. ప్రాణరోధశ్చమనసా ప్రాణస్యప్రత్యవేక్షణం ।

కుంభకంసిద్ధ్యతిహ్యేవం సతతప్రత్యవేక్షణాత్ ॥

మనస్సుచే ప్రాణరూపమగు వాయువు నెదురుచూచుటయే ప్రాణరోధము. ఇటుల యెడతెగక ప్రాణవాయువును నెదురుచూచుటచే కుంభకముఁ గలుగుచున్నది.

6. యేషాంనై తేనవిధినా శక్తిఃకుంభకసాధనే ।

హఠయోగవిధానేన తేషాంకుంభకమిష్యతే॥

ఎవ్వరికివ్విధముగ కుంభకము సాధించుటకు శక్తిచాలదో వారికి హఠయోగము ననుసరించినయెడల కుంభక మేర్పడును.

7. ఏకదారేచకంకుర్యాత్ కుర్యాత్పూరకమేకదా ।

కుంభకంతుచతుర్వారం నాడీశుద్ధిర్భవేత్తతః॥

గాలిని ఒకతరఫారింపించి (నిండించి) యొకతరారి రేచించి (విడిచి) నాలుగుతరారులు కుంభించ (చేర్చ) వలయును. ఇందుచే నాడీ శుద్ధిగలుగును.

8. ప్రాణోనాడీషుశుద్ధాసు నిరుద్ధఃక్రమశోభవేత్ |

ప్రాణస్యసర్వధారోధ శుద్ధంకుంభకముచ్యతే ||

నాడులు శుద్ధములాయెనా క్రమముగ ప్రాణవాయువు నడ్డగింప వచ్చును. అన్నివిధముల ప్రాణవాయువు నడ్డగించుట శుద్ధమగు కుంభక మని చెప్పుచున్నారు.

9. త్యాగందేహాత్మభావస్య రేచకంజ్ఞానినఃపరే |

పూరకంమార్గణంస్వస్య కుంభకంసహజస్థితిం ||

కొందరు జ్ఞానులు దేహమే యాత్మయను భావమును వదలుటను రేచకమనియు, తన్ను దావెదకికొనుటను పూరకమనియు, తనయొక్క సహజమగు నిలకడను కుంభకమనియు వచింపుచున్నారు.

10. జపేనవాధమంత్రాణాం మనసోనిగ్రహోభవేత్ |

మానసేనతదామంత్రః ప్రాణేనేవై కతాంప్రజేత్ ||

ప్రణవజపము నామజపము మంత్రజపములచే మనస్సుయొక్క నిలకడ గలుగును. అప్పుడు మనస్సుతో మంత్రప్రాణములైక్యముఁ జెందును.

11. మంత్రాక్షరాణాంప్రాణేన సాయుజ్యంధ్యానముచ్యతే |

సహజస్థితయేధ్యానం దృఢభూమిప్రకల్పతే ||

ప్రాణముతో మంత్రాక్షరములు ఐక్యముఁ జెందుటయే ధ్యానము. దృఢధ్యానమే సహజస్థితిని గలుగజేయును.

12. సహవాసేనమహతాం సతామారూఢచేతసాం |

క్రియమాణేనవానిత్యం స్థానేలీనంమనోభవేత్ ||

ఆత్మచే నాలోపింపఁబడిన చిత్తముఁ గలవారును సత్పురుషులు నైన మహాత్ములతో సహవాసమొనర్చుచున్నయెడల మనస్సు ఆత్మయొక్క నిలకడ యందైక్యముఁ జెందిన వాడగును.

ఇతి శ్రీరమణగీతాను బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసి నో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
మనోనిగ్రహోపాయోనామ షష్ఠోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
రమణ శిష్యుఁడును వాసిష్ఠుఁడునగు గణపతిచే జేయబడిన
గ్రంథమున మనోనిగ్రహోపాయమును ఆఱవ అధ్యాయము.

సప్తమోధ్యాయః.

ఆత్మవిచారాధికారి తదంగనిరూపణం.

1. భారద్వాజస్యవై కాష్ఠే రాచార్యరమణస్యచ |

అధ్యాయేకథ్యతే శ్రేష్ఠ సంవాదఇహసప్తమే ||

ఏడవ అధ్యాయము.

భరద్వాజగోత్రోద్భవుఁడగు కాష్ఠి యొక్కయు యాచార్యుఁడగు
రమణుని యొక్కయు సంవాదమీసప్తమాధ్యాయమునఁ జెప్పచున్నాము.

కారి
ర్నువాచ.

2. రూపమాత్మవిచారస్య కిన్నుకింవాప్రయోజనం |

లభ్యాదాత్మవిచారేణ ఫలంభూయోన్యతో స్తివా ||

కాష్ఠి వాక్యము.

ఆత్మవిచారముఁజేయుకొ రూపమేలాటిది? దీని ప్రయోజనమేమి?
ఆత్మవిచారముచే గలుగు ఫలముకంటె నధిక ఫలము మఱియొకదానిచే
గలుగుచున్నదా?

భగవానువాచ.

3. సర్వాసామప్తివృత్తీనాం సమప్తిర్యాసమీరితాః;
అహంవృత్తేరముష్యాస్తు జన్మస్థానంవిమృశ్యతాం॥

భగవంతుని వాక్యము

దేనిని సకలములగు వృత్తులయొక్కచేరిక యని చెప్పచున్నారో అట్టి ఈ “నేను” అను వృత్తియొక్క పుట్టిన్మతావును విమర్శింపవలయును.

4. ఏష ఆత్మవిచారస్స్యాత్ న శాస్త్రపరిశీలనం।
అహంకారోవిలీనస్స్యాత్ మూలస్థానగవేషణే॥

ఇటుల విచారించుటయే ఆత్మవిచారము. శాస్త్రపరిశీలనమాత్ర మాత్మవిచారముకాదు. వృత్తియొక్క జన్మస్థానము వెదకి కన్గొనిన యహంకారమడగును.

5. ఆత్మాభాస స్త్వహంకార స్సయదాసంప్రలీయతే।
ఆత్మాసత్తోభితఃపూర్ణః కేవలఃపరిశిష్యతే॥

ఆత్మాభాసమగు యహంకారము యెప్పుడు యాత్మయందడగునో యప్పుడు సత్యస్వరూపమగు యాత్మయొక్కటియే అంతట నిండినదై మిగులును.

6. సర్వక్లేశనివృత్తిస్స్యాత్ ఫలమాత్మవిచారతః।
ఫలానామవధిస్సోయ మస్తి నేతోధికంఫలం॥

ఆత్మ విచారముచేనగు ప్రయోజనము సర్వకష్టములు తనకంటకుండుటయే. ఇంతకంటె నతిశయించిన ఫలములేదు.

7. అద్భుతాస్సిద్ధయస్సాధ్యాః ఉపాయాంతరతశ్చయాః।
తాఃప్రాప్తోపిభవత్యంతే విచారేణై వనిర్వృతః॥

ఇతరోపాయములచే సాధింపతగిన సిద్ధులన్నియుఁ బొందియు యాత్మవిచారము చేతనే కడపట ముక్తినిచెందుచున్నాడు.

కార్షిరువాచ.
ణ

8. ఏతస్యాత్మవిచారస్య ప్రాహుఃకమధికారిణం।
అధికారస్యసంపత్తిః కింజ్ఞాతుంశక్యతేస్వయం॥

కార్షియొక్క వాక్యము.

ఈ యాత్మవిచారమున కెవనిని యధికారియని చెప్పచున్నారు?
తానుగ అధికారసంపదను చెలిసికొనుట సాధ్యమగునా?

భగవానువాచ.

9. ఉపాసనాదిభిశ్చుద్ధం ప్రాగ్జన్మసుకృతేనవా।
దృష్టదోషంమనోయస్య శరీరేవిషయేషుచ॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఉపాసన మున్నగువానిచేసిన లేక పూర్వజన్మ సుకృతముచేసిన
నను బరిశుద్ధమగు యెవనియొక్క మనస్సు శరీరమందలి ఇంద్రియ విషయ
ములందలి దోషములఁ గన్గొనుచున్నదో,

10. మనసాచరతోయస్య విషయేష్వరుచిర్భృశం।
దేహేచానిత్యతాబుద్ధి స్తంప్రాహురధికారిణం॥

మనస్సుచే చరింపుచున్న యెవనికి మిగుల విషయములయందభిలాష
లేమియు, దేహమునందకాశ్వతబుద్ధియుఁ గలుగుచున్నదో వానినధికా
రిగఁ జెప్పచున్నారు.

11. దేహేనశ్వరతాబుద్ధే రైవ్రాగ్యాద్విషయేషుచ॥

ఏతాభ్యామేవలింగాభ్యాం జ్ఞేయాస్యస్యాధికారితా॥

దేహమస్థిరమను బుద్ధిచే, విషయములయందలి వైరాగ్యముచే, ఈ
రెండుగుర్తులచేతను యాత్మవిచారమునకు “అర్హుడనైతి”నని తెలిసి
కొనవలయును.

కార్తి రువాచ.
ణ్ణ

12. స్నానసంధ్యాజపోహోమః స్వాధ్యాయో దేవపూజనం |
సంకీర్తనంతీర్థయాత్రా యజ్ఞోదానం వ్రతానిచ ||

కార్తి యొక్క వాక్యము.

స్నానము, సంధ్య, జపము, హోమము, వేదాధ్యయనము, దేవతలను బూజించుటయు, నామకీర్తనము, యజ్ఞము, తీర్థయాత్రయు, దానము, వ్రతములు,

13. విచారేసాధికారస్య వై రాగ్యాచ్చవివేకతః |

కింవాప్రయోజనాయస్య రుతకాలవిధూతయే ||

పైజెప్పినవి వై రాగ్యముచే వివేకముచేతను యత్నవిచారమున యధికారియగు వానికి ప్రయోజనములగునా లేక గాలమును గడుపునవి యగునా?

భగవానువాచ.

14. ఆరంభిణాంక్షీయమాణ రాగాణామధికారిణాం |

కర్మాణ్యేతానిసర్వాణి భూయస్యైచిత్తశుద్ధయే ||

భగవంతుని వాక్యము.

ఆత్మవిచారమున కారంభించిన వారలై వై రాగ్యముగలవారికిః కర్మలన్నియు అధికమైన చిత్తశుద్ధి గలుగఁజేయును.

15. యత్కర్మసుకృతంప్రోక్తం మనోవాక్కాయసంభవం |

తత్తుకర్మాంతరంహంతి మనోవాక్కాయసంభవం ||

మనోవాక్కాయములచే గలిగిన సుకృతమే మనస్సు వాక్కు శరీరములచే నొనర్పబడు దుష్కృతమును యడ్డగింపుచున్నది.

16. అత్యంతశుద్ధమనసాం పక్వానామధికారిణాం।

ఇదంలోకోపకారాయ కర్మజాలంభవివ్యతి॥

మిగుల పరిశుద్ధ మానసము గలవారై పరిపాకముఁ జెందినవారై
యాత్మవిచారమున కధికారులగు వారొనర్చిన ఈ కర్మలయొక్క సమా-
హము లోకోపకారమున కుపయోగపడును.

17. పరేషాముపదేశాయ జ్ఞేమాయచమనీషిణః।

పక్వాశ్చకర్మకుర్వంతి భయాన్నాదేశశాస్త్రతః॥

జేత్తలు యితరుల కుపదేశించుటకొఱకును, వారి మేలునకును పరి-
పాకము జెందినవారై కర్మలొనర్చుచున్నారు, గాని విధి శాస్త్రభయము
చే యాచరించువారు గారు.

18. విచారప్రతికూలాని నపుణ్యానినరర్హభః।

క్రియమాణాన్యసంగేన భేదబుద్ధ్యుపమద్దినా॥

భేదబుద్ధితేని సంగరహితునిచే జేయబడు కర్మలు ఆత్మవిచార
ప్రతికూలములుకావు.

19. నచాకృతానిపాపాయ పక్వస్యాత్మవిమర్శినః।

స్వవిమర్శోమహాత్పుణ్యం పావనానాంహిపావనం॥

కర్మల నాచరించకపోయినను పరిపాకముజెందినవారికి పాపము
గలుగదు. ఆత్మవిమర్శయే గొప్పపుణ్యము. అదియే పావన కార్యములలో
సెల్ల మిగుల పావనమైనది.

20. దృశ్యతేద్వివిధానిష్ఠా పక్వానామధికారిణాం॥

త్యాగఏకాంతయోగాయ పరార్థంచక్రియాదరః॥

పరిపాకముఁజెందిన యధికారులయొక్క నిలకడ రెండు విధము-
లుగ యగుపడుచున్నది. కర్మను విడుచుట ఏకాంత యోగమునకును,
కర్మయందలి యాదరము ఇతరుల నిమిత్తమునకును యని తెలిసికొనవల-
యును.

కార్షి రువాచ.
ణ

21. నిర్వాణాయా స్తిచేదన్యో మార్గఆత్మవిచారతః।

ఏకోవావివిధస్తంమే భగవాన్స్వక్తుమర్హతి॥

కార్షి యొక్క. వాక్యము.

ఆత్మవిచారముకాక మోక్షమునుఁ జెందుటకు మఱి ఏదయిన మార్గమున్నదా? 'అది యొకటియా? అనేకవిధములా? చెప్పవలయును.

భగవానువాచ.

22. ఏకఃప్రాప్తుంప్రయతతే పరఃప్రాప్తార మృచ్ఛతి।

చిరాయప్రథమోగచ్ఛన్ప్రాప్నోత్యాత్మానమంతతః॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఒక దాత్మనుబొందుటకు ప్రయత్నింపుచున్నాడు. మఱియొకడు పొందువాడెవడని కనిపెట్టుచున్నాడు. మొదటివాడు చాలాకాలము పోయిపోయి కడపట యాత్మనే జెందుచున్నాడు.

23. ఏకస్యధ్యానతశ్చిత్త మేకాకృతిభవిష్యతి।

ఏకాకృతిత్వంచిత్రస్య స్వరూపేస్థితయేభవేత్॥

ఒక వస్తువుయొక్క ధ్యానమువలన చిత్తమేకాకారము గలదగును. చిత్తమేకాకారము గలచైవయెడల యాత్మరూపమున నిలకడఁజెందును.

24. అనిచ్ఛయాప్యతోధ్యాయ నిర్విందత్యాత్మనిసంస్థితిం।

విచారకస్తువిజ్ఞాయ భవేదాత్మనిసంస్థితః॥

ఇందువలన యాత్మరూపమును గన్గొనవలెనని కోరక ధ్యానింపుచున్నవాడును యాత్మయందలి నిలకడఁ జెందుచున్నాడు. ఆత్మను గుఱించి విమర్శించువాడు యాత్మరూపముఁ దెలిసికొని యాత్మయందు లీనమగుచున్నాడు.

25. ధ్యాయతోదేవతామంత్ర మన్యద్వాలక్ష్మ్యము త్తమంః

ధ్యేయమాత్మమహాజ్యోతి ష్యంతతోలీనతాంవ్రజేత్ ||

దేవతను, మంత్రమును, ధ్యానింపదగిన యుత్తమమగు మఱియొక
లక్ష్మ్యమునుగాని ధ్యానింపుచున్నవాని ధ్యేయవస్తువు కడపట యాత్మ-
యను గొప్ప వెలుగునందు లీనమగుచున్నది.

26. గతిరేవంధ్వయోరేకా ధ్యాతుశ్చాత్మవిమర్శినః ||

ధ్యాయన్నేకః ప్రశాంతస్యోత్ అన్యోవిజ్ఞాయశామ్యతి ||

ఒకడు ధ్యానింపుచున్నవాడై శాంతుడగును, మఱియొకడు చెలిసి
కొని నెమ్మదిఁ జెందుచున్నాడు. ఇవిధముగ యాత్మను విమర్శించు-
వానికిని, ధ్యానము సేయువానికిని గతియుక్కటియే.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యాగశాస్త్రే

రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే

రుపనిబంధే ఆత్మవిచారాధికారి

తదంగనిరూపణంనామ

సప్తమోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యాగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు

శ్రీరమణ శిష్యుండును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన

గ్రంథమున ఆత్మవిచారాధికారి తదంగనిరూపణమును

ఏడవ అధ్యాయము.

అష్టమోఢ్యాయః.

ఆ శ్ర మ వి చా రః.

1. కాన్వేరేవాపరం ప్రశ్నం నిశమ్యభగవాన్మృనిః!

చాతురాశ్రమ్యసంబద్ధ మధికారన్యరూపయత్ ||

ఎనిమిదవ అధ్యాయము.

కార్షియొక్కయే మఱియొక ప్రశ్న నాలికించి నాలుగు ఆశ్రమములకు సంబంధించు యధికారమును రమణభగవంతుడు నిరూపించెను.

2. బ్రహ్మచారీగృహీవాపి వానప్రస్థోభవాయతిః!

నారీవావృషలోవాపి పక్షోబ్రహ్మవిచారయేత్ ||

బ్రహ్మచారియు గృహస్థుడును వానప్రస్థుడును లేక యతియును శ్రీయైనను కూద్రుడైనను పరిపాకముఁ జెందిన యెవరైనను బ్రహ్మన్యరూపమును విచారింపవచ్చును.

3. సోపానవత్పరంప్రాప్తుం భవిష్యత్యాశ్రమక్రమః!

అత్యంతపక్వచిత్తస్య క్రమాపేక్షానవిద్యతే ||

ఆశ్రమములయొక్క వరుస సోపానములవలె పరస్పరరూపమును (అనగా ఆత్మస్వరూపమును) బొందుటకు ఆధారమగుచున్నది. మిగుల పరిపక్వమగు చిత్తముగలవారికి ఆశ్రమక్రమము ననుసరించుట యనవసరము.

4. గతయేలోకకార్యాణా మాదిశంత్యాశ్రమక్రమం!

ఆశ్రమత్రయధర్మాణాం నజ్ఞానప్రతికూలతా ||

లోకమునఁ జేయదగిన పనులకొశ్రమములవరుస యాధారమగుచున్నది. బ్రహ్మచర్య గృహస్థ వానప్రస్థములను మూడు యాశ్రమముల ధర్మములు యాత్మజ్ఞానమున కనుకూలించునవియేగాని ప్రతికూలములుకావు.

5. సన్యాసోనిర్మలంజ్ఞానం న కాషాయోనముండనం |

ప్రతిబంధక బౌహుళ్య వారణాయాశ్రమోమతః ||

పరిశుద్ధ జ్ఞానమే సన్యాసముగాని కాషాయవస్త్రములు ధరించుటయు ముండనమును సన్యాసముకాదు. కొన్ని ప్రతిబంధకములను నివారించుకొను నిమిత్తము ఆశ్రమస్వీకారమేర్పడినది.

6. బ్రహ్మచర్యాశ్రమేయస్య శక్తిరుజ్జ్వంభతేవ్రతైః |

విద్యయాజ్ఞానవృద్ధ్యాచ సపశ్చాత్ప్రజ్వలిష్యతి ||

బ్రహ్మచర్యాశ్రమమున యెవనికి వ్రతములచే విద్యచే జ్ఞానాభివృద్ధిచే శక్తి యతిశయింపుచున్నదో వాడు వెనుకటి యాశ్రమములలో ప్రకాశింపగలడు.

7. బ్రహ్మచర్యేణశుద్ధేన గృహస్థేనిర్మలాభవేత్ |

స ర్వేషాముపకారాయ గృహస్థాశ్రమఉచ్యతే ||

పరిశుద్ధమగు బ్రహ్మచర్యముచే గృహస్థాశ్రమమున నిర్మలుడగును. గృహస్థాశ్రమము ముఖ్యముగ లోకోపకారమున కాధారమగుచున్నది.

8. సర్వధావీతసంగస్య గృహస్థస్యాపిదేహినః |

పరంప్రస్ఫురతిజ్యోతి స్తత్రనైవాస్తిసంశయః ||

[తామరాకులో నీటి బిందువు అంటక నిలుచునటుల,] సంసారమున సుఖదుఃఖముల నంటక యున్నవాడగు గృహస్థుడైన పురుషునకును యాత్మప్రకాశము మిగులఁ బ్రకాశింపుచున్నది. అందు సంశయములేదు.

9. తపసస్త్వాశ్రమఃప్రోక్త స్తుతీయఃపండితోత్తమైః |

అభార్యోవాసభార్యోవా తృతీయాశ్రమభాగ్భవేత్ ||

మూడవవగు వాసప్రస్థాశ్రమము తపస్సున కాధారమని వేత్తలు జెప్పుచున్నారు. భార్యతోగూడనివాడై లేక భార్యతో గూడినవాడై మూడవ యాశ్రమమునఁ జేరవచ్చును.

• 10. తపసాదగ్ధపాపస్య పక్వచిత్తస్యయోగినః|

చతుర్థ ఆశ్రమఃకాలే స్వయమేవభవిష్యతి||

తపస్సుచే పాపములఁ బోగొట్టికొనిన వాడును పరిపక్వమైన చిత్తము గలవాడును అగు యోగికి నాలుగవ యాశ్రమము (సన్యాసము) తనంతనే కాలములో గలుగుచున్నది.

11. ఏషప్రాగుక్తఏవాద్యే త్వష్టమేద్వాదశేపునః|

ఉపదేశోభగవత స్సప్తమాప్తమయోరభూత్ ||

ఈ సప్తమాప్తమోధ్యాయముల యుపదేశము 1917 ఆగష్టు పండ్లెండువతేదీని జరిగెను.

ఇతి శ్రీరమణగీతాను బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే

రమణాంతేవాసిలో వాసిష్ఠస్య గణపతే

రుపనిబంధే ఆశ్రమ విచారోనామ

అష్టమోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు శ్రీరమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచే జేయబడిన గ్రంథమున ఆశ్రమవిచారమును ఎనిమిదవ అధ్యాయము.

నవమోధ్యాయః

గ్రంథిభేదకథనం.

1. చతుర్దశేష్టమేరాత్రౌ మహర్నిపుప్తవానహం|

గ్రంథిభేదంసముద్దిశ్య విదుషాంయత్రసంశయః||

తొమ్మిదవ అధ్యాయము.

ఆగష్టు పదునాల్గవ తేది రాత్రి సర్వవిద్వాంసులకు సందేహోద్బవముగ గ్రంథి భేదమును గుఱించి నేనడిగితిని.

2. తమాకర్ణ్యమమప్రశ్నం రమఃశోభగవాన్ముషిః!

ధ్యాత్వాదివ్యేనభావేన కించిదాహమహమనాః॥

గొప్ప మనస్సుగల భగవంతుడగు రమణముషి ఆ నా ప్రశ్నను విని కొంచెముకాలము దివ్యభావముచే ధ్యానించి పలికెను.

3. శరీరస్యాత్మనశ్చాపి సంబంధోగ్రంథిరుచ్యతే!

సంబంధేనైవశరీరం భవతిజ్ఞానమాత్మనః॥

శరీరముయొక్క యాత్మయొక్కయు సంబంధము గ్రంథి (ముడి) యని జెప్పబడుచున్నది. ఆత్మయొక్క సంబంధముచేతనే శరీరసంబంధి యగు జ్ఞానము గలుగుచున్నది.

4. శరీరంబడమేవస్యా దాత్మాచైతన్యమివ్యతే!

ఉభయోరపిసంబంధో విజ్ఞానేనానుమీయతే॥

శరీరము జడస్వరూపముగ నుండును. ఆత్మ చైతన్యముగ నుండును. జ్ఞానముచే రెంటియొక్క సంబంధమూహింపబడుచున్నది.

5. చైతన్యచ్ఛాయయాశ్లిష్టం శరీరంతాతచేష్టతే!

నిద్రాదాగ్రహణభావా దూహ్యా తేస్థానమాత్మనః॥

ఓ తండ్రీ! ఆత్మయొక్క ఛాయచే నావరింపబడినదై శరీరము కదలుచున్నది. నిద్ర మున్నగు వాటియందు ఆత్మ శరీరమును గ్రహించ నందువలన యాత్మకు స్థాన మూహింపబడుచున్నది.

6. సూక్ష్మకాంవిద్యుదాదీనాం స్థూలేతంత్ర్యాదికేయథా!

తథాకలేబరేనాడ్యాం చైతన్యజ్యోతిషోగతిః॥

సూక్ష్మములగు మెలుపు మున్నగు వానియొక్క విద్యుచ్ఛక్తి స్థూల

ములుగు తంతి మున్నగు వాటియందువలె చైతన్యప్రకాశముయొక్కగతి శరీరములోని నాడిలో నగుచున్నది.

7. స్థలమేకముపాశ్రిత్య చైతన్యజ్యోతిరుజ్జ్వలం।

సర్వంభాసయతేదేహం భాస్కరోభవనంయథా॥

సూర్యుడు లోకమునువలె చైతన్యముయొక్క వెలుగు యొక స్థలము నాశ్రయించి ప్రకాశించునదియై దేహముసంతయుఁ బ్రకాశింపజేయుచున్నది.

8. వ్యాప్తేనతత్ప్రకాశేన శరీరేత్వనుభూతయః।

స్థలంతదేవహృదయం సూరయస్సంప్రచక్షతే॥

ఆయాత్మ ప్రకాశము శరీరమునందు వ్యాపించినందున యనుభవములు గలుగుచున్నవి. ఆయాత్మజ్యోతియుండు స్థలమునే విద్వాంసులు హృదయమని వక్కాణింపుచున్నారు.

9. నాడిశక్తివిలాసేన చైతన్యాంశుగతిర్మతా।

దేహస్యశక్తయస్సర్వాః పృథజ్నాడిరుపాశ్రితాః॥

నాడులయందలి శక్తులయొక్క విలాసముచేచైతన్యకిరణములగతి యేర్పడుచున్నది. దేహముయొక్క శక్తులన్నియు వేరుగ నాడుల నాశ్రయించి యున్నవి.

10. చైతన్యంతు పృథజ్నాడ్యాం తాంసుషుమ్నాంప్రచక్షతే।

ఆత్మనాడింపరామేకే పరేత్వమృతినాడికాం॥

చైతన్యము యొక నాడియందున్నది. దానిని సుషుమ్న యని వచింపుచున్నారు. కొందఱు దానిని యాత్మనాడి, పరానాడి యని చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱు దానిని యమృతనాడియనుచున్నారు.

11. సర్వందేహంప్రకాశేన వ్యాప్తోజీవోభిసంహవాత్।

మన్యతేదేహమాత్మానం తేనభిన్నంచవిప్రుపం॥

ప్రకాశముచే దేహమునందంతయు వ్యాపించి జీవుడభిమానముగల వాడై దేహమును యాత్మయనియు లోకము తనకంటె వేఱనియుఁ దలచుచున్నాడు.

12. అభిమానంపరిత్యజ్య దేహేచాత్మధియంసుధీః |

విచారయేచ్ఛేదేకాగ్రో నాడినాం మథనంభవేత్ ||

బుద్ధిమంతుడభిమానమును దేహమునందాత్మయను బుద్ధియు విడచి నిశ్చలుండై యాత్మయొక్క స్థితిని విచారించినట్లయిన నాడులయొక్క మథనము కలుగును.

13. నాడినాంమథ నేనై వ మాత్మాతాభ్యఃపుభక్ కృతః |

కేవలామమృతాంనాడీ మాశ్రిత్యప్రజ్వలిష్యతి ||

ఇవిధముగ నాడుల శోధించినందుచే (అనగా మథనముచే) యాత్మ యా నాడులనుండి వేఱుచేయుబడినరై కేవల మమృతనాడి నాశ్రయించి ప్రకాశింపగలదు.

14. ఆత్మనాడ్యాయదాభాతి చైతన్యజ్యోతిరుజ్జ్వలం |

కేవలాయాంతదానాన్య దాత్మనస్సంప్రభాసతే ||

కేవల మాత్మనాడియందు చైతన్యప్రకాశము ప్రకాశింపుచున్న పుడు ఆత్మకంటె వేఱేమియు గానరాదు.

15. సాన్నిధ్యాద్భాసమానంవా నప్యథక్ ప్రతితిష్ఠతి |

జానాతిస్పష్టమాత్మానం సదేహమివపామరః ||

సాన్నిధ్యబలముచే నేదియైన గ్రహింపఁబడినను వేఱుగా నది తలపడదు. పామరుఁడు తన దేహమును బాగుగ గుర్తెఱిగినటుల జ్ఞాని యాత్మను తెలిసికొనుచున్నాడు.

16. ఆత్మైవభాసతేయస్య బహిరంతశ్చసర్వతః |

పామరస్యేవరూపాది సభిన్నగ్రంథిరుచ్యతే ||

పామరునికి రూపము మొదలగునది యంతట యున్నటుల దోచి నట్లు యే వేత్తకు ఆత్మ వెలుపల లోపలఁ దోచుచున్నదో (అనగా ప్రకాశింపుచున్నదో) నాడు గ్రంథులను (ముడులను) భేదించినవాడు.

17. నాడీబంధోభిమానశ్చ ద్వయంగ్రంథిరుదీర్యతే।
నాడీబంధేనసూక్ష్మోపి స్థూలంసర్వం ప్రపశ్యతి॥

నాడీబంధము యభిమానము అని గ్రంథులు రెండు. నాడీబంధముచే స్థూలమునంతయు సూక్ష్మముగు జ్యోతిస్సు కన్గొనుచున్నది.

18. నివృత్తంసర్వనాడీభ్యో యదై కాంనాడికాంశ్రితం।
భిన్నగ్రంథితదాజ్యోతి రాత్మభావాయకల్పతే॥

అన్ని నాడులనుండి మఱలినదై జ్యోతిస్సు యెప్పుడొక నాడినే యాశ్రయించియున్నదో అప్పుడు గ్రంథులను భేదించుకొని యాత్మసితి నొందుచున్నది.

19. అగ్నితప్తమయోగోశం దృశ్యతేగ్నిమయంయథా।
స్వవిచారాగ్నిసంతప్తం తథేదంస్వమయంభవేత్ ॥

అగ్నిలో కాలిన యిసుపచిట్టై మగ్నిరూపమయనటుల యాత్మ విచారమను యగ్నిచే తప్తమైన శరీర మాత్మజ్యోతిర్మయమగును.

20. శరీరాదిజుషాంపూర్వ వాసనానాంక్షయస్తదా।
కర్తృత్వమశరీరత్వా నైవతస్యభవిష్యతి॥

అప్పుడు శరీరము మున్నగు వాని నాశ్రయించిన పూర్వవాసనలన్నియు నశింపుచున్నవి. ఆత్మ శరీరకానందున కర్తృత్వమాత్మకులేదు.

21. కర్తృత్వాభావతఃకర్మ వినాశోస్యసమీరితః।
తస్యవస్త్యంతరాభావా త్సంశయానామనుద్భవః॥

ఈయాత్మకు కర్తృత్వములేనందున కర్మవివాశము చెప్పబడియె.
దానికి వేణువస్తువు లేనందున సంశయములు గలుగవు.

22. భవితానపునర్బద్ధో విభిన్న గ్రంథిరేకదా।

సాస్థితఃపరమాశక్తి స్సాశాంతిఃపరమామతా॥

ఒక సమయమున ముడులఁ బ్రెంచుకొనిన వాడు మఱిల బద్ధుడు
గాడు. ఇదియే ఉత్తమమగుస్థితి. ఇదియే గొప్పశక్తి. ఇదియే సర్వోత్తమ
మగు శాంతి.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే

రమణాంతేవాసిలో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే

గ్రంథిభేదకథనం నామ నవమోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు

శ్రీరమణిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచే జేయబడిన

గ్రంథమునందు గ్రంథిభేదకథనమున

తోమ్మిదియవ అధ్యాయము.

దశమోధ్యాయః

సంఘవిద్యా.

1. యతినోయోగనాథస్య మహర్షి రమణస్యచ।

దశమేత్రనిబద్ధీమ స్సంవాదంసంఘహర్షదం॥

పదియవ అధ్యాయము.

యతీయగు యోగనాథునియొక్కయు మహర్షి యగు రమణుని
యొక్కయు సంఘమునకు సంతోషమును గలుగఁజేయు సంవాద మీపది
యవ అధ్యాయమున బొందుపఱచుచున్నారము.

యోగనాథోవాచ.

2. సాంఘికస్యచసంఘస్య కస్సంబంధోమహామునే;
సంఘస్యశ్రేయసేనాథ తమేతంవక్తుమర్హసి॥

యోగనాథుని వాక్యము.

ఓ మహర్షీ! సాంఘికునకును సంఘమునకును సంబంధమేమి?
సంఘముయొక్క శ్రేయస్సుకై యీవిషయముఁ జెప్పవలయును.

భగవానువాచ.

3. జ్ఞేయశ్శరీరవత్సంఘ స్తత్తదాచారశాలినాం।
అంగానీవాత్రవిజ్ఞేయా స్సాంఘికాస్సాధుసత్తమః।

భగవంతుని వాక్యము.

ఆయా యాచారముల ననుసరించువారికి సంఘము శరీరమువంటి
దని తెలిసికొనవలయును. ఓ సాధుశ్రేష్ఠా! సాంఘికులీసంఘమునకు
అవయవములవంటివారని గుర్తెఱుగవలయును.

4. అంగంయథాశరీరస్య కరోత్యుపకృతింయతే।
తథోపకారంసంఘస్య కుర్వజయతిసాంఘికః॥

శరీరమున కంగ ముపకృతిఁజేసినటుల సంఘమున కుపకార
మొనర్చు సాంఘికుఁడు జయమునందుచున్నాడు.

5. సంఘస్యవాఙ్మనఃకాయై రుపకారోయథాభవేత్।
స్వయంతథాచరన్నిత్యం స్వకీయానపిబోధయేత్॥

ఈప్రపంచమునందలి తాను మనోవాక్కాయముచేత సంఘమున
కుపకారముఁ గలుగునటుల తిరుగుచు, తనవారి నందఱిని, మేల్కొలుప
వలయును.

6. ఆనుకూల్యేనసంఘస్య స్థాపయిత్వానిజంకులం!

సంఘస్యైవతతోభూత్యై కుర్యాద్భూతియుతంకులం॥

తనయొక్క కులము సంఘమున కనుకూలముగ నేర్పఱచి, సంఘముయొక్క సంపదకై కులమును సంపదగలదానినిగ యొనర్పవలయును.

యోగనాథ ఉవాచ.

7. శాంతింకేచిత్రప్రశంసంతి శక్తింకేచిన్మనీషిణః!

అనయోఃకోగుణోజ్యాయాన్ సంఘక్షేమకృతేమునే॥

యోగనాథుని వాక్యము.

సంఘముయొక్క క్షేమమును జేయుటకై కొందఱు శాంతి యుండవలయునని మఱికొందఱు విద్వాంసులు శక్తియుండవలయుననియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఇందులో ఏది గొప్పది?

భగవానువాచ.

8. స్వమనశ్చుద్ధయేశాంతి శక్తిస్సంఘస్యవృద్ధయే!

శక్త్యాసంఘంవిధాయోచ్చైశ్శాంతింసంస్థాపయేత్తతః॥

భగవంతుని వాక్యము.

తనయొక్క మనశ్చుద్ధికై శాంతియు సంఘముయొక్క వృద్ధికై శక్తియు నుపయోగపడుచున్నవి. శక్తిచే సంఘమును గొప్పదానినిగ నొనర్చి వెనుక శాంతిని స్థాపించవలయును.

యోగనాథ ఉవాచ.

9. సర్వస్యాపిచసంఘస్య నరాణామృషికుంజర!

గంతవ్యంసముదాయేన కింపరంధరణీతలే॥

యోగనాథుని వాక్యము.

ఓ ఋషిశ్రేష్ఠుడా! సంఘమునందు జేరిన మనుష్యసముదాయముచే భూమియందు బొందఁదగిన ఉత్తమమైన ప్రయోజనమెద్ది?

భగవానువాచ.

10. సముదాయేన సర్వస్య సంఘస్యతనుధారిణాం!
సౌభ్రాత్రం సమభావేన గంతవ్యంపరముచ్యతే!

భగవంతుని వాక్యము.

సంఘమునందంతయు జేరిన మనుష్యసముదాయమునకు సమభావముగలిగి సహోదరులుగ నుండుటయే యుత్తమమగు పొందదగిన ఫలమని చెప్పబడుచున్నది.

11. సౌభ్రాత్రేణపరాశాంతి రన్యోన్యం దేహధారిణాం!
తదేయం శోభతేసర్వా భూమిరేకం గృహంయథా॥

తమలో దాము యున్నదమ్ములుగ మెలగుటచే మానవులకెల్ల శాంతి కలుగును. అప్పుడీభూమియంతయు నొక ఇల్లువలె ప్రకాశించును.

12. అభూత్ప్వంచదశేఘ్రనే సంవాదస్సోయమప్తమే!
యోగనాథస్యయతిన్ తే మహర్షేశ్చదయావతః॥

ఎనిమిదవ మాసమున పదియైదవ వాసరమున యోగనాథయతికిని దయగల మహర్షి కి నీసంవాదము జఠిగెను.

- ఇతి శ్రీ రమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసిన్ వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
సంఘవిద్యాగామ దశమోధ్యాయః.

ఇట్లు బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీ రమణగీతయందు శ్రీ రమణ శిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన గ్రంథమున సంఘవిద్య యను పదియవ యధ్యాయము.

ఏకాదశోధ్యాయః.

జ్ఞానసిద్ధిసామరస్యకథనం.

1. షోడశేదివసేరాత్రో వివిక్తే మునిసత్తమం।

గురుం బ్రహ్మవిదాం శ్రేష్ఠం నిత్యమాత్మనిసంస్థితం॥

2. ఉపగమ్య మహాభాగం సోహంకైతవమానవం।

రమణంస్తుతవానస్మి దుర్లభజ్ఞానలబ్ధయే॥

పదునొకండవ అధ్యాయము.

పదియాఱవదినము రాత్రియందు రహస్యస్థలమున బ్రహ్మవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడును, యెల్లప్పుడాత్మనిష్ఠయందుండువాఁడును, ఋషిశ్రేష్ఠుడును, గొప్ప మహిమగలవాఁడును, నెపముచే మనుష్యుఁడుగ యవతరించిన దేవుఁడగు రమణుని గొప్ప జ్ఞానము గలుగుటకై స్తోత్రమొనర్చితిని.

3. త్వయ్యేవ పరమానిష్ఠా త్వయ్యేవ విశదామతిః।

లింభసామివవారాశి ర్వజ్ఞానానాంత్యమాస్పదం॥

నీయందే యుత్తమమగు నిలకడ, నీయందే నిర్మలమగు బుద్ధి, ఉదకమునకు సముద్రమువలె విజ్ఞానమున కీవు తావు.

4. త్వంతుసప్తదశేవర్షే బాల్యఏవమహాయశః।

లబ్ధవానసివిజ్ఞానం యోగినామపిదుర్లభం॥

నీవు పదియేడవ వత్సరమున బాల్యమునందే యోగులకై నను పొందనలవిగాని విజ్ఞానమును బొందితివి.

5. సర్వేదృశ్యాఞ్మేభావాః యస్య ఛాయామయాస్తవ।

తస్య తేభగవన్నిష్ఠాం కోనువర్ణయితుంక్షమః॥

చూడదగిన ఈ సకలవస్తువులు యే నీకు నీడరూపములుగ నున్నవో, ఓ! భగవంతుడా! ఆ నీయొక్క నిలకడను వర్ణించుట కెవఁడు శక్తుఁడగును.

6. మజ్జతాంఘోరసంసారే వ్యాప్తతానామిత స్తతః।

దుఃఖింమహత్తితీర్హణాం త్వమేకాపరమాగతిః।

భయంకరమగు సంసారమున ముణుగుచున్న వారై యీవలావల బడుచున్నవారై గొప్ప కష్టమును దాట నిశ్చయించువారికి నీవొక్కడనే ముఖ్యమగు గతి.

7. పశ్యామి దేవదత్తేన జ్ఞానేన త్వాంముహూర్ముహూః।

బ్రహ్మణ్యానాంవరంబ్రహ్మ౯సుబ్రహ్మణ్యంనరాకృతిం।

బ్రహ్మనిష్ఠగలవారిలో శ్రేష్ఠుఁడగు మనుష్యాకృతి దాల్చిన సుబ్రహ్మణ్యుఁడవని నేను నిన్ను మాటిమాటికి దివ్యజ్ఞానముచే జూచుచున్నాను.

8. నత్వంస్వామిగిరానాథ నత్వంక్షణికపర్వతే।

నత్వం పేంకటశైలాగ్రే శోణాద్రావసివస్తుతఃః

స్వామిమలయందును చిరుతనికొండయందును తిరుపతికొండయందును నీవిప్పుడు వసించుటలేదు. అరుణాచలమునందున్నావు.

9. భూమవిద్యాంపురానాథ నారదాయమహర్షయే।

భవా౯శుశ్రూషమాణాయ రహస్యాముపదిష్టవా౯।

పరిచర్య యొనర్చుచున్న నారదమహర్షికి రహస్యమగు భూమవిద్యను పూర్వముపదేశించితివి కదా!

10. సనత్కుమారంబ్రహ్మర్షిం త్వమాహుర్వేదవేదినః।

ఆగమానాంతువేత్తార స్సుబ్రహ్మణ్యంసురర్షభం॥

వేదవేత్తలు నిన్ను సనత్కుమారుడను బ్రహ్మర్షియని వచించుచున్నారు. శాస్త్రజ్ఞులు సుబ్రహ్మణ్యుడవని చెప్పుచున్నారు.

11. కేవలంనామభేదోయం వ్యక్తిభేదోనవిద్యతే।

సనత్కుమారస్కందశ్చ పర్యాయకౌతవతత్వతః॥

ఇటుల జెప్పట పేరులలో భేదమేగాని రూపభేదము గాదు. సనత్కుమారుడు స్కందుడు అను నీరెండు పర్యాయార్థక నామములు.

12. పురాకుమారిలోనామ భూత్వాబ్రాహ్మణసత్తమః।

ధర్మం వేదోదితంనాథ త్వంసంస్థాపితవానసి॥

పూర్వము కుమారిలుడను ప్రసిద్ధిజేందిన బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుడవై యుండి వేదమునందుఁ జెప్పబడిన ధర్మములను స్థాపించినవాడవైతివి

13. జై నై ర్వాక్యకులితేధర్మే భగవద్రవిజ్ఞేషుచ।

భూత్వాత్వంజ్ఞానసంబంధః భక్తింస్థాపితవానసి॥

ఓ భగవతుడా! ద్రవిడ దేశములయందు జైనులు వైదికధర్మములఁ జెఱచునపుడు నీవు జ్ఞానసంబంధమూర్తివిగ యవతరించి భక్తమార్గమును స్థాపించితివిగాదా.

14. ఆధునాత్వంమహాభాగ బ్రహ్మజ్ఞానస్యగుప్తయే।

శాస్త్రజ్ఞానేనసంతృప్తైః నిరుద్ధస్యాగతోధరాం॥

ఓ మహిమగలవాడా! ఇప్పుడు శాస్త్రజ్ఞానముచేఁ దృప్తిజేయవలసినవైనను లేని వారిచేఁ చెఱుపబడిన బ్రహ్మజ్ఞానానుభవముఁ జెలరక్షించుటకై భూమియందవతరించితివి.

15. సం దేహాబహవోనాథ శిష్యాణాంవారితాస్త్యయా

ఇమంచమమసం దేహం నివారయితు మర్హసి॥

శిష్యుల కనేక సం దేహములఁ బోగొట్టితివి. ఈ నాసం దేహము కూడ బోగొట్ట నర్హుడగుచున్నావు.

• 16. జ్ఞానస్యచాపిసిద్ధీనాం నిరోధఃకింపరస్పరం।

ఉతాహోకోపిసంబంధం వర్తతేమునికుంజరః॥

జ్ఞానమునకును అణిమాది సిద్ధులకును పరస్పరము విరోధమా లేక సంబంధమున్నదా?

17. మయైవంభగవాన్పృష్టః రమణోనుతిపూర్వకం।

గభీరయాదృశావీక్ష్య మామిదం వాక్యమబ్రవీత్॥

ఇవిధముగ స్తోత్రపూర్వకముగ యడిగిన నన్ను గుఱించి గంభీరముగజూచి భగవంతుడగు రమణముషి ఈమాట చెప్పెను.

18. సహజాంస్థితిమారూఢః స్వభావేన దినేదినే।

తపశ్చరతిదుర్ధర్షం నాలస్యంసహజస్థితౌ॥

సహజముగు నిలకడను జెందిన వాడు స్వభావముగ ప్రతి దినమున యశక్యముగు తపంబొనరించుచున్నాడు.

19. తపస్తదేవదుర్ధర్షం యానిష్ఠాసహజాత్మని।

తేననిత్యేనతపసా భవేత్పాకఃక్షణేక్షణే॥

ఆత్మయందలి సహజముగు నిలకడయే యలవిగాని తపంబు. ఆ యెడ తెగని తపస్సుచే బ్రతిక్షణమును పరిపాకము కలుగును.

20. పరిపాకేనకాలేస్య సిద్ధయస్తాతపశ్యతః।

ప్రారబ్ధంయదితాభిస్సాన్న్య ద్విహోరోజ్ఞానినోపిచ॥

నిత్యాత్మదృష్టి గలవానికి తపఃపరిపాకముచే పక్వకాలమునందు సిద్ధులు కలుగును. ప్రారబ్ధమున్నయెడల జ్ఞానికూడా వాటితో విహరించును.

21. యథాప్రపంచగ్రహణే స్వరూపాన్నేతరన్మనేః।

సిద్ధయఃక్రియమాణాశ్చ స్వరూపాన్నేతరత్తథా॥

మననశీలునికి ప్రపంచము యాత్మరూపముకంటె వేఱుగానియటలు
దోచువిధమున, తపస్సుచే గలుగు సిద్ధులును యాత్మరూపముకంటె ఇతర
ములని దోచవు.

22. భవేన్నయస్యప్రారబ్ధం శక్తిపూర్ణోప్యయంమునిః।

అతరంగఇవాంభోధిః నకించిదపిచేష్టతే॥

ఎవనికి ప్రారబ్ధములేదో ఆ ముని సమగ్రముగ శక్తిగలవాడై
నను అలలులేని సముద్రమువలె కొంచెమైనను చలింపడు.

23. నాన్యంమృగయతేమార్గం నిసర్గాదాత్మనిస్థితః॥

సర్వాసామపిశక్తీనాం సమప్తిస్సాన్వత్మనిస్థితః॥

స్వభావముగ యాత్మయందు నిలకడఁ జెందినవాఁడు వేఱగు మార్గ
మును వెదకడు. తనకాత్మయందలి నిలకడఁ గలుగుటయే సకలములగు
శక్తులయొక్కచేరిక.

24. అప్రయత్నేనతుతప స్సహజాస్థితిరుచ్యతే।

సహజాయాంస్థితౌపాకా చ్చక్తీనాముద్భవోమతః॥

ప్రయత్నములేక కలిగిన తపస్సు సహజముగు నిలకడయని చెప్ప
బడుచున్నది. సహజముగు నిలకడయందు శక్తులుత్పత్తి జెందును.

25. పరీవృతోపిబహుభిః నిత్యమాత్మనిసంస్థితః।

ఘోరంతపశ్చరత్యేవ సతస్యైకాంతకామితా॥

తన్న నేకులు జాట్టుకొనియున్నను సహజస్థితి గలవాఁడు. దుష్క
రంబగు తపంబాచరింపుచునే యున్నాడు. అతని కేకాంతముగ నుండ
వలసిన యవసరములేదు.

26. జ్ఞానంశక్తేరపేతంయో మన్యతేనైవవేదనః।

సర్వశక్తేభిఃపూర్ణే స్వస్వరూపేహిబోధవాన్॥

ఎవడు జ్ఞానమును శక్తితోఁ జేరనిదని తలచుచున్నాడో వాఁడు తెలియనివాడు. జ్ఞాని అన్నిటియందు శక్తిఁగలదియై యంతట నిండినచైన తనదగు యాత్మరూపమున నిలకడఁ జెందియున్నవాఁడుగదా.

ఇతి శ్రీరమణగీతాను బ్రహ్మవిద్యానాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసి నో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
జ్ఞానసిద్ధిసామరస్య కథనంనామ
ఏకాదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు శ్రీరమణశిష్యుండును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన గ్రంథమున జ్ఞానసిద్ధి సామరస్య కథనమును పశునొకండవ అధ్యాయము.

ద్వాదశోధ్యాయః.

శక్తి విచారః.

1. ఏకోనవింశేదివసే భారద్వాజోమహామనాః।

కపాలీకృతిషుజ్యాయా నప్యచ్ఛత్ రమణంగురుం॥

పండ్రెండవ అధ్యాయము.

పందొమ్మిదవ వాసరమున భరద్వాజ గోత్రమున యుద్భవించిన వాఁడును, గొప్ప మనసుగలవాఁడును, విద్వాంసులతో శ్రేష్ఠుండునగు కపాలి రమణ గురుని ప్రశ్నించెను.

కపాల్యువాచ.

2. విషయీవిషయోవృత్తి రితీదంభగవంస్త్రికం।

జ్ఞానినాంపామరాణాంచ లోకయాత్రానుదృశ్యతే॥

ర మ ణ గీ త

కపాలి వాక్యము.

విషయి అనగా అహంకారి, విషయమనగా రూపాదికము, వృత్తి (రెంటియొక్క సంబంధముచేనగు) వ్యాపారము, అను మూడు లోకము నందు పండిత పామరులను సమానముగా నున్నవి.

3. అథ కేన విశేషేణ జ్ఞానపామరతోధికః!

ఇమం మేనాథసం దేహం నివర్తయితుమర్హసి॥

ఇంక నే విశేషముచే జ్ఞాని పామరునికంటె నధికుఁడు? ఈ సందేహముఁ బోగొట్టవలయును.

భగవానువాచ.

4. అభిన్నో విషయాయస్య స్వరూపాన్మనుజర్షభ!

వ్యాపారవిషయాభాతః తస్యభిన్నా స్వరూపతః॥

భగవంతుని వాక్యము.

పురుష శ్రేష్ఠుఁడా! ఎవనికి స్వరూపముకంటె విషయియగు నహంవృత్తివేటుగా ననుభవింపఁబడదో ఆతనికి వ్యాపారవిషయములు కూడ స్వరూపముకంటె భిన్నముగా భాసింపవు.

5. విభిన్నో విషయాయస్య స్వరూపాదభిమానినః!

వ్యాపారవిషయాభాతః తస్యభిన్నా స్వరూపతః॥

అభిమానముగల ఎవనికి స్వరూపముకంటె విషయియగు నహంవృత్తి భిన్నముగా నుండునో వానికి వ్యాపారవిషయములు స్వరూపము కంటె భేదము నొందినటుల దోచుచున్నవి.

6. భేదాభానే విజానాతి జ్ఞాన్యభేదంతు తాత్త్వికం!

భేదాభానవశంగత్వా పామరస్తు విభిద్యతే॥

భేదముగ దోచినటులుండినను యచ్చట జ్ఞానముగలవాఁడు తత్త్వమునకు సంబంధించు యభేదమునే గ్రహింపుచున్నాడు. భేదముగ

ప్రకాశించుటకు భ్రమచే నధీనతనుజెంది పామరుడని వేటుజెందుచున్నాడు.

కపాల్యువాచ.

7. నాథయస్మిన్ని మేధేదా భాసంతేత్రిపుటీమయాః |
శక్తిమద్వాస్వరూపంతత్ ఉతాహోశక్తివర్జితం ||

కపాలి వాక్యము.

ఓ గురురాయా! ఈ భేదము లెచ్చట చుప్పిరి గొనియున్నవో ఆ ప్వరూపము శక్తిగలదా, లేనిదా, చెప్పము.

భగవానువాచ.

8. వత్సయస్మిన్ని మేధేదా భాసంతేత్రిపుటీమయాః |
సర్వశక్తంస్వరూపంత దాహుర్వేదాంతవేదినః ||

భగవంతుని వాక్యము.

ఓ బిడ్డా! ఈ భేదము లెచ్చట చుప్పిరి గొనియున్నవో యాస్వరూపమును వేదాంతవేత్తలు సర్వశక్తులు గలదానినిగ వచింపుచున్నారు.

కపాల్యువాచ.

9. ఈశ్వరస్యతుయాశక్తిగ్రీతావేదాంతవేదిభిః |
అస్తివాచలనంతస్యా మాహోస్విన్నాథనాస్తివా ||

కపాలి వాక్యము.

వేదాంతవేత్తలు దేనిని ఈశ్వరునియొక్క శక్తిగ స్తుతింపుచున్నారో దానియందు చలనమున్నదా లేదా?

భగవానువాచ.

10. శక్తేస్సంచలనాదేవ హోకానాంతాతసంభవః |
చలనస్యాశ్రయోవస్తు నసంచలతికన్హిచిత్ ||

భగవంతుని వాక్యము.

శక్తియొక్క కదలికవలన తండ్రీ! లోకములయొక్క యుత్పత్తి గలుగుచున్నది. చలనమున కౌశలమును వస్తువు యొకప్పుడును కదలక యున్నది.

11. అచలస్యతుయచ్చక్తే శ్చలనం లోకకారణం |

తామేవాచక్ష తేమామా మనిర్వాచ్యాంవిపశ్చితః ||

అచంచలమును వస్తువు సంబంధమైన శక్తియొక్క యే చలనమును లోకకారణమనియెడలో దానినే చెప్పనలవిగాని మాయ అని విద్వాంసులు చెప్పచున్నారు.

12. చంచలత్వంవిషయినో యథార్థమివభాసతే |

చలనంననరశ్రేష్ఠ స్వరూపస్యతువస్తుతః ||

చలనము విషయమును నహంకారికి నిజమును దానివలె తోచుచున్నది. పురుష శ్రేష్ఠుడా! యాత్మకు చలనము నిజముగ లేదు.

13. ఈశ్వరస్యచశక్తేశ్చ భేదోద్భష్టినిమిత్తకః |

మిథునంత్యదమేకంస్యాత్ దృష్టిశ్చేదుపసంఘాతా ||

ఈశ్వరునికిని శక్తికిని భేదము దృష్టిచే గలిగినది. చూపును లోనికి ద్రిప్పిన ఈ దంపతులు (జంట) యొకటిగనే యుండును.

కపాల్యువాచ.

14. వ్యాసార ఈశ్వరస్యాయం దృశ్యబ్రహ్మాండకోటికృత్ |

నిత్యఃకింలభవానిత్యో భగవాన్స్వక్తుమర్హతి ||

కపాలి వాక్యము.

చూడతగిన యనేక బ్రహ్మాండముల సృజించు ఈశ్వరుని వ్యాపారము నిత్యమే లేక అనిత్యమే భగవంతుడా! చెప్పవలసినది.

భగవానువాచ.

15. నిజయాపరయాశక్త్యా చలన్నప్యచలఃపరః ।
కేవలంమునిసంనేద్యం రహస్యమిదము త్తమమ్ ॥

భగవంతుని వాక్యము

తనదైన యు త్తమముగు శక్తిచే కదలుచున్న వాడైనను ప్రకృతి కంటె పరుడగు వాడు (ఆత్మ) కదలకయే యున్నాడు. కేవలము ఋషులచేఁ దెలియదగినది యు త్తమ రహస్యమిది.

16. చలత్వమేవవ్యాపారః వ్యాపారశ్చక్తిరుచ్యతే ।
శక్త్యాసర్వమిదందృశ్యం ససర్జపంచమఃపుమాన్ ॥

చలనమే వ్యాపారము. వ్యాపారమే శక్తి యని చెప్పబడుచున్నది. శక్తిచేఁ బరమపురుషుడు ఈ దృశ్యప్రపంచమునంతయు సృజించెను.

17. వ్యాపారస్తుప్రవృత్తిశ్చ నివృత్తిరితిచద్విధా ।
నివృత్తిస్థాయత్రసర్వ మాత్మైవాభూదితిశ్రుతిః ॥

వ్యాపారమున్ను ప్రవృత్తియనియు నివృత్తియనియు రెండువిధములుగ నున్నది. “యత్ర సర్వమాత్మైవాభూత్” అను శ్రుతి నివృత్తి పరమై యున్నది.

18. నానాత్వంద్వైతకాలస్థం గమ్యతేసర్వమిత్యతః ।
అభూదితిపదేనాత్ర వ్యాపారఃకోపిగమ్యతే ॥

సర్వమునుటచే ద్వైతసంకేత గమయసిద్ధమగు నానాత్వము దోచుచున్నది. ఆభూత్ (అయెను) అను పదముచేఁ ఈ ప్రపంచమందలి వ్యాపార మొకటి దోచుచున్నది.

19. ఆత్మైవేతివినిర్దేశా ద్విశేషాణాంసమంతతః ।
ఆత్మనేత్రోపసంహార స్తజ్జాతానాంప్రకీర్తితః ॥

“అత్మగనే” యని నిర్దేశించుటవలన ఆయాత్మయం దుత్పన్నః
జేందిన విశేషముల కన్నిటికిని ఆయాత్మయందే లయముఁ జెప్పబడెను.

20. వినాశక్తింనరశ్రేష్ఠ స్వరూపంనప్రతీయతే ।

వ్యాపారఆశ్రయశ్చేతి ద్విినామాశక్తిరుచ్యతే॥

శక్తిలేక స్వరూపము ప్రకాశింపదు. వ్యాపారము, ఆశ్రయము
అని శక్తి రెండుకేరలు గలదిగ జెప్పబడుచున్నది.

21. వ్యాపారోవిశ్వసన్గాది కార్యముక్తంమనీసిఖిః ।

ఆశ్రయోద్విపదాంశ్రేష్ఠ స్వరూపాన్నాతిరుచ్యతే॥

ప్రపంచముయొక్క సృష్టి మొదలగు కార్యమును వ్యాపారము
చెప్పుచున్నారు. ఓ మనుష్య శ్రేష్ఠుడా! స్వరూపమే ఆశ్రయము.

22. స్వరూపమస్యసాపేక్షం నై వసర్వాత్మకత్వతః ।

శక్తింవృత్తింస్వరూపంచ యఏవంవేదవేదనః॥

స్వస్వరూపమగుటవలన యాత్మరూప మితర వస్తువులయొక్క
సాపేక్షతోఁ గూడినదియే కాదు. ఈ విధముగా శక్తిని ఆశ్రయముగాన
వ్యాపారముగాను గూడ నెవడు తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు వేత్త.

23. వృత్తేరభావేతుసత్తో నానాభావోనసిద్ధతి ।

సతాశక్త్యతిరిక్తాచే ద్వలత్తేర్నై వసముద్భవః॥

వృత్తియొక్క లేమియందు సత్తుకు నానాత్వము (అనేక విధము
లుగ నుండుట) సిద్ధించదు. సత్తు శక్తిని యతిక్రమించినట్టియి
(వృత్తికి) వ్యాపారమున కుత్పత్తియే గలుగదు.

24. యదికాలేనభవితా జగతఃప్రళయోమహాః ।

ఆభేదేనస్వరూపేయం వ్యాపారోలీనవద్భవేత్ ॥

కాలక్రమము ననుసరించి జగమునకు గొప్ప ప్రళయము గలిగిన
వ్యాపారము ఆత్మయందు భేదములేక లయించినదివలె నుండును.

- 25. సర్వోపివ్యవహారోయం సభవేచ్ఛక్తిమంతరా!
ససృష్టిర్నాపివిజ్ఞానం యదేతత్త్రిపుణీమయం॥

శక్తిని విడిచి ఈ సర్వమగు వ్యవహారమున్ను గలుగదు. | సృష్టియు గలుగదు. ఏ యీ జ్ఞానము ముప్పిరిగొనియున్నదో యట్టి జ్ఞానమును గలుగదు.

26. స్వరూపమాశ్రయత్వేన వ్యాపారస్సర్గకర్మణా!
నామభ్యాముచ్యతేద్వాభ్యాం శక్తిరేకాపరాత్పరా॥

పరాత్పరమైన శక్తి ఆశ్రయముగానుండి స్వరూపమనియు సృష్టి చేయుచు వ్యాపారమనియు రెండుపేళ్లతో వ్యవహరింపబడుచున్నది.

27. లక్షణంచలనంయేషాం శక్తేస్తేషాంతదాశ్రయః!
యత్కించితృరమంవస్తు వక్తవ్యంస్యాన్నరన్నభ॥

ఎవరికి శక్తియొక్క లక్షణము చలనముగ నున్నదో వారికి యా చలన శక్తికి ఆశ్రయమై యేదేని యొక విలక్షణమగు వస్తువున్నదని యా పురుషశ్రేష్ఠుడా! చెప్పదగినదిగ యున్నది.

28. తదేకంపరమంవస్తు శక్తిమేకేప్రచక్షతే!
స్వరూపంకేపివిద్వాంసో బ్రహ్మన్యేపురుషంపరే॥

ఆయుత్తమమగు యొకవస్తువును కొందఱు శక్తిగఁ జెప్పుచున్నారు; కొందఱు ఆత్మరూపమని వచింపుచున్నారు; కొందఱు విద్వాంసులు బ్రహ్మయనియు, మఱికొందఱు పురుషుడనియు వచింపుచున్నారు.

29. వత్ససత్యంద్విధాగమ్యం లక్షణేనచవస్తుతః!
లక్షణేనోచ్యతేసత్యం వస్తుతస్త్వనుభూయతే॥

ఓ తండ్రీ! లక్షణముచేతను వస్తురూపముచేతను గెండువిధములుగ సత్యము బొందదగినదిగ నున్నది. సత్యమును లక్షణము చే జెప్పుచున్నారు; వస్తురూపముగ యనుభవించుచున్నారు.

30. తస్మాత్స్వరూపవిజ్ఞానం వ్యాపారేణచవస్తుతః!

తాటస్థేనచసాక్షాచ్చ ద్వివిధంసంప్రచక్షతే॥

అందువలన స్వరూప విజ్ఞానమును (ఆత్మరూపము కన్గొనుటను) వ్యాపారముచేతను వస్తురూపముచేతను, అనగా తటస్థభావముచే, ప్రత్యక్ష భావముచే, రెండువిధములుగఁ జెప్పుచున్నారు. ఆత్మయొక్క వ్యాపారమును తటస్థభావము చేతను, ఆత్మయొక్క వస్తురూపమును ప్రత్యక్షముగను కన్గొనవలెను.

31. స్వరూపమాశ్రయంప్రాహు ర్వ్యాపారంతాతలక్షణం!

వృత్త్యావిజ్ఞాయతన్మూల మాశ్రయేప్రతిత్తివత్తి॥

స్వరూపమును ఆశ్రయముగ వ్యాపారమును లక్షణముగ ఓ తండ్రి! చెప్పుచున్నారు. వ్యాపారముచే దానియొక్క మూలము నాశ్రయముగ తెలిసికొని ఆశ్రయమగు ఆత్మయందు నిలకడఁ జెందుచున్నారు.

32. స్వరూపంలక్షణోపేతం లక్షణంచస్వరూపవత్ ।

తాదాత్మ్యేన్దైవసంబంధ స్త్వనయోస్సంప్రకీర్తితః॥

స్వరూపము లక్షణముతో గూడినది. లక్షణమున్న స్వరూపము గలది. ఈ రెంటికిని తాదాత్మ్యసంబంధమున్నది.

33. తటస్థలక్షణేనైవం వ్యాపారాఖ్యేనమారిష ।

యతోలక్ష్యంస్వరూపంస్యాన్నిత్యవ్యాపారవత్తతః॥

ఓయీ! వ్యాపారమును పేరుగల తటస్థలక్షణముచే ఆత్మనిరూపింపబడినదగుటచేత యాత్మకు వ్యాపారము నిత్యమని యొప్పుకొనక తప్పదు.

34. వ్యాపారోవస్తునోనాన్య ద్యదిపశ్యసితత్వతః ।

ఇదంతుభేదవిజ్ఞానం సర్వంకాల్పనికంమతం॥

వ్యాపారము వస్తువుకంటె నితరముగాదు. తత్వముచేఁచి తెలిసికొనినవాఁడవైతివా ఈ భేదజ్ఞానమంతయు కల్పనచేఁగలిగినదని తోచును.

౩౨. శ క్త్వల్లాసాహ్వయాసేయం సృష్టిస్సృష్టిదీశకల్పనా।
కల్పనేయమతీతాచే త్వరూపమవశిష్యతే॥

శ క్తియొక్క ప్రకాశమను పేరుగల ఆ యీ సృష్టి ఈశ్వరుని యొక్క కార్యముగ నుండును. ఆ యీ కార్యమును దాటిన ఆత్మరూపము మిగులుచున్నది.

ఇతి శ్రీ రమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసిनో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
శ క్తివిచారోనామ ద్వాదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు శ్రీ రమణశిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచే జేయబడిన గ్రంథమున శ క్తివిచారమను పండ్రెండవ అధ్యాయము.

త్రయాదశోధ్యాయః.

సన్యాసే స్త్రీపురుషయో స్తుల్యాధికార నిరూపణం.

1. అత్రీణామన్వయజ్యోత్స్నా వసిష్ఠానాంకులస్నుమా।
మహాదేవస్యజననీ ధీరస్యబ్రహ్మవేదినః॥
2. ప్రతిమానంపురంద్రీణాం లోకసేవావ్రతేస్థితా।
నిభ్రాణామచాతీవిద్యాం బ్రహ్మదివిబుధస్తుతాం॥
3. దక్షిణేవింధ్యతశ్చక్తే స్తారిణ్యాదిదిమాగురుః।
తపస్సఖిమేదయితా విశాలాక్షీయశస్విని॥
4. ప్రశ్నద్వయేన రమణా హ్వయంవిశ్వహితంమునిం।
అభ్యగచ్ఛదదుష్టాంగీ నిక్షిప్తేనముఖేమమ॥

పదుమూడవ అధ్యాయము.

ఆత్మేయుల వంశమునకు వెన్నెలయు, వాసిష్ఠకులమునకు కోడలును, ధీరుడగు బ్రహ్మవేత్త యయిన మహాదేవునికి తల్లియు, పతివ్రతలలో శ్రేష్ఠురాలును, లోక సేవ యను వ్రతమున దీక్షగలదియు, విబుధులచే స్తుతింపబడు బ్రహ్మాదియనగా కాది (కకారాది) పంచదశీ మహావిద్యను ధరింపుచున్నదియు, వింధ్యార్ద్రక్షీణదేశమునందు తారినీశక్తి మహావిద్యకు ఆదిమగురువుగ ప్రసిద్ధురాలును తపస్సఖియగు నా భార్య విశాలాక్షి లోకహితుడగు శ్రీ రమణఋషిని రెండు ప్రశ్నలను నాద్వారా యడిగించెను.

5. ఆత్మస్థితానాంనారీణా మ స్తిచేత్ప్రతిబంధకం।

గృహత్వాగేనహంసీత్వం కిముస్యాత్ శాస్త్రసమ్యతం॥

ఆత్మయందు నిలకడఁజెందిన స్త్రీలకు ప్రతిబంధక మున్నయెడల ఇట్లు విడచి పరమహంసినిలుగ యుండుట శాస్త్రసమ్యతమగునా?

6. జీవన్త్యాపవముక్తాయా దేహపాతోభవేద్యది।

దహనంవాసమాధిర్వాకార్యంయుక్తమనంతరం॥

జీవన్ముక్తురాలికి దేహపతనము సంభవించిన యనంతరము దహన మొనర్చవలయునా సమాధి నాచరించవలయునా, యుక్తమెద్ది?

7. ప్రశ్నద్వయమిదంశ్రుత్వా భగవాన్ ఋషిసత్తమః।

అవోచన్నిర్ణయంతత్ర సర్వశాస్త్రార్థతత్వైత్॥

ఈ రెండు ప్రశ్నలు విని సర్వ శాస్త్రార్థముల నిజముఁ దెలిసిన వాఁడును భగవంతుఁడునగు ఋషిశ్రేష్ఠుఁడు అందలి నిర్ణయముఁ దెలిపెను.

8. స్వరూపేవ ర్తమానానాం పక్వానాంయోషితామపి।

నివృత్తత్వాన్నిషేధస్య హంసీత్వంనైవదుష్కృతి॥

స్త్రీలయినను పరిపాకముఁ జెందినవారై ఆత్మరూపమున నిలకడఁ జెందినవారికి విషేధములేనందున హంసినిలుగ నుండుట తప్పుగాదు.

9. ముక్తత్యస్యావిశిష్టత్వాత్ బోధస్వచవధూరపి।

జీవన్ముక్తానదాహ్యస్యా త్రద్దేహలోహినురాలయః॥

ముక్తియు జ్ఞానమును స్త్రీపురుషులకు తుల్యమగుటచేత స్త్రీయైనను జీవన్ముక్తురాలిని దహింపదగదు. (ఏలన) ఆపే దేహమును దేవాలయముగ నున్నది.

10. యేదోషాదేహదహనే పుంసోముక్తస్యసంస్కృతాః।

ముక్తాయాస్సంతి తేన ర్వే దేహదాహేచయోషితః॥

ముక్తుడగు పురుషునియొక్క దేహదహనమున యెన్ని దోషములున్నవో, ముక్తురాలగు స్త్రీయొక్క దేహమును దహనమొనర్చినను అన్ని దోషములున్నవి.

11. ఏకవింశేహ్నిగీతోభూ దయమర్థోమనీషిణా।

అధిక్రత్యజ్ఞానవతీం రమణేనమహర్షిణా॥

ఇరువదియొకటవదినమున నీ యర్థమును వేత్తయగు రమణమహర్షి జ్ఞానవతినిగుఱించి ఉపన్యసించెను.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యానాం యోగశాస్త్రే

రమణాంతే వాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే

సన్యాసే శ్రీపురుషయోస్తుల్యాధికార నిరూపణం

నామ త్రయోదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు శ్రీ

రమణశిష్యుండును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచే జేయబడిన గ్రంథ

మున సన్యాసే శ్రీపురుషయోస్తుల్యాధికార నిరూపణ

మను పదుమూడవ అధ్యాయము.

చతుర్థశోభాయః.

జీవన్ముక్తివిచారః.

1. నిశాయామేకవింశేష్ని భారద్వాజోవిదాంవరః।

ప్రాజ్ఞశ్శివకులోపాధి రైవదరోభోవదతాంవరః॥

పదునాలుగవ అధ్యాయము.

ఇరువదియొకటవ దినమున రాత్రియందు వేత్తలలో శ్రేష్ఠుఁ
డును విద్వాంసుఁడును చక్కగ మాటలాడువాఁడును శివమలమును యు
పాధిగలవాఁడును అగు భారద్వాజవైదరూపుఁడు

2. జీవన్ముక్తింసముద్దిశ్య మహర్షింపరివృప్తవాన్।

అథసర్వేషుశృణ్వత్సు మహర్షిర్వాక్యమబ్రవీత్॥

జీవన్ముక్తినిగుఱించి మహర్షిని యడిగెను. పిమ్మట యందఱు విను
చుండగ మహర్షి బదులుఁ జెప్పెను.

3. శాస్త్రీయైర్నాక్తికై శ్చాపి ప్రత్యయైరవిచాలితా।

స్వరూపేనుదృఢానిష్ఠా జీవన్ముక్తిరుదాహృతా॥

శాస్త్రసంబంధములగు లోకసంబంధములగు వాసనలచే జలింపని
మిగుల దృఢమగు యాత్మరూపమందలి నిలకడయే జీవన్ముక్తియని చెప్పఁ
బడుచున్నది.

4. ముక్తిరేకవిధైవస్యాత్ ప్రజ్ఞానస్యావిశేషతః।

శరీరస్థం ముక్తబంధం జీవన్ముక్తంప్రచక్షతే॥

గొప్ప జ్ఞానముఁ గలవానికి సామాన్యముగ ముక్తి యొక విధము
గనే యుండును. శరీరమందున్నవాఁడైనను, బంధమునుండి తొలగిన
వానిని జీవన్ముక్తునిగఁ జెప్పుచున్నారు.

5. బ్రహ్మలోకగతోముక్తః శ్రూయతేనిగమేషుయః |

అనుభూతౌనభేదోస్తి జీవన్ముక్తస్యతస్యచ ||

ఎవనిని బ్రహ్మలోకముఁజేరి ముక్తిఁజెందినవానినిగ శాస్త్రములు జెప్పచున్నవో, జీవన్ముక్తునికిని వానికిని యాత్మానుభవమున భేదంబులేదు.

6. ప్రాణాస్సమవలీయంతే యస్యాత్మైవమహాత్మనః |

తస్యాప్యనుభవోవిద్వన్నేతయోరుభయోరివ ||

ఇచ్చటనే ఏ మహాత్మునియొక్క ప్రాణములు యాత్మయందు శీనమగుచున్నవో వానియొక్క ముక్త్యనుభవమును వీరిద్దరియొక్క యనుభవమువలె నున్నది.

7. సామ్యాత్స్వరూపనిష్ఠాః బంధహనేశ్వసామ్యతః |

ముక్తిరేకవిధైవస్యాత్ భేదస్తుపరబుద్ధిగః ||

ఆత్మరూపమందలి నిలకడ సమమగుటవలన బంధమునుండి తొలగుటయు సమానమైనదగుటవలన ముక్తి యొక్కవిధముగలదిగనే యుండును. ఇందలి భేదము పరబుద్ధికిమాత్రము తోచునదిగా నున్నది.

8. ముక్తోభవతిజీవన్యో మహాత్మాత్మనిసంస్థితః |

ప్రాణాస్సమవలీయంతే తస్యైవాత్రనరక్షభః ||

పురుషశ్రేష్ఠుఁడా! ఆత్మస్థితుఁడైన యే మహాత్ముఁడు దేహముండుగానే ముక్తుఁడగుచున్నాడో వానికిమాత్ర మిలాకముననే ప్రాణములాత్మయందు లయము నొందుచున్నవి.

9. జీవన్ముక్తస్యకాలేన తపసః పరిపాకతః |

స్పర్శాభావోపసిద్ధస్యాత్ రూపేసత్యపికుత్రచిత్ ||

కాలక్రమముగ తపస్సుయొక్క పరిపాకముచే రూపమున్నను జీవన్ముక్తునికి తాకుడుయొక్క లేమియు సిద్ధించును.

10. భూయశ్చ పరిపాకేన రూపాభావోపసిద్ధ్యతి ।

కేనలం చిన్మయోభూత్వా ససిద్ధోవిహరిష్యతి॥

మఱలన్న (పిమ్మటను) ఆత్మానుభవరూప తపఃపరిపాకముచే రూపముయొక్క లేమియును సిద్ధింపుచున్నది. అట్టి సిద్ధుఁడు కేవలము జ్ఞానరూపుఁడై విహరింపగలడు.

11. శరీరసంశ్రయంసిద్ధ్యో ర్ద్వయమేతన్నరోత్తమ ।

అత్వేనాపిచకాలేన దేవతానుగ్రహాద్యవేత్ ॥

దేవతానుగ్రహమువలన శరీరము నాశ్రయించిన ఈ రెండు సిద్ధులు పురుషశ్రేష్ఠుఁడా! అల్పకాలముననే గలుగును.

12. భేదమేతం పురస్కృత్య తారతమ్యంనసంపది ।

దేహవానశరీరోవా ముక్తాత్మనిసంస్థితః॥

ఈ భేదముననుసరించి ఆత్మానుభవసంపదయందు హేచ్ఛతక్కువలు గలుగవు; దేహముగలవాఁడైనను లేనివాఁడైనను అత్యయందు నిలకడఁ జెందినవాఁడు ముక్తుఁడుగ నున్నాడు.

13. నాడీద్వారార్చిరాద్యేన మార్గేహోర్ధ్వగతిర్నరః ।

తత్రోత్పన్నేనబోధేన సద్యోముక్తో భవిష్యతి॥

సుఖమ్నాడినుండి యర్చిరాది మార్గమున యూర్ధ్వగతిగల వాఁడైన పురుషుఁడు అచ్చట గలిగిన జ్ఞానముచే యప్పుడే ముక్తిఁజెందిన వాఁడు గాగలడు.

14. ఉపాసకస్యసుతరాం పక్వచిత్తస్య యోగినః ।

ఈశ్వరానుగ్రహాత్ప్రోక్తా నాడీద్వారోత్తమాగతిః॥

ఉపాసకుఁడును మిగులఁ బరిపాకము నొందిన చిత్తముగలవాఁడు నైన యోగిశ్వరానుగ్రహముచే సుఖమ్నాడిమూలకముగ యుత్తమ గతి లభింపుచున్నది.

15. సర్వేషు కామచారోస్య లోకేషు పరిక్రీతః।

శిచ్చయానేకదేహానాం గ్రహణంచాప్యనుగ్రహః॥

పినికి సర్వలోకములయందు ఇష్టమువచ్చినటుల సంపదించుటయు, కోరికననుసరించి దేహములను గ్రహించు శక్తియు లోకానుగ్రహశక్తియు గలుగును.

16. కైలాసం కేపిముక్తానాం లోకమాహుర్మనీషిణః।

ఏకేవదంతి వై కుంతం పరేత్వాదిత్యమండలం॥

విద్వాంసులు ముక్తులు వసించులోకమును కైలాసమని కొందఱు, వైకుంఠమని మరికొందఱు, మఱికొందఱు సూర్యమండలమనియుఁ జెప్పుచున్నారు.

17. ముక్తలోకాశ్చ తేసర్వే విద్వక్ భూమ్యాది లోకవత్।

చిత్రవై భవయాశక్త్యా స్వరూపే పరికల్పితాః॥

ఓయీ విద్వాంసుడా! భూలోకము మున్నగులోకములవలె యీ ముక్తలోకము లన్నియు ఆత్మయొక్క యాశ్చర్యమైనదియు చిత్రమైనదియునగు వైభవముగల శక్తిచే నాత్మరూపమునందే కల్పింపఁబడినవి.

ఇతి శ్రీరమణగీతాను బ్రహ్మవిద్యానాం యోగశాస్త్రే)

రమణాంతేవాసిनో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే

జీవన్ముక్తి విచారోనామ చతుర్దశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు శ్రీరమణ శిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన గ్రంథమున జీవన్ముక్తి విచారమును పదునాలుగవ అధ్యాయము.

పంచదశోధ్యాయః.

శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసన నిరూపణం.

1. శ్రవణంనామకింనాథ మననం నామకింమతం!
కింవా మునికులశ్రేష్ఠ నిదిధ్యాసనముచ్యతే ||

పదునై దవ అధ్యాయము.

ఓప్రభో! శ్రవణమనసేమి? మననమనన యభిప్రాయమేమి? మునులగుంపులో శ్రేష్ఠుడా! నిదిధ్యాసనమన సేమని చెప్పబడుచున్నది?

2. ఇత్యేవం భగవాన్సృష్టో మయాబ్రహ్మవిదాంవరః!
ద్వావింశేదివసేప్రాత రబ్రవీచ్ఛిష్యసంసది||

ఇవిధమున నేనడుగగ నా బ్రహ్మవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడగు భగవంతుడైన రమణబుషి ఇరువది రెండవదినమున శిష్యులయొక్క సభయం దివిధముగఁ జెప్పెను.

3. వేదశీర్షస్థవాక్యానా మర్థవ్యాఖ్యాసపూర్వకం!
ఆచార్యాచ్ఛ్రీవణంకేచి శ్రవణం పరిచక్షుతే||

అర్థము వెల్లడియగునటుల వేదాంతవాక్యముల నాచార్యునివలన వినుటను శ్రవణమని కొందఱు జెప్పెదరు.

4. అపరేశ్రవణంప్రాహు రాచార్యాద్విదితాత్మనః!
గిరాంభాషామయీనాంచ స్వరూపంబోధయంతియాః||

మఱికొందఱు ఆత్మరూపమునఁ దెలుపునవియు తమయొక్క భాషలలో జేరినవియగు మాటలను కూడ ఆత్మను దెలిసిన యాచార్యునివలన వినుటను శ్రవణమని చెప్పుచున్నారు.

• 5. శ్రుత్వా వేదాంతవాక్యాని నిజవాక్యానివాగురోః!

ఓన్మాంతరీయ పుణ్యేన జ్ఞాత్వావోభయమంతరా||

గురువువలన వేదాంతవాక్యములను, స్వంతవాక్యములనుగాని విని పూర్వజన్మ పుణ్యముచే ఉభయము వినా తెలిసికొనిగాని,

6. అచాంప్రత్యయమూలంత్వం శరీరాదేర్విలక్షణః!

ఇతీదం శ్రవణంచిత్రాచ్ఛ్రవణం వస్తుతోభవేత్ ||

“నేను” అనువుత్తికి మూలమగు వాడవు నీవు శరీరము మున్నగు వానికంటె విలక్షణుడవు యను చిత్రవృత్తినుంచి గలిగిన యీ శ్రవణమే శ్రవణమగును.

7. వదంతి మననంకేచిత్ శాస్త్రార్థస్య విచారణం!

వస్తుతో మననంతాత స్వరూపస్యవిచారణం||

కొందఱు శాస్త్రార్థమును విచారించుట మననమని చెప్పుచున్నారు. ఓ.తండ్రీ! నిజముగ ఆత్మరూపమును విచారించుటయే మననము.

8. విపర్యాసేనరహితం సంశయేనచమానద!

కైశ్చిద్బ్రహ్మజ్ఞవిజ్ఞానం నిదిధ్యాసనముచ్యతే||

ఓయీ గౌరవశాలీ! వైపరీత్యములేనిదై సంశయమునుండి తొలగినదియు నగు బ్రహ్మమే ఆత్మస్వరూపమును విజ్ఞానమును కొందఱు నిది ధ్యాసనముచున్నారు.

9. విపర్యాసేనరహితం సంశయేనచయద్యపి!

శాస్త్రీయమైక్య విజ్ఞానం కేవలం నానుభూతయే||

విపరీతభావమునుండి తొలగినదియు సంశయము లేనిదియునైనను కేవలము శాస్త్రముచే గలిగిన జీవేశ్వరైక్యజ్ఞానము అనుభవమునకురాదు.

10. సంశయశ్చవిపర్యాసః నివార్యేతే ఉభావపి !

అనుభూత్యైవ వాసిష్ఠ నశాస్త్ర శతకై రపి||

సంశయమున్న విపరీత భావనయున్న రెండును, ఓయీ వాసిష్ఠుడా!
అనుభవముచేతనే బోగొట్టబడుచున్నవి. నూలు శాస్త్రములచేసెనను
దొలగవు.

11. శాస్త్రం శ్రద్ధావతోహంతి సంశయంచవిపర్యయం।

శ్రద్ధాయాః కించిదూనత్వే పునరభ్యుదయస్తయోః॥

శ్రద్ధగలవానికి శాస్త్రమును గుఱించి వేఱగు సంశయమును విపరీత
భావనయును గలుగవు; గాని ఆ శ్రద్ధకొంచెము తగ్గినయెడల సంశయము
విపరీతభావనయు మఱల కలుగును.

12. మూలచ్ఛేదస్తువాసిష్ఠ స్వరూపానుభవేతయోః।

స్వరూపే సంస్థితిస్తస్మాత్ నిదిధ్యాసనముచ్యతే॥

ఓయీ వాసిష్ఠుడా! ఆత్మరూపానుభవమునందే ఆసంశయ
విపర్యాసములయొక్క వేరుకు నాశము కలుగును. అందుచే నాత్మ
రూపమున నిలుచుటనిదిధ్యాసనమని చెప్పబడుచున్నది.

13. బహిస్సంచరతస్తాత స్వరూపేసంస్థితింవినా।

అపరోక్షోభవేన్బోధః నశాస్త్రశతచర్చయా॥

ఆత్మరూపమున నిలకడఁజెందక వెలుపల మెలగుచున్నవానికి
యో తండ్రీ! నూలు శాస్త్రములఁ జర్చించినను ప్రత్యక్షజ్ఞానము గలుగదు.

14. స్వరూపసంస్థితిస్స్యాచ్యేత్ సహజాకుండినర్షభ!

సాముక్తిస్సాపరానిష్ఠా ససాక్షాత్కారఈరితః॥

ఓయి కుండిన శ్రేష్ఠుడా! సహజమై ఆత్మరూపమున నిలకడ
గలిగినట్టయెనా యదియె ముక్తి; అదియె నిలకడ; అదియె సాక్షాత్కార
మని చెప్పబడుచున్నది.

ఇతి శ్రీరమణగీతాను బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసిలో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
శ్రవణమనన నిదిధ్యాసననిరూపణానామ
పంచదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
4) శ్రీరమణ శిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ
జేయబడిన గ్రంథమున శ్రవణమనననిదిధ్యాసన
నిరూపణమును పదునైదవ అధ్యాయము.

షోడశోధ్యాయః.

భక్తి విచారః.

1. అథభక్తింసముద్దిశ్య పృప్తఃపురుషసత్తమః।

అభాషతమహాభాగో భగవాన్రమణోమునిః॥

పదునాఱవ అధ్యాయము.

పిమ్మట భక్తినియుద్దేశించి యడుగబడినవాఁడై పురుషశ్రేష్ఠుఁడును
గొప్ప మహిమగలవాఁడును భగవంతుడు నగు రమణయుషి పలికెను.

2. ఆత్మాప్రియస్సమస్తస్య ప్రియంనేతరదాత్మనః।

అచ్చిన్నాతైలధారావత్ప్రీతిఃభక్తిరుదాహృతా॥

ఆత్మ అందఱికిని యిష్టమైనది. ఆత్మకంటె ఇష్టమైనది వేఱొద్ది
యును లేదు. ఎడతెగనిదై తైలధారంబోలు ప్రీతియే భక్తియని
చెప్పబడినది.

3. అభిన్నస్వాత్మతఃప్రీత్యా విజానాతీశ్వరంకవిః।
జానన్నప్యథోభిన్నం లీనఆత్మనితిష్ఠతి॥

విద్వాంసుడీశ్వరుని తన యాత్మకంబు జేఱుగ యుండనివానినిగఁ
బ్రీతిచేఁ జలిసికొనుచున్నాడు. మఱియొకడు భేదముఁ జెందినవానినిగఁ
చలిసికొనుచున్నవాడైనను ఈశ్వరభక్తిచేఁ ఆత్మయందు లీనుఁడుగ
నున్నాడు.

4. వహంతీతైలధారావ ద్యాప్రీతిఃపరమేశ్వరే।
అనిచ్ఛతోపిసాబుద్ధిం స్వరూపంనయతిధ్రువం॥

ఏ ప్రీతి పరమేశ్వరునియందు తైలధారవలె ప్రవహింపుచున్నదో
యాప్రీతి కోరనివానియొక్క బుద్ధినికూడ యాత్మరూపమును నిజముగ
పొందింపుచున్నది.

5. పరిచ్ఛిన్నంయదాత్మానం స్వల్పజ్ఞంచాపిమన్యతే।
భక్తోవిషయఃకరూపేణ తదాక్లేశనివృత్తయే॥

భక్తుఁడాత్మను స్వల్పజ్ఞునిగాను పరిచ్ఛిన్నునిగాను ఎప్పుడు తలచు
చున్నాడో ఆప్పుడు క్లేశముల నివృత్తికొఱకు లక్ష్యరూపముగా—
(ఉత్తరశ్లోకముతో నన్వయము.)

6. వ్యాపకంపరమంవస్తు భజతేదేవతాధియా ।
భజంశ్చదేవతాబుద్ధ్యా తదేవాంతేనమశ్నుతే॥

సర్వప్రపంచమును వ్యాపించినదగు ఉత్తమవస్తువును దేవతా
బుద్ధిచే నేవింపుచున్నాడు. దేవతయను బుద్ధిచే నేవించుచున్నవాడై
కడపట ఆ వస్తువునే బొందుచున్నాడు.

7. దేవతాయానరశ్రేష్ఠ నామరూపప్రకల్పనాత్ ।
తాభ్యాంతునామరూపాభ్యాం నామరూపేవిజేష్యతి॥

ఓ పురుషశ్రేష్ఠుఁడా! దేవతకు నామరూపములను గల్పించుట

వలన యా నామరూపములచేత నే ప్రాపంచిక నామరూపములను జయింపగలిడు.

8. భక్తాతుపరిపూర్ణాయా మలంశ్రవణమేకదా ।

జ్ఞానాయపరిపూర్ణాయ తదాభక్తిఃప్రకల్పతే॥

భక్తిపరిపూర్ణమగుచుండగా వినికిడి యొకసారియే చాలును. పరిపూర్ణజ్ఞానమునకై భక్తి అప్పుడు సాధనమగుచున్నది.

9. ధారావ్యవేతాయాభక్తి స్సావిచ్ఛిన్నేతికీర్త్యతే ।

భక్తేఃపరస్యాస్సాహేతు ర్భవతీతివినిర్ణయః॥

ఏ భక్తి ధారలేనిదో యది విచ్ఛిన్న భక్తియని చెప్పబడుచున్నది. విచ్ఛిన్నభక్తి పూర్ణభక్తికి కారణమగును.

10. కామాయభక్తింకుర్వాణః కామంప్రాప్త్యాప్యనిర్వృతః ।

శాశ్వతాయసుఖాయాంతే భజతేపునరీశ్వరం॥

కోరికకై భక్తి నభ్యసించిన వాడై కోరికను బొందియు తృప్తి బొందనివాడై కడపటి శాశ్వతసుఖము నొందుటకు మఱల నీశ్వరుని నేవించుచున్నాడు.

11. భక్తిఃకామసమేతాపి కామాప్తేననివర్తతే ।

శ్రద్ధావృద్ధాపరేపుంసి భూయఏవాభివర్ధతే॥

భక్తి కోరికలతో గూడినదైనను కోరికలు సిద్ధించినవెనుక మఱలదు. పరమపురుషునియందు వృద్ధిజేందిన శ్రద్ధ యప్పుడు మఱల వృద్ధి జేందును.

12. వర్ధమానాచసాభక్తిః కాలేపూర్ణాభవిష్యతి ।

పూర్ణయాపరయాభక్త్యా జ్ఞానేవభవంతరేత్॥

ఆ భక్తి వృద్ధిజేందుచున్నదై సమయమున నిండినదిగఁ గాగలదు. నిండినదగు ఉత్తమమైన భక్తిచేత జ్ఞానముచేతవలె సంసారమును పురుషుడు దాటును.

ఇతి శ్రీరమణగీతాను బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
 రమణాంతేవాసి నో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
 భక్తివిచారోనామ షోడశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీ రమణగీతయందు
 శ్రీ రమణిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచే జేయబడిన
 గ్రంథమున భక్తివిచారమును పదునాఱవ అధ్యాయము.

సప్తదశోధ్యాయః.

జ్ఞానప్రాప్తివిచారః.

1. పంచవింశేతుదివసే వైదర్భోవిదుషాంవరః ।

ప్రశ్రయావనతోభూత్వా మునింభూయోసిపృష్టవాః॥

పదునేడవ అధ్యాయము

ఇరువదియైదవదినమున విద్యచ్ఛ్రేష్ఠుడగు వైదర్భుడు అడవువచే
 వంగినవాడై మునిని తిరుగ ప్రశ్నించెను.

వైదర్భ ఉవాచ.

2. క్రమేణాయాతికింజ్ఞానం కించిత్కించిద్దినేదినే ।

ఏకస్మిన్నేవకాలే కిం పూర్ణమాభాతిభానువత్॥

వైదర్భుని వాక్యము.

ప్రతిదినమున కొంచెము కొంచెము క్రమముగ జ్ఞానము గలుగు
 చున్నదా, లేక యొకే సమయమున నిండినదై సూర్యునివలె వెలుగు
 చున్నదా?

భగవానువాచ.

3. క్ర మేణాయాతినజ్ఞానం కించిత్కించద్దినేదినే ।

అభ్యాసపరిపాకేన భాసతేపూర్ణ మేకదా॥

భగవంతుని వాక్యము.

ప్రతిదినమున క్రమముగ జ్ఞానము కొంచెము కొంచెముగఁ గలుగను. అది అభ్యాసముయొక్క పరిపాకముచే పూర్ణమై యొకప్పుడే ప్రకాశింపుచున్నది.

వైదర్భ ఊవాచ.

4. అభ్యాసకాలేభగవత్ వృత్తిరంతర్బహిస్తథా ।

యాతాయాతం ప్రకుర్వాణా యాతేకింజ్ఞానముచ్యతే॥

వైదర్భుని వాక్యము.

ఓ భగవంతుడా ! వ్యాపారము (ఆత్మవృత్తి) యభ్యాసకాలమున లోపలికి బయటికి బోవుచు వచ్చుచునున్నది; ఈ యాతాయాతముగ నుండువృత్తి జ్ఞానమని చెప్పబడునా ?

భగవానువాచ.

5. అంతర్యాతామతిర్విద్వత్ బహిరాయాతిచేత్సునః ।

అభ్యాసమేవతామాహుః జ్ఞానంహ్యనుభవోచ్యుతః॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఓ విద్వాంసుడా ! లోపలప్రవేశించిన బుద్ధి మఱల వెలుపల వచ్చుచున్న దాయెనా దాని సభ్యాసముగనే జెప్పుదురు. జాణిని యనుభవమే జ్ఞానమనిఁ జెప్పబడుచున్నది.

వై దర్భ ఉవాచ.

6. జ్ఞానస్యమునిశార్దూల భూమికాఃకాశ్చిదీరితాః।
శాస్త్రేషువిదుషాంశ్రేష్ఠైః కథంతాసాంసమన్వయః॥

వై దర్భుని వాక్యము.

ఓ. మునిశ్రేష్ఠుడా ! విద్వచ్ఛ్రేష్ఠులు శాస్త్రములయందు జ్ఞానము నకుఁ గొన్ని తారతమ్యములను జెప్పిరి. వానియొక్క చేరిక (సమన్వయము) ఎటుల ?

భగవానువాచ.

7. శాస్త్రోక్తాభూమికాస్సర్వాః భవంతిపరబుద్ధిగాః।
ముక్తిభేదాభివప్రాజ్ఞ జ్ఞానమేకంప్రజానతాం॥

భగవంతుని వాక్యము.

ముక్తిభేదములవలనే శాస్త్రమునందు జెప్పిన జ్ఞానముయొక్క తారతమ్యములు పరబుద్ధికిమాత్రము గోచరించును. వస్తుతః జ్ఞానుల జ్ఞానమొక్కటియే.

8. చర్యాం దేహేంద్రియాదీనాం వీక్ష్యారథానుసారిణీం।
కల్పయంతిపరేభూమీ స్తారతమ్యంనవస్తుతః॥

ప్రారబ్ధముననుసరించినది అయిన దేహము ఇంద్రియము మున్నగు వానియొక్క నడవడినిజూచి, ఇతరులు జ్ఞానమునకు భేదములను వీర్పించుచున్నారు. వస్తురూపమున నిజముగ జ్ఞానమునకు హెచ్చుతక్కువలులేవు.

వై దర్భ ఉవాచ.

9. ప్రజ్ఞానమేకదాసిద్ధం సర్వాజ్ఞాననిబర్హణం।
తిరోధత్తేకిమజ్ఞానా త్సంగాదంకురితాత్పునః॥

వైదర్భుని వాక్యము.

సకలములగు అజ్ఞానములఁ బోగొట్టునదియైన గొప్ప జ్ఞానము ఒకప్పుడు కలిగినదై సంగముచేఁ గలిగిన యజ్ఞానముచే మఱుల మఱుగగుచున్నదా?

భగవానువాచ.

10. అజ్ఞానస్యప్రతిద్వంద్వీ నపరాభూయతేపునః

ప్రజ్ఞానమేకదాసిద్ధం భరద్వాజకులోద్భవ॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఓ భారద్వాజుఁడా! అజ్ఞానమును యణగద్రొక్కినదై యొకప్పుడు గలిగిన జ్ఞానము మఱులఁదిరస్కరింపఁబడదు. (అనగా తొలగదు).

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే

రమణాంతేవాసి నో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే

జ్ఞానప్రాప్తి విచారోనామ సప్తదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు

శ్రీరమణశిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన

గ్రంథమున జ్ఞానప్రాప్తివిచారమను

పదునేడవ అధ్యాయము.

అష్టాదశోధ్యాయః.

సిద్ధ మ హి మా ను కీర్తనం.

1. వరపరాశరగోత్రసముద్భవం, వసుమతీసురసంఘయశస్త్రరం
విమలసుందరపండితనందనం, కమలపత్రవిశాలవిలోచనం॥

పదునెనిమిదవ అధ్యాయము

శ్రేష్ఠముగు పరాశరగోత్రమందుద్భవించిన వాఁడును, బ్రాహ్మ సంఘమునకు కీర్తిదెచ్చినవాఁడును, నిర్మలఁడైన సుందరపండిత కొమారుఁడును, తామర రేకులవలె విశాలములగు కన్నులుగలవాఁడు;

2. అరుణశైలగతాశ్రమవాసినం

పరమహంసమనంజనమచ్యుతం ।

కరుణయాదధతంవ్యవహారితాం

సతతమాత్మనిసంస్థితమక్షరే ॥

అరుణశైలమందలి యాశ్రమమున వసించువాడును, పరమహండును, నిష్కలేంకుడును నిష్ఠనుండి జూఱనివాఁడును, దయచే మానవదలి మాటలాడు వాఁడును, ఎప్పుడు నాశరహితముగు యాత్మయై యెల్లప్పుడు నిలకడఁ జెందిన వాఁడును;

3. అఖిలసంశయవారణ భాషణం

భ్రమమదద్విరదాంకుశవీక్షణం ।

అవిరతంపరసౌఖ్యధృతోద్యమం

నిజతనూవిషయేష్వలసాలసం ॥

సకల సంశయములఁ దొలగఁద్రోయు మాటలు గలవాఁడు. భ్రమయను మదిగఁజమునకు అంకుశముబోలు చూపుగలవాఁడును, ఎదును ఇతరుల సుఖమునకు ప్రయత్న మొనర్చువాఁడును, తనయొక శరీరవిషయములందు మిగుల యలసుఁడును;

4. పరిణతామ్రఫలప్రభవిగ్రహం

చలతరేంద్రియనిగ్రహసగ్రహం ।

అమృతచిద్భవవల్లిపరిగ్రహం

మితవచోరచితాగమసంగ్రహం ॥

పండినమామిడిపండుయొక్క కాంతివంటి కాంతిగల శరీరముగ

వాఁడును. మిగుల చరించు ఇంద్రియములను లోబఱచుకొను శక్తిగల వాఁడును, నాశరహితమగుజ్ఞానము అను గొప్పదగు వల్ల నాయొకను స్వీకరించినవాఁడును, మితములయిన మాటలచే శాస్త్రసంగ్రహమును గల్పించువాఁడును;

5. అమలదీప్తతరాత్మమరిచిభిః

నిజకర్తై రివపంకజభాంధవం।

పదజుషాంజడభావమనేహసా

పరిహారంతమనంతగుణాకరం॥

తనకిరణములచేత సూర్యునివలె నిర్మలములై మిగుల ప్రకాశించు ఆత్మతేజస్సులచే పంచబుల నాశ్రయించినవారియొక్క జడభావమును కాలక్రమముగ బోగొట్టుచున్నవాఁడును, యనంతగుణంబుల కునికిపట్టగువాఁడును;

6. మృదుతమంవచనేదృశిశీతలం

వికసితంవదనేసరసీరుహే।

మనసిశూన్యమహశ్శశినన్నిభే

హృదిలసంతమనంతఇవారుణం॥

మృదువులగు మాటలుగలవాఁడును, చల్లని చూపులు గలవాఁడును, వికసించిన ముఖపద్మము గలవాఁడును పగటిచంద్రునివలె శూన్యంబగు మానసము గలవాఁడును, ఆకాశమునందు సూర్యునివలె హృదయమునందు నిష్ఠితుండై ప్రకాశించువాఁడును;

7. అదయమాత్మతనౌకరినంవ్రతే

పరుషచిత్తమలంవిషయవ్రజే।

ఋషిమగోషమపేతమనోరథం

ధృతమదంఘన చిల్లనారీవశాత్

తనశరీరమునందభిమానము లేనివాఁడును, కఠినమగు నియమము గల

వాఁడును, స్రుక్ చందనాది భోగములందు అపేక్ష లేని చిత్తముగా
వాఁడును, కోపము లేనివాఁడును, కోరికలు గోరనివాఁడును, గొప్పదగు
జ్ఞానప్రవాహమున కధినుడగుటచేత మైమఱచినవాఁడును ;

8. విగతమోహమలోభమభావనం

శమితమత్సరముత్సవినంసదా ।

భవమహోదధి తారణకర్మణి

ప్రతిఫలేనవినై వసదోద్యతం॥

మోహము లేనివాఁడును, లోభములేనివాఁడును, తలంపులు లేని
వాఁడును, మాత్సర్యములేనివాఁడును, ఎల్లప్పుడు సంతోషము గలవాఁడును,
ప్రతిఫలములేకనే యెప్పుడును భక్తులను సంసారమును సముద్రమును
తరింపజేయుటయందు బ్రయత్నించువాఁడును ;

9. మాతామమేతినగరాజసుతోరుపీఠం

నాగాననేభ జతియాహిపితామమేతి ।

అంకంహరస్యసమవాప్యశిరస్యనేన

సంచుంబితస్యగిరిరంధ్రకృతోవిభూతిం॥

విఘ్నేశ్వరుఁడు తల్లి నాదియని పార్వతియొక్క అంకపీఠమును
చేరియుండగ, తండ్రి నావాఁడు నీవు పొమ్మని యీశ్వరుని యంక మాశ్ర
యించిన వాఁడును, ఈశ్వరునిచే శిరస్సున ముద్దుబెట్టుకొనబడినవాఁడునగు
కుమారస్వామి యొక్క అంశభూతుఁడును ;

10. వేదాదిపాకదమనోత్తరకచ్ఛపేశైః

యుక్తైర్ధరాధరసుషుప్త్యమరేశ్వరైశ్చ ।

సూక్ష్మైశ్చతాయుగమృతేనసహస్రణత్యా

సంపన్నశబ్దపటలస్యరహస్యమర్థం॥

1. వేదాది అనగా వేదమునకాదియగు ప్రణవము ఓం
2. $\left\{ \begin{array}{l} \text{పాకదమన అనగా ఇంద్రబీజ ల కారము} \\ \text{నకు ఉత్తరము అనగా ప్రక్కనిదగు.} \end{array} \right\}$ వ
3. కచ్చపేశం అనగా కూర్మబీజమగు చ
4. $\left\{ \begin{array}{l} \text{ధరాధర అనగా పర్వతబీజ ద కారము} \\ \text{సుషుప్తి అనగా నిద్రాబీజ భ కారము} \\ \text{అమరేశ్వర అనగా రుద్రబీజ ఉ కారము} \\ \text{ఈ మూడును కలిసినదైన} \end{array} \right\}$ ద్భు.
5. $\left\{ \begin{array}{l} \text{సూక్ష్మైశ్వరతా అనగా ఏ కారముతో} \\ \text{గూడిన అమృతము అనగా నమృతబీజ} \\ \text{వ కారము (అనగా)} \end{array} \right\}$ వే.
6. ప్రణుతి, నమస్కారము నమః

అను వీనిచే నేర్పడిన శబ్దపటలమునకు అనగా మంత్రమునకు రహస్యార్థమైనవాఁడును [“ఓం వచద్భువేనమః” అను స్కందమహామంత్రముచే నుపాసింపదగినవాఁడని తాత్పర్యము].

11. దండంవిన్దై వయతినంబతదండపాణిం

దుఃఖాబ్ధితారకమరింబతతారకస్య!

త్యక్వాభవంభవమహోసతతంభజంతం

హంసంతథాపిగతమానససంగరాగం॥

దండము లేని యతియయ్య దండపాణియు (ఇది ఆశ్చర్యము), దుఃఖసముద్రమునకు తారకుఁడు (దాటించువాఁడు) అయినను తారకునికి

శత్రువును (కుమారుడు), సంసారమును వదలి యెప్పుడును ఈశ్వర్లుని
సేవించువాఁడును (అనగా భవమును వదలియు భవుని సేవించువాఁడును),
హంసయైనను మానససరోవరమున అనురాగము లేనివాఁడును, (అనగా
మనస్సంబంధమగు యనురాగము లేనివాఁడును);

12. ధీరత్వసంపదినువర్ణగి రేరనూనం

వారాన్ని ధేరధిక మేవగభీరతాయాం।

తౌంతౌ జయంతమచలామఖిలస్యధాత్రిం

దాంతౌనిదర్శనమశాంతికథాదవిష్టం॥

ధైర్యమున మేరువుకంటె తగ్గనివాఁడును, గాంభీర్యమున సముద్ర
ముకంటె నధికుఁడును, ఓర్పునందు భూమిని జయించినవాఁడును, అంత
రిండియ నిగ్రహమున యుధాహరణమును, శాంతిగలవాఁడును;

13. నీలారవిందసుహృదానదృశంప్రసాదే

తుల్యంతథామహాసితోయజబాంధవేన।

బ్రాహ్మ్యంసిత్తోతుపితరంపటమూలవాసం

సంస్కారయంతమచలంతమనూదితంమే॥

చల్లదనమున చంద్రుని బోలువాఁడును, ప్రకాశమున సూర్యుని
బోలువాఁడును, బ్రాహ్మీస్థితియందు పటమూలవాసియగు దక్షిణామూర్తిని
తలపింపఁ జేయువాఁడును, యచలుఁడును, నాకు తరువాత నుదయించిన
వాఁడును;

14. యస్యాధునాపి రమణీరమణీయభావా

గీర్వాణాలోకపృథనాశుభవృత్తిరూపా।

సంశోభతేశిరసినాపిమనోజగంధ

స్తతాదృశంగృహిణమప్యధిపంయతీనాం॥

ఎవనియొక్క శిరస్సున ఇప్పటికిని రమణీయవృత్తియనెడు దేవసేవ

(శమణి) యున్నదో, ఉండినను మన్మథవాసనయు లేదో అట్టి గృహస్తుఁడైనను శుశ్రూషలో గొప్పవాఁడును;

15. పందారులొకవరదంనరదంతినోపి

మంత్రేశ్వరస్యమహతో గురుతాంవహంతం।

మందారవృక్షమివసర్వజనస్యపాద

చ్ఛాయాంశ్రితస్యపరితాపమపాహరంతం॥

భక్తజనవరదుఁడును, నరదంతినామయుతుఁడగు మంత్రేశ్వరునికి (గణపతియను మంత్రశాస్త్రవేత్తకు) గురువును, పాదములనీడ నాశ్రయించిన ఎల్లరకు పారిజాతమువలె తాపముఁ బోగొట్టువాఁడును;

16. యస్తంత్రవార్తికమనేకవిచిత్రయుక్తి

సంశోభితంనిగమజీవనమాతతాన ।

భట్టస్యతస్యబుధసంహతినంస్తుతస్య

వేదాంతరంతునిగమాంతవచోవిచారి॥

ఎవఁడు వేదములకాధారముగు యనేక విచిత్రయుక్తులచేఁ బ్రకాశించు తంత్రవార్తిక మొనర్చెనో యా పండిత సన్నతుఁడగు భట్టపాదుని యొక్క మాటువేషము అగువాఁడును, వేదాంతవచనముల విచారించువాఁడును;

17. వేదశీర్షచయసారసంగ్రహం

పంచరత్నమరుణాచలస్యయః ।

గుప్తమల్పమపిసర్వతోముఖం

సూత్రభూతమతనోదిమంగురుం॥

ఎవఁడు వేదాంతసారముయొక్క చేరికయగునదియు, మఱుగుచేయబడి యల్పముగ నుండినను అంతట వ్యాపించునదియుగు అరుణాచల పంచరత్నమును సూత్రప్రాయముగ నొనర్చెనో యాగురుఁడును;

18. దేవవాచిసుతరామశిక్షితం

కావ్యగంధరహితంచయద్యపి !
గ్రంథకర్మణితథాపిసంస్ఫుర
ద్భాషితానుచరభావసంచయం॥

సంస్కృతమును బాగుగ నభ్యసించనివాడైనను, కావ్యగంధము లేనివాడైనను గ్రంథకార్యమునవచనములకు వెనుక నడుచు భావముల పుష్టిగల వాఁడును;

19. లోకమాతృకుచదుగ్ధపాయిన

శృంకరస్తవకృతోమహాకవేః!
ద్రావిడద్విజశిశోర్నటద్ధిరః
భూమికాంతరమపారమేధసం॥

లోకమాతయొక్క స్తన్యమును ద్రాగినవాడై శంకరస్తుతి నొనర్చిన మహాకవియు, ద్రావిడబ్రాహ్మణశిశువును, నాట్యమాడుచున్నవాఁకులుగలవాడగు సంబంధమూర్తి యొక్కమాటు వేషమును, అపారబుద్ధిగల వాఁడును;

20. భూతలేత్విహతృతీయముద్భవం

క్రౌంచభూమిధరరంద్రకారిణః !
బ్రహ్మనిష్ఠితదశాప్రదర్శనాత్
యుక్తివాదతిమిరస్యశాంతయే॥

బ్రహ్మనిష్ఠగలవారియొక్క స్థితిని కనుబఱచి, యుక్తివాదమును చీకటిని పొగొట్టుటకై జనించిన కుమారునియొక్క మూడవ యవతారమును;

21. కుంభయోనిముఖమానివూజితే

ద్రావిడేవచసివిశ్రుతంకవిం ।

దృష్టవంతమజరంపరంనుహః

కేవలంధిషణయాగురువినా॥

అగస్త్యుడు మున్నగు ఋషులచేత ఋజింపబడిన బ్రావిడభాష
యందు ప్రసిద్ధకవియు, గురువులేక కేవలముబుద్ధిచే నాశరహితమగు
మాయకంటె పరంబగు తేజస్సును చూచినవాఁడును;

22. బాలకేపిజడగోపకేపివా, వానరేపిశునివాఖలేపివా ।

పండితేపిపదసంశ్రితేపివా, పక్షపాతరహితంసమేక్షణం॥

బాలునియందును, జడునియందును, గొల్లవానియందును, వానరమం
దును, కుక్కయందును, దుర్జనునియందును, పండితునియందును,
అశ్రితునియందును పక్షపాతము లేనివాఁడై సమమగు చూపుగల
వాఁడును;

23. శక్తిమంతమపిశాంతిసంయుతం

భక్తిమంతమపిభేదవర్జితం ।

వీతరాగమపిలోకవత్సలం

దేవతాంశమపినమ్రచేష్టితం॥

శక్తిగలవాడయ్యును శాంతికలవాడును, భక్తిగలవాడయ్యును
భేదము లేనివాఁడును, అనురాగము లేనివాఁడై నను లోకమునందు వాత్స
ల్యము గలవాడును, దివ్యాంశముగలవాఁడై నను అణకువజెందిన నడవడి
గలవాఁడును;

24. ఏషయామిపితురంతికమమా

న్వేషణంతునవిధీయతామితి ।

సంవిలిఖ్యగృహతోవినిర్గతం

శోణశైలచరణంసమాగతం॥

నేను తండ్రియగు ఈశ్వరుని సన్నిధానమున కేగెదను, నన్ను వెదుక
వద్దని జాబుప్రాసాది ఇంటనుండి బయలు వెడలి యరుణగిరి జేరినవాడును;

25. ఈద్యశంగుణగణై రభిరామం
 ప్రశ్రవేణరమణంభగవంతం ।
 సిద్ధలోకమహిమానమపారం
 పృష్టవానమృతనాథయతీంద్రః॥

ఈలాటివాఁడును, గుణములయొక్క గుంపుచే మనోహరుఁడును
 యగు రమణభగవంతుని అపారంబగు సిద్ధలోకమహిమనుగుఱించి అమృత
 నాథయతీంద్రుఁ డడిగెను.

26. ఆహతంసభగవానగవాసీ
 సిద్ధలోకమహిమాతుదురూహః ।
 తేశివేనసదృశాశ్శివరూపా
 శ్శక్నువంతిచవరాణ్యపిదాతుం॥

ఆరుణగిరియందుండు రమణభగవంతుఁ డమృతనాథయతికి సిద్ధుల
 మహిమ ఊహింపనలవిగానిదియు శివునితో సమానులును శివరూపులు
 నయి వరముల నిచ్చుటకుగూడ సమర్థులగుచున్నారనియును వచించెను.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
 శ్రీరమణాంతేవాసిన్ వాసిష్ఠస్య గణపతే
 రుపనిబంధే సిద్ధమహిమానుకీర్తనంనామ
 అష్టాదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
 రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచే జేయబడిన
 గ్రంథమున సిద్ధమహిమానుకీర్తనమును
 పదు నెనిమిదవ అధ్యాయము.

శ్రీరమణార్పణమస్తు.

శ్రీ రమణాయనమః.

అనుబంధము ౧.

శ్రీ రమణ చత్వారింశత్.

1. కథయా నిజయా కలుషం హరతా

కరుణానిధినాఽరుణశైలజుషా ।

ఖగవాహనభాషితతత్త్వవిదా

వృషవాహన మానరహస్యభృతా॥

తన కథచేతఁ బాపములను హరించువాఁడును, గరుణానిధియు. ఆరుణాచలుని నేవించువాఁడును, గరుడవాహనుఁడగు విష్ణువు భాషితము (అనఁగా భగవద్గీత)యొక్క తత్త్వము నెఱింగినవాఁడును, వృషభవాహనుఁడగు శివుని మానరహస్యమును భరించువాఁడును,

2. గణరాఙ్ముఖసూరినభాగురుణా

గుణసంచయరత్నమహోదధినా ।

ఘనగూఢసహస్రకరేణయథా

తనుకంచుకగుప్తమహామహాసా॥

గణపతి మొదలగు పండితుల సభకు గురువైనవాడును, గుణరత్నసమూహమునకు మహాసముద్రమైనవాఁడును, మబ్బుమాటయిన వేవెలుంగువలె దేహమును కంచుకముచే దాపఁబడిన మహాతేజస్వినైనవాఁడును,

3. చతురేణచలేంద్రియనిగ్రహణే

పటునాపరకీయగుణగ్రహణే ।

చలవర్జితమానసమాధిజుషా

బలతర్జితభీకరకామరుషా ||

చలించుస్వభావముగల యింద్రియములను లోబఱచుకొనుట యందు నేర్పరియు, పరులగుణములను గ్రహించుటయందు సమర్థుఁడును, వంచన యించుకయు లేని మానసమాధిం బూనినవాఁడును, భయంకర కామక్రోధములను బలముచే నడంగఁగొట్టిన వాఁడును,

4. జతరంసమయేపరిపూరయతా

కఠినంప్రతమద్రితఃపంచరతా |

ఝషకేతనశస్త్రదురాపహృదా

కృషిమాశ్మవిబోధవిధౌదధతా ||

తా|| సమయమునఁ గడుపు నింపుకొను వాఁడును, గొండచేఱియ లోఁ గఠినప్రతమను జరపుకొనువాఁడును, మీనకేతుని (అనఁగా మన్మథుని) శస్త్రములకు అగ్గముగాని హృదయము గలవాఁడును, ఆత్మవిబోధ విధానమునఁ బనిఁగొన్నవాఁడును,

5. భవభీకరవారినిధింతరతా

కరతామరసేనసుపాత్రవతా |

స్వదృశాధికశీతలకాంతిభృతా

భయమంఘ్రిసరోజజుషాంహరతా ||

జన్మరూపమైన భయంకరసముద్రమును దాటినవాఁడును, గేలు తమ్మియందుఁ జక్కని పాత్రగలవాఁడును, మిక్కిలి చల్లని కాంతి దోలుకు తనచూడ్కిచేతఁజరణకమల సేవకుల భయమునుహరించువాడును,

6. నమతామతిభక్తిమతానిధినా

ఘనతాపవిధూననసన్నిధినా |

యతిధర్మతతింపరిపాలయతా

పరితశ్చతమోవినివారయతా ||

మిక్కుటమగు భక్తితో మొక్కులిడువారి పాలిటి పెన్నిది
యైనవాడును, సన్నిధి మాత్రమున నెంత దొడ్డ తాపమునైనను బారఁ
ద్రోలువాఁడును, యతిధర్మములనెల్లఁ బరిపాలించువాఁడును, జుట్టు
నున్నవారి తమమును జక్కఁగా నివారించువాఁడును,

7. ఫణినాయకవర్ణ్యగుణౌఘభృతా
భణితీఃప్రియసత్యహితాభణతా!
బహుమానవశాదయతాసుఖతా
మవమానతతేరవిదూనవతా ||

పాములరాజు (అనగా ఆదిశేషువు) పొగడఁదగిన గుణసమూ
హము గలవాఁడును, బ్రియము సత్యము హితము నగు మాటలఁ బలుకు
వాఁడును, బహుమానవశమున నుబ్బనివాఁడును, అవమానము తెన్ని
వచ్చినను గుండనివాఁడును,

8. యతినామధిపేనకుశాగ్రలస
న్మతినాధృతినాశితచిత్తభువా ।
లహరీంప్రమదస్యసదావహతా
నిహతాంతరశాత్రవసంహతినా ||

యతులనాయకుఁడును, కుశాగ్రబుద్ధియైనవాఁడును, జిత్తసంభ
వుని (అనగా మన్మథుని) ధీరతచే నాశ మొనర్చినవాఁడును, అనందల
హరిని సదా వహించువాఁడును, అంతశ్శత్రుసమూహమును సమయించిన
వాఁడును,

9. భగవత్పదమన్యజనాసులభం
స్వగుణైరధిగత్యపరంజయతా ।
మమతారహితేనహితేనసతాం
నిహితేనగణప్రభుణాహృదయే ||

ఇతర జనులకు సులభముగాని భగవత్పదమును దనగుణముల చేత
బొంది పరమును జయించినవాఁడును, మమతలేనివాఁడును, సజ్జనము
నకు హితుడును, గణపతిచేత హృదయమందు నిలుపుకొనఁబడినవాఁడును,

10. ధరణీధరజాంకమపిత్యజతా

ధరణీతలవాసితమోధుతయే ।

నరవేషభృతానగరంద్రకృతా

రమణేనసనాథమిదంభువనం ॥

భూతలవాసుల తమము నెగురఁ గొట్టుటకై పార్వతియొడిసి
పైతము వీడినవాఁడును, మనుష్యవేషముఁ దాల్చిన క్రాంచలకారి
(కొంచెగుబ్బలిని దూటువొడిచినవాఁడు, అనగాఁ గుమారస్వామి)యునగు
శ్రీ రమణునిచేత నీలోకము సనాథమైనది.

11. పరదేశినేవధవళేనవాసన :

శకలేనవేష్టితకటీవిశోభినా ।

వరదేశికేననరవేషధారిణా

శిఖివాహనేనగురుమజ్జగద్భవేత్ ॥

పరదేశీవలెఁ చెల్లని గోచిపేలికను మొలకుఁజేట్టి శోభిల్లు
వాఁడును, శ్రేష్ఠగురువును, మనుష్యవేషముఁ దాల్చిన మయూరవాహనుఁడు
అనగాఁ గుమారస్వామియును అగు శ్రీ రమణునిచేత జగము గురుయుక్త
మయ్యెడిని.

12. అతీతగుణజాలాయ

నైష్ఠికబ్రహ్మచారిణే ।

నమోమాయామనుష్యాయ

గురవేతారకారయే॥

గుణసమూహమున కతీతుఁడైనవాఁడును, నైష్ఠికబ్రహ్మచారి
యు, మ్మయామనుష్యాకారుఁడును, దారకాసురవైరి, అనగా గుమార
స్వామియును అగు గురువునకు నమస్కారము.

13. యానాయాత్రన కేకినాంకులపతిః

స్నానాయనస్వర్ణ దీ
పానాయక్షితిభృన్మహేంద్రదుహిత
ర్నస్తస్యదుగ్ధామృతం |
గానాయప్రమథేశ్వరాస్సవయసో
నైవాత్రవీణాభృతో
వాసంశోణిరాకరోషిభగవత్
క్రౌంచాద్రిభేత్తః కుతః ||

ఇచ్చట యానమునకై నెమళులకులపతి లేడు; స్నానమునకై
స్వర్గనదిలేదు; పానమునకై పార్వతీదేవి చేనుబాలు అను నమృతము లేదు;
గానమునకై సవయస్కులగు వీణాధరులు ప్రమథనాథులు ఇచ్చట లేనే
లేరు; మఱి, కొంచేగుబ్బలినిదొలిచిన వాడా (గుమారస్వామి), భగవం
తుఁడా, అరుణాచలమండల నివసింతువు?

14. ఏకంవక్త్రముమాంకవాసవిరహః

పాణౌనశక్త్యాయుధం
మర్త్యత్వంనపతాకినీచపుతనా
పార్శ్వద్వయేనాకినాం |
వేషోలంపునరేషముగ్ధనయన
ప్రచ్ఛాదనేభూజుషా
మంతర్ధానముపై పితారకరిపో
క్వస్తస్యదాయాదతః ||

ఒకే మొగము, పార్వతియొడినుండి వీడ్పాటు, చేతి కక్తియను నాయుధములేమి, మర్త్యజన్మము, పతాకములఁ బూని సేన యిరుప్రక్కల లేమి-ఈవేసము భూలోకవాసుల ముగ్ధనే! మూసివేయుటకుఁ జాలునుగాని, యో తారకాసురపై రీ(కుమారసాస్త్రస్యదాయాదినుండి యెట్లు నీవంతర్ధానము కాఁగలవు?

15. కేచిద్యోగవిదాంపురస్సరశ్శతి

ప్రజ్ఞానిబుద్ధ్యాపరే

సాధుః కల్పిదితీతశేగురుధియా

కేవ్యంప్రిపద్నంతవ!

సేవంతేరమణాభిధానమనుజ

క్షేమాయజాతక్షితౌ

ద్విత్వాస్త్యాంగిరిజాంకపీఠనిలయం

జానంతి దేవంగుహం॥

యోగవిదులలో నగ్రగేఠుఁడని యొక కొందఱును, ప్రయను తలంపుతో మఱికొందఱును, యొకానొక సాధువని యితరుఁగురువని భావించి యెవరో కొందఱును నీపాదపద్మములను సేవిం. ఓ రమణనామధారీ, నీవు మానవక్షేమముకొఱకుఁ బుడమియందవతరియుమాంకపీఠవాసియగు దేవుఁడవే (కుమారస్వామివే) అని యిరుమువ్వురో యెఱుంగుదురు.

16. ఒంకారారముపాదిశోభగవతే

వాణీమనోహరిణే

తాతాయాప్యపదేష్టుముద్యతమభూ

త్కించి త్వదీయంముఖం।

జ్యేష్ఠస్యాద్యసహోదరస్యగురుతాం

ప్రాప్తోసిధీగౌరవాత్

సుబ్రహ్మణ్యకన్యితామపిగత
స్వర్వాధిక స్వంగుణైః॥

భగవంతుడగు వాణీమనోహరునకు (బహ్మదేవునకు) ఓంకారార్థము నుపదేశించితివి. నీమోము తండ్రికిఁగూడ నించుక యుపదేశింప సమకట్టినదాయెను. బుద్ధిగౌరవమువలన నిప్పుడు అన్నకు గురువైతివి. ఓ సుబ్రహ్మణ్య, నీవు పిన్నవయ్యును గుణములచేత నందఱికన్న మిన్నవైనాడవు.

17. యత్సార్వశ్రుతిపారదర్శిధిషణో
ద్వైపాయనోద్ధ్యారుహత్
పశ్చాద్భోధకలావిధూతతిమిర
శృంకాపహశ్శంకరః।
తత్సంప్రత్యఖిలావనీతలజుషా
మాచార్యసింహాసనం
దేవత్వాంప్రతివీక్షతేనరతనో
గీర్వాణసేనాపతే॥

దేనినిమున్ను వేదపారము నెఱుంగు బుద్ధిగల ద్వైపాయనుడు (వ్యాసుడు)ను, బిమ్మట బోధకశచేతఁ జిమ్మచీకటి నెగఁజిమ్మువాఁడు శంకాపహరియగు శంకరుఁడును అధిగోహించిగో, ఆ యఖిలజగదాచార్య సింహాసనము ఇప్పుడన్ననో ఓ దేవా, మనుష్యదేహమును దాల్చిన యో దేవసేనాపతీ (కుమారస్వామి), నిన్నుఁగోరి యెదురుచూచుచున్నది.

18. ధర్మేనాశముపాగతేత్రిభువనే
పర్యాకులేపాపతః
ప్రజ్ఞానేపరితోగిరాంపథిముధా
సంచార్యమాణేజనైః।

సద్భావేపరమేశ్వరస్యచపిత్ర
 స్సందేహాదోలాంగతే
 ద్వీపః కైతవమర్చ్యకేకితురగ
 త్వామంతరాకస్సతాం॥

ధర్మము పాడగుచుండఁగా, ముల్లోకములును బాపమువలన
 నల్లాడుచుండఁగా, దండ్రులుగుపరమేశ్వరుని సద్భావమే (ఉనికియే) సం
 దేహాదోలాంగతమగుచుండఁగా, ఓ మాయామర్చ్యరూపా, ఓ మయూర
 వాహనా, సజ్జనమునకు నీవుదక్క మఱి ద్వీపము(శరణ్యము) ఏమిగలదు?

19. వైరాగ్యంతవవిత్తమస్తుకరుణాం

శక్నోషిహాతుంకథం

దూష్యస్తేస్తుసముద్యమఃపితృపద

ధ్యానంచకింతాదృశం ।

కామస్తేస్తువిగర్హితోవినమతాం

రక్షాచకింగర్హితా

స్కండచ్చద్భమనుష్యకిన్నుసమయం

కంచిత్రముద్వీక్షనే॥

వైరాగ్యము నీ సాత్తగునుగాక, కరుణ నెట్లు పొరిపుచ్చు
 గలవు? పనిబానుట నీకు దూష్యమగునుగాక, పితృపదధ్యానమును అట్టి
 దేనా? కామము నీకు నింద్యమగునుగాక. భక్తరక్షణము నింద్యమగునా?
 ఓ స్కండుడా, ఓ మాయామనుష్యుడా, యేదే నొక సమయము నెదురు
 చూచుచు నూరకున్నావా యేమి?

20. దూరంయాహికువాదధర్మవృషతే

నేతఃపరంపంగుతా

దుర్భాం తేభువనంజహిహిపరితో

వర్ధస్వసంసత్సతాం ।

సోదర్యేణ సమన్వితో భవమిమాం
ప్రాప్తో గురుగ్రామణీః
శూరాంతఃపురనేత్రవిభ్రమహరో
దేవోభవానీసుతః॥

కువాదమా, దూరముగాఁ బొమ్ము; ధర్మవృషభమా, యిక
మీఁద నీకుఁ గుంటువలదు; దుర్భాగింతీ, పుడమిని వీడుము; సజ్జనులకూట
మా, చేట్టును వర్ధిల్లుము; (ఏల యన), శూరాసురుని రాణివాసముల
చేడ్కి వేడుకను హరించిన దేవుఁడు పార్వతీపుత్రుఁడు (కుమారస్వామి)
గురూత్తముఁడు సోదరునితోఁ గలసికొని యీ భూమిని జేరినాఁడు.

21. జన్మస్థానమవాప్యగుప్తమహమో
యోభేదమాధూతవా
భూతానాంచరతాంప్రథగ్విధధియా
మాత్యైవయోభాసతే ।
దేహాంసర్వమిదంజగచ్ఛవిభవా
దాక్రమ్యయఃప్రోల్లస
త్యేకస్తంగురుమూర్తిమానమతరే
లంబోదరభ్రాతరం ॥

నేననునది పుట్టుచోటును జెంది యెవఁడు భేదము రూపుమా
పెనో, చరించు భూతముల నానావిధచేతములం దెవ్వఁడు తాను (ఆత్మ)
గానే వెలుంగునో, దేహమును ఈసర్వజగత్తును విభవమువలన నాక్రమించి
యెవ్వఁడు ఒక్కఁడే పరిధవిల్లునో, ఆ గురుమూర్తిని లంబోదరసోదరునిఁ
(కుమారస్వామిని) బ్రాధింపుమోయి.

22. అంతర్యశ్చబహిర్విధూతతిమిరం
జ్యోతిర్మయంశాశ్వతం

స్థానం ప్రాప్య విరాజ తేవినమతా
 మజ్జానమున్నూలయన్ ।
 పశ్యన్విశ్వమపీదముల్లసతియో
 విశ్వస్య పారేపరః
 తస్మై శ్రీరమణాయ లోకగురవే
 శోకస్య హంత్రే నమః॥

ఎవ్వడు లోపలను వెలుపలను దిమిరమును బటాపంచలు గావించిన జ్యోతిర్మయశాశ్వతస్థానమును బొంది భక్తుల యజ్ఞానమును నిర్మూలించుచు విరాజిల్లుచున్నాడో, యెవ్వడు ఈ విశ్వమును జూచుచున్నను విశ్వముయొక్క పారమునందుఁ బరుడై పరిధవిల్లుచున్నాడో, లోకగురువును శోకనాశకుఁడునైన యా శ్రీ రమణునకు నమస్కారము.

23. ప్రసరతాదితః శుభవిలోకితం ।

రమణతేనక్య త్ఫలతుమేకృతం॥

ఓ రమణా, యెప్పుడైన నొకమాటు నీ శుభపీక్షణ మిటు ప్రసరించుటం జేసి నా పున్నెము ఫలించును గాక!

24. రమణజన్మినా మయిభవాన్ గురుః ।

అభిదాతయ స్తవమహానురుః॥

ఓ రమణా, నీవు జీవులకు గురువవోయి. భేదమెఱుంగని నీ యాశయము (హృదయము) చాల గొప్పది.

25. జగదహంపరః స్ఫురతమే త్రయం ।

సదభిదంగిరాతవవిసంశయం॥

జగము నేను ఈశ్వరుఁడు అను మూడును సత్తునకు (ఉన్న వస్తువునకు) వేఱు గాకుండుట నీ వాక్కువలన నిస్సందేహముగా నాకుఁ దోచెడిది.

•26. త్వదుపదేశతోగలతినంవిదా ।

మయినిరన్యయా సదహమోర్భిదా॥

నీ యుపదేశమువలన నాయందు వేఱులేని యొకచే సత్తునకును (ఉన్న వస్తువునకును) సేనను దానికిని భేదము జాతిపోయినది.

27. అహమియోంతరస్తమమలంహృది ।

అనుభవేమభోస్తవకృపాయది॥

నీ కృప యున్నయెడల, సేననుదానిలోపలనున్న యా నిర్మల వస్తువును హృదయమం దనుభవించుతుమయ్యా!

28. నకరుణాగుణస్తవవిదాంపతే ।

హృదయతేజసః సహజభైవతే ॥

విద్వత్సార్వభౌమా, కరుణనీకు గుణముకాదు; అది నీహృదయతేజస్సుయొక్క సహజప్రకాశమే.

29. తవతనుర్జ్వలత్యనఘవిద్యుతా ।

తవదృగాతతాలసతిభాస్వతా ॥

నీ నెమ్మేను మెఱుమై కనులకు మిఱుమిట్లు గొలుపుచున్నది. నీ నిడుద చూడ్కి కాంతిఁ దొలుకుచు వెలుగుచున్నది.

30. కబలితంమనస్తవవిభోహృదా ।

త్యమసిసంతతంవిలసితోముదా ॥

ఓ విభండా, నీమనము హృదయముచే మ్రింగఁ బడినది. నీ వెల్లపుడును ఆనందమునఁ దేలియాడుచున్నావు.

31. భవనభూపతే ర్భగవతఃకృతే ।

భవసిపాచకోయమవతాంపతే ॥

ఓ యతిపతీ, జగత్ప్రభువైన భగవంతునికొలుపున నీవు వంటలవాడవై యున్నావు.

32. నరపశూనిమానహమితాడయన్ |

పరశివౌదనంవితనుపేపచన్ ||

తా|| ఈ మనుష్యపశువులను అహమునఁ గొట్టి పరమశివుని యన్నఁ
ము వండుచున్నావు.

33. తిమిరాణినకేవలంవచోభిః

కరుణాపాంగవిలోకితైశ్చన్యాణాం |

హృదయేప్రసరంతిమర్దయంతం

భగవంతం రమణం గురుం నమామి ||

చీకటులను గేవలము వాక్కులచేతనేగాక కరుణాకటాక్ష
పీక్షణములచేతను వెడలనడుచుచు మానవుల హృదయమందు వ్యాపించు
భగవంతుఁడు గురువును అగు రమణునకుఁ మ్రొక్కెదను.

34. భవజలనిధింగాహంగాహం

చిరాదలసాలసాన్

పదజలరుహద్వంద్వద్వీపం

శ్రీతాంస్తవసంప్రతి |

రమణభగవత్కల్యాణానాం

నికేతనపాహినః

సదయదయయాసిక్తైర్భక్తైః

నపాంగవిలోకితైః ||

చిరకాలము సంసారసాగరమందు మునిగిమునిగి డస్సిడస్సి
యిప్పుడు నీ పదకమలద్వయమను దీవిగడ్డ నాశ్రయించిన భక్తులమగు
మమ్ము ఓ దయాళూ, ఓ కల్యాణనిలయా, ఓ రమణభగవంతుడా, దయా
ర్థములగు కటాక్షపీక్షణములచే రక్షింపుము.

35. యదినజననీస్తస్యందద్యా

చ్చిశోర్బితకాగతిః

యదిపశుపతిః క్రోధంకుర్యా
 త్వశోరవనంకుతః ।
 యదిపదజహమాచార్యత్వం
 నిహంసినసంశయం
 భ్రమశతపరాభూతావతే
 తరంతుభవంకథం ॥

తల్లి చేనుబాలియ్యదేని యకటా! బిడ్డగతియేమి కాగలను?
 పశుపతి కోపమునేయునేని పశురక్షణ మెవ్వలనఁ జొప్పడును? (అట్లే)
 ఓ యాచార్యుడా, నీవు పదభక్తుల సంశయమును హతమార్పవేని లెక్క
 లేని భ్రమలకుఁ జిక్కువడి పరువుఁ గోల్పోయిన మీరు జన్మమునుండి
 కడతేలుట యెట్లు ఘటిల్లును?

36. విశదహాసి తేపూర్ణాశాంతిః
 సుధాకరసోదరే
 స్థిరపృథులయోఃపూర్ణాశక్తిః
 దృశోరతులార్చిహోః ।
 హృదయకమలేని త్యాగిస్తా
 బహిశ్చసరత్ప్రభే
 రమణభగవత్కోవామాసి
 సమస్తవభూతలే॥

అమృతకరునకుఁ (జంద్రునకుఁ) దోఁబుట్టువనఁదగు విమల
 హాసము నందు నిండు శాంతి (నెలకొన్నది). దీటులేని తేజము కలిగి
 చలింపని గొప్పకన్నులందు నిండుశక్తి (నెలకొన్నది). వెలికిఁ బ్రసరించు
 కాంతిగల హృదయకమలమందు నిత్యనిష్ఠ (చెదరనినిలుకడ) (నెలకొన్నది).
 ఓ రమణ భగవంతుడా, భూతలమందు నీకు సమానుఁడగు మాని
 యెవ్వడు?

37. దేవోక్తరియంబుశ్చైత్రతజన
 క్వాంతితుల్యోభాయినీ
 దేవోశ్రీరియంబుజాతుమహిషీ
 శక్తిగ్రహస్రచ్చదే ।
 దేవోబ్రహ్మవహూరియంబిజయతే
 వ్యాహుగూఢాపరా
 విశ్వాచార్యమహానుభావరమణ
 త్వాంస్తాతుకప్రాకృతః॥

యాశ్చియంబిదే యాశ్చితజనల తమము గూఢమాపు శక్తి
 దేవియు, వజ్రన గురు శేయింతుల కమలమున నిదే పద్మాత్ముని పట్టపు
 రాణి శ్రీదేవియు, వాక్కులందు దానియున్నది యిదే బ్రహ్మయిల్లాలు
 పరాదేవియు విజయమొందుచున్నార. ఓ విశ్వాచార్యా, ఓ మహాను
 భావా, ఓ రమణా, ప్రాకృతుఁ దెవ్వఁడు నిన్నుఁ బొగడఁగలఁడు?

38. సోమంజాతోరమణభగవత్
 పాదయోస్తేదవిష్టో
 యద్యప్యస్మిన్నుచితేనమయే
 శక్తిలాస్యేప్రవృత్తే ।
 సూర్యచ్యేవజ్వలితమహాసో
 దూరగాంధాశశక్తిం
 విశ్వస్యాగ్ర్యాంతవమమమనో
 వీతదుఃఖంతథాపి॥

ఓ రమణభగవంతుడా, నేను నీపాదయుగ్మమునకు ఎంతయో
 దవ్వున నున్నవాడనైతిని. అట్లయ్యెను ఓ నాథా, శక్తిలాస్యము(నర్తన)
 గల యీ మహత్సమయము పొందుచుండగా, నూర్చునితేజము వలె దగ్ధ

తాయమానమై దూరమేగుచెంచు నీ మేటిశక్తిని నమ్ముకొని నామనము దుఃఖరహితమగుచున్నది.

39. తద్భాగధేయమసమానమనేకమాని

వాసార్జితంక్షతిభృతఃఖలులోహితస్య ।

అంగీచకారభగవాన్రమణోమహర్షి

రన్యేషుసత్సయదిమంబహుషుస్థలేషు ॥

ఆరుణాచలమునకుఁ బలువురు మానులు నివసించుటంజేసి చేకూడిన భాగ్యము అసమానమైనది. (ఏలన) భగవంతుఁడు రమణమహర్షి యితర మహాస్థలములెన్నో యుండఁగా దీనినే అంగీకరించి నాఁడు.

40. శాంతిర్నితాంతమధికాపరమాస్యశక్తిః

వైరాగ్యమద్భుతతమంకరుణాతుసాంద్రా ।

జ్ఞానంనిరస్తకుహానంమధురంచవృత్తం

న్యూణానిదర్శనమయంరమణోమహర్షి ॥

ఇతనికి శాంతియో అత్యంతము, శక్తియో పరమోత్కృష్టము; ఇతనికి వైరాగ్యమో అద్భుతతమము, కరుణయో సాంద్రము (దట్టమైనది); ఇతనికి జ్ఞానమో మాయను మటుమాయము గావించినట్టిది, వర్తనమో మధురమైనది; (కావున) మానవులకు నిదర్శనమైనవాఁడీ రమణమహర్షి.

నారసింహిర్గణపతిర్వాసిష్ఠోరమణంగురుం ।

చత్వారింశన్నితైఃపద్వైశ్శుందాంశంస్తుతవాన్మపిం॥

నరసింహుని పుత్రుఁడు వాసిష్ఠగణపతి చత్వారింశత్ (నలువది) అను పరిమితిగల ఈ పద్యములచే గురువును శుందాంశసంభవుఁడును అగు రమణమహర్షిని స్తోత్రము గావించెను.

(శ్రీ) రమణార్పణ మస్తు.

శ్రీరమణ విభ క్త్యష్టకము.

1. శ్రీమత్పారాశర్యోయం ప్రముదితవదనః

పావనః పార్వతీయః

ప్రత్యగ్ద్వంద్వేవకల్పోవిగతభవభయ

స్సర్వదాసుప్రసన్నః ।

ఆత్మన్యేవప్రలీనః పరమగుణనిధి

శ్చానముద్రోపపన్నో

దృష్టస్సంతృప్తచిత్తోరమణమునిరహో

సచ్చిదానందకందః॥

శ్రీమంతుఁడు పారాశరుఁడు నగుమోమువాఁడు పవిత్రుఁడు
పార్వతీపుత్రుఁడు దివ్య(జ్ఞాన) దృష్టిం బొరసినవాఁడు దేవునితో సమా
నుఁడు జన్మభయరహితుఁడు సదాప్రసన్నుడు ఆత్మ (తన)యందే యడఁగి
యున్నవాఁడు పరమగుణనిధి చానముద్రదాల్చినవాఁడు మిక్కిలి తనిసిన
మనస్సుగలవాఁడు సచ్చిదానందకందమైనవాఁడు అగు రమణముని ఆహా!
యిదే దర్శనమొసంగుచున్నాఁడు.

2. యందృష్ట్యైవావశిష్టం భవతిపునరహో

నేహకర్తవ్యతాయాం

సద్యశ్చిత్తప్రసాదాద్విగలతిమనసః

సర్వసంకల్పజాలం ।

వృత్తిః శామ్యత్యనేకావిధిమనుజనితా
ద్వేషిణీవానిషేధాత్

సంతంపారాశరంతంగురురమణయతిం

సంతతంచితయామి॥

అహా! యెవనిఁ బాడగాంచిన యంతనే యింక నిటఁ గర్తవ్యత
నిశ్శేషముగ నశించునో, ఆప్పుడే పాడమిన చిత్తప్రసాదమువలన మనస్సు
నందలి సంకల్పసమూహ మెల్ల జాతిపోవునో, విధిని (చేయవలయు దానిని)
అనుసరించి పుట్టినదియు నిషేధము (చేయఁగూడనిది) అగుటవలనఁ బగ
యైనదియును అగు పలుతెగల తలంపు అణఁగిపోవునో, ఆ మహాత్మునిఁ
బారాశరుని గురుని రమణయతిని నిరంతరము తలంతును.

3. యేనేయంచిత్రస్మప్తిః బహిరివమనసా

స్వప్నవత్సంప్రదృష్టా

దృష్టిః ప్రత్యగ్తాపిప్రణతభయహరీ

సంవిస్మృష్టాదయార్ద్రా ।

స్వాధాస్సంగస్యహానాత్తదనుగతధియ

స్సర్వతస్సన్నిరస్తాః

త్రాతస్తేమహానేర్త్యోరమణభగవతా

ధన్యతాంయాతీసద్యః॥

ఎవనిచేత నీ చిత్రస్మప్తి వెలుపలిదివోలె మనస్సుచే స్వప్న సమా
నముగాఁ జూడఁబడెనో, చూడ్కొదివ్యత్వమును (జ్ఞానమును) బొరసిన
దయ్య భక్తులభయమును హరించునదిగా దయార్ద్రముగా నొనర్పబడెనో
సంగము వెన్నంటి వచ్చు స్వార్థభావములు సర్వమును సంగహానివలన
సమయింపఁబడెనో, ఆ రమణభగవంతునిచేత రక్షింపఁబడు నిచ్చటి మర్త్యు
డు తత్క్షణమే ధన్యత నొందును.

4. యస్మై తత్త్వార్థవేత్తే పరమపదవిదే

స్వాత్మబోధయిత్రే

స్వానందస్వాపయిత్రే జనిమరణభయా

త్ప్రీణినః పాలయిత్రే ।

ఆత్మానం ప్రార్ప్య బుద్ధ్యా శరణముపగతా

ధన్యతాం యాంతి లోకా

స్తస్మై పారాశరాయో రమణభగవతే

జ్ఞానదాత్రే నమస్తే ॥

తత్త్వార్థవేత్తైః పరమపదవిదునికైః స్వాత్మబోధకునికైః స్వానందముః గొలుపువానికైః జననమరణభయమునుండి ప్రాణుల రక్షించువానికై యెవనికై లోకులు బుద్ధిపూర్వకముగా ఆత్మను (తనను) సమర్పించుకొని శరణముం బడసి ధన్యతనొందుదురొ, ఆ జ్ఞానదాతకై పారాశరునికై ఓం రమణభగవంతునికై వందన మిడెదను.

5. యస్మాత్సంపూర్ణకామాద్విగతకలిమలా

ద్వివ్యవాగాత్మదేహః

న్నిత్యం ప్రద్యోతమానా జ్ఞగతిహితపసా

సంస్థితప్రజ్ఞతోన్యః ।

సంతప్తానాం ప్రజానాం విషయవిషధరై

రై వివకశ్చిచ్ఛరణ్యః

తస్మాత్పారాశరాన్మేరమణమునివరా

దాత్మనస్సంవిదస్తు ॥

ఎవనికంటె - సంపూర్ణకామునికంటెఁ గలిమలరహితునికంటె దివ్యవాగాత్మదేహునికంటె జగమండలస్పృహఁ దేజరిల్లుచున్నవానికంటె విషయములు అను విషధరముల (పాముల) చేఁ దపింపఁబడు ప్రజలకు శర

జ్యోతిష పేటదియు లేనేలేదో ఆ పారాశరునివలన రమణమునివరునివలన నాకు ఆత్మజ్ఞానము కలుగునుగాక.

6. యస్యాహమ్మేమత్విస్వయమిహగళితా

సంవిదేవావశిష్టా

ధర్మాధర్మప్రపంచఃసహవిధిభిరహా

సంప్రశాంతోనిషేధైః ।

ఇష్టానిష్టేసమానేనీతిరపిజగతి

ప్రాణినాంవాహితార్థా

తస్యేదంపాదయుగ్మంరమణభగవతః

సంప్రపద్యేశరణ్యం॥

ఆహా! యెవనికి “నేను” “నాది” అను తలంపు తనంతటనే పిండిపోయెనో, యెఱుకమాత్రమే మిగిలెనో, విధినిషేధములతో (వలయును - వలదు అను కట్టడలతో) గూడిన ధర్మాధర్మప్రపంచము బొత్తిగా నణగిపోయెనో, ఇష్టానిష్టసమానేనీతియుఁగూడ జగమందలి జీవుల మేలుకొఱకే అయ్యెనో, శరణ్యమైన యా రమణభగవంతుని యొక్క పాదయుగ్మము నిదే భజింతును.

7. యస్మిన్నత్యాశ్రమస్థేహ్యభయముపగ తే

వీతవర్ణప్రపంచే

బ్రహ్మిష్ఠేనిత్యత్ప్రేపరమరసనిధౌ

సిద్ధయోష్టాప్రణామః॥

కామాశ్చప్రాప్తు కామాస్సుఖమిహపరమం

సంవిశంతీవనిత్యం

తస్మిన్నాశరేమేరమణమునివరే

ధీంద్రియాణ్యారమంతాం॥

ఎవనియందు అశ్రమాతీతుఁడైయున్న వానియందు అథయ మొందినవానియందు వర్ణప్రపంచ రహితుని యందు బ్రహ్మనిష్ఠునియందు నిత్యతృప్తునియందుఁ బరమగఽనిదానమైనవానియందు అష్టసిద్ధులు (అణి మాదులు) మిక్కిలి వంగియున్నవో (ఆడఁకువఁ జూపుచున్నవో), మఱియుఁ గామములు సఖలములై యెల్లప్పుడూఁ బరమసుఖముం బొరయు నట్లున్నవో, ఆ పారాశరునియందు రమణమునివరునియందు నా బుద్ధియు నింద్రియములును గ్రీడించుచుండును గాక !

8. స్వామిఁ సర్వార్థిహారిన్న యిపరమగురొ

నిర్మలజ్ఞానమూర్తే

వాసిష్ఠస్యప్రసాదాత్తవచరణయుగం

ప్రాప్యసర్వైర్దురాపం ।

పూర్ణాఃకామాఇహేతిప్రణిహితమనసా

ధన్యతాంభావయంతం

త్రాహీమంపాపజాలాద్రమణమునిపతే

దైవరాతంప్రపన్నం॥

స్వామీ, సర్వార్థిహరకుఁడా, ఓ పరమగురూ, ఓ నిర్మల జ్ఞానమూర్తీ, అందఱకు నందరాని నీ పాదయుగ్మమును వాసిష్ఠుని (వాసిష్ఠ గణపతియొక్క) ప్రసాదమువలనం బడయఁగలిగి యిటఁ గోరికలు నిండిన వని దండి నిలుకడంజెందిన డెందముతో ధన్యోఽస్మి యమకొను చున్న శరణాగతుఁడగు నీ దైవరాతుని పాపసమూహమునుండి కాపాడుము.

రమణం రమణీయ చిద్వికాసం

శరణం సంస్మరణీయ సద్విలాసం ।

పరమం పరమార్థతత్త్వబోధం

కలయేకల్మషకలనప్రబోధం ॥

• రమణీయమగు చిద్వికాసము గలవాఁడును శరణమైనవాఁడును మిక్కిలి యెన్నఁదగిన చక్కని విలాసము (కాదా - సద్వస్తువు యొక్క లీల) గలవాఁడును బరముఁడును బరమాత్మతత్త్వబోధగలవాఁడును బాపకీలనమునుండి మేలుకొలుపువాఁడును అగు శ్రీ రమణునిఁ దలంతును.

ఇతీదం దైవరాతీయం శ్రీ రమణ విభక్త్యప్తకం

సంపూర్ణం.

ఇట్లు దైవరాత విరచితమగు శ్రీ రమణ విభక్త్యప్తకము

సంపూర్ణము.

శ్రీ రమణార్పణ మస్తు.

అనుబంధము 3.

శ్రీ గురుగీతము.

1. అవ్యక్తాద్యతపతద్వ్యక్తం జాతమశేషం ।

యద్ధత్తేతదజస్రంయత్రాంతేలయమేతి॥

అవ్యక్తమగు దేనినుండి సమస్తప్రపంచము పుట్టినదో, ఏ అవ్యక్తము అవ్యక్తప్రపంచమును ధరింపుచున్నదో, ఏ అవ్యక్తమునందు అంతమునం దది లయమును బొందుచున్నదో;

2. ఆధారేఖిలుయస్మి నోళానాంసహలత్నైః ।

. బ్రహ్మాండంప్రతితిష్ఠ త్యేతన్నిస్తులసత్యే॥

ఈ బ్రహ్మాండము గోళముల లక్షలతోసహా నిరుపమాన సత్త్విముగల ఏ ఆధారమునందు నిలచియున్నదో;

3. సూర్యాదిగ్రహభాసాయన్మూలంఘనతేజః ।

యద్భ్రహ్మాదిసురాణాంశక్త్యైశక్తిరుతాహో॥

ఏ ఘనతేజస్సు సూర్యాదిగ్రహతేజస్సులకు మూలమో, ఎయ్యది బ్రహ్మాది దేవతల శక్తికి కారణమో లేక శక్తిగానే యున్నదో;

4. జ్ఞాత్వాతత్త్వమసంగభాసాయస్యరమంతే ।

యజ్ఞాలేనసమస్తేదైవతేఽంబుమతీనాం॥

సంగరహితులు తత్త్వమును దేని ప్రకాశముచే చెలుసుకొని ఆనందించుచున్నారో, అల్పబుద్ధిగలవారికి దేని మాయచే సమస్తమునందు దైవతబుద్ధి కలుగుచున్నదో;

5. యధ్యానేనభవంతిస్వాత్మానందనిమగ్నాః ।

యన్నిష్ఠాఖిలుముక్తిర్యచ్ఛన్దోపితదర్శః॥

దేనిని ధ్యానించి స్వాత్మానందమునందు మునుగుచున్నారో, దేనియందు నిష్ఠము కైయో, ఎయ్యది వేదమైయుండియు దాని యర్థమై యున్నదో;

6. తద్భ్రహ్మప్రణవాఖ్యంచిత్రేధ్యానకృతేమే ।

అశ్రాంతంరమణాఖ్యాంబిభ్రద్భాతుమదిష్టాం॥

అట్టి ప్రణవపరబ్రహ్మము సంతతము నాచిత్రమునందు ధ్యానము నిమిత్తము నాకిష్టమగు రమణనామమును ధరించినదై భాసించునుగాక.

7. ఆధారేధృతమూలంహార్ద్రాబ్జేకృతవాసం ।

శీర్షాబ్జాయవహద్యత్పశ్చాదింద్రియశక్త్యై॥

ఎయ్యది మూలాధారమునందు వేళ్లుదన్నిహృదయపద్మమున శసించుచున్నదై పిమ్మట సహస్రారమునకు ప్రవహించుచు, తరువాత ఇంద్రియ శక్తులకుఁ గారణమగుచున్నదో;

8. దృష్ట్వాంత్రపరాచ్యాయద్దేహభ్రమకారి ।

ఆవృత్తంతపునర్యత్స్వత్కైక్యానుభవాయ॥

ఆ ఇంద్రియద్వారా గలిగిన పరాచీ దృష్టియందు ఎయ్యది దేహాత్మ భ్రమను కలుగజేయుచున్నదో, ఎయ్యది తిరిగియు స్వజన్మస్థానమునకు (హృదయమునకు) ఆవృత్తమై స్వాత్కైక్యానుభవమునకు గారణమగు చున్నదో;

9. పశ్యద్వావిషయాఘంవిశ్రాంతంయదుతాపహా ।

ముక్త్యైసంస్థితమంతర్వృత్తైక్యానుభవేన॥

విషయములను జూచినను లేక విశ్రమించియున్నను ఎయ్యది ఏక వృత్త్యానుభవముచే లోపల నిలచినయెడల ముక్తికి గారణమగుచున్నదో;

10. ఆత్మజ్యోతిరిదంమేవిభ్రాణంరమణాఖ్యాం ।

అశ్రాంతంస్ఫురతాత్తచ్చుద్ధంహార్దసరోజే॥

రమణనామమును వహించు శుద్ధమగు ఆ ఆత్మజ్యోతిస్సు సంతతము నాహృదయపద్మమునందు స్ఫురించునుగాక;

11. యద్దీపాద్రమణాఖ్యాద్వాప్రప్తంగాణపతీషు ।

వాణీభిత్తిషుధత్తేగీతాచిత్రవిలాసం॥

ఎయ్యది రమణుడను దీపమునుండి వెలువడి గణపతివాక్కులనెడి గోడలయందు గీతయనెడి చిత్రరూపము ధరింపుచున్నదో;

12. యద్ధంతిచ్చవిజాలైరజ్ఞానాంతిమిరాణి ।

తత్త్వంస్ఫురతాద్వస్తారధ్యానసమాధౌ॥

ఎయ్యది కాంతిజాలములచే అజ్ఞానమనెడి చీకట్లను పోగొట్టు చున్నదో, ఆజ్యోతిస్తత్త్వము మా ప్రణవధ్యాన సమాధియందు స్ఫురించునుగాక.

13. యాతాయాతవిహారై రాధారేఘచశీరే |

సంచారవిదధానంకించాశేషవిసారి ||

షడాధారచక్రములందును సహస్రారమునందును యాతాయాతములచే సంచారముచేయునదియు, మఱియు సర్వమును వ్యాపించునదియు;

14. ఆలంబేనవిహీనంవ్యోమాభంపరిపూర్ణం |

నిశ్శబ్దంగురురూపంతద్రృహస్సురతాన్యే ||

నిరాలంబము ఆకాశసదృశము పరిపూర్ణము నిశ్శబ్దము గురురూపమునగు పరబ్రహ్మము నాకు స్ఫురించునుగాక.

15. జ్ఞానంభాతిపరోక్షంయ త్తత్త్వశ్రవణేన |

యత్సాంగత్యవిశేషోహేతుస్సాన్న్యదపరోక్షే ||

దేని తత్త్వమును వినిన వారలకు పరోక్షజ్ఞానము భాసింపుచున్నదో, దేని సాంగత్యము అపరోక్షజ్ఞానమునకు కారణమగుచున్నదో;

16. యచ్చింతాస్థిరముక్త్యైబ్రహ్మైతద్రమణాఖ్యం |

మామావృత్యసమంతాదానం దేనిదధాతు ||

దేనిచింత స్థిరముక్తికి కారణమగుచున్నదో, ఆ రమణాఖ్యబ్రహ్మము అంతటను నన్నావరించి ఆనందమునందు ముంచునుగాక.

తారానందనియుక్తోప్రీత్యాతస్యమతేన |

అధాద్దీప్తగభీరంవాసిష్ఠోగురుగీతం ||

ప్రణవానందప్రేరితుడై వానిమతము ననుసరించి అర్థగంభీరముగల గురుగీతమును ప్రీతితో వాసిష్ఠుడొనరించెను.

శ్రీ రమణార్పణమస్తు.

